

Ako kontrolirate naftu, kontrolirate cijele države, pa i čitav svijet

SEF

**STUDENTI
EKONOMSKOG
FAKULTETA**

**BROJ 17, GODINA XI
BESPLATAN PRIMJERAK**

**STUDENTSKA
PASIVNOST**

NEMILOSRDNI

KOCKARI

**EF MOSTAR
MEĐUNARODNI
SKUP KATEDRI
MENADŽMENTA**

**EKONOMSKO
SAVEZNIŠTVO
BRIC**

**CLOUD
COMPUTING**

INTERVJU

prof. dr. sc. Mila Gadžić
prof. dr. sc. Marija Čutura
prof. dr. sc. Željko Šuman

WWF

for a living planet

SADRŽAJ

10 MEĐUNARODNI SKUPA KATEDRI MENADŽMENTA, ORGANIZACIJE I PODUZETNIŠTVA

39 NEVIDLJIVA RUKA VIDLJIVOG USPJEHA

Dominacija na njemački način

22 HENRY KISSINGER

Ako kontrolirate naftu, kontrolirate cijele države, pa i čitav svijet

26 NEMILOSRDNI KOCKARI

Špekulacije na granici morala i etike

32 ZLATNA GROZNICA

U svijetu svake godine imamo oko 2000 novih tona zlata

56 STUDENTSKA PASIVNOST

Put koji ne vodi uspjehu nego u nepovratnu monotoniju

48 ODLJEV MOZGOVA

Po odlasku maldih u inozemstvo, BiH peta najgora zemlja u svijetu

72 CLOUD COMPUTING

Korištenje računalnih resursa, i hardvera i softvera preko interneta

62 NAJVEĆA SVEUČILIŠTA SVIJETA

Oxford & Cambridge

32 ZLATNA GROZNICA

U svijetu svake godine imamo oko 2000 novih tona zlata

66 BOLEST NOVOG DOBA
 Luksuzni brendovi minimaliziraju troškove i u isto vrijeme održavaju imidž

40 DETROIT - GRAD DUHOVA
 Dvosjekli mač za Detroit je oslanjanje grada na automobilsku industriju

20 BRIC
 Brazil, Rusija, Indija i Kina-rastuće sile svijeta

71 FELIX BAUMGARTNER
 Ponekad morate otići jako daleko da biste shvatili koliko smo mali

80 JESTE LI ZNALI???
 Činjenice o kojima nikada niste razmišljali

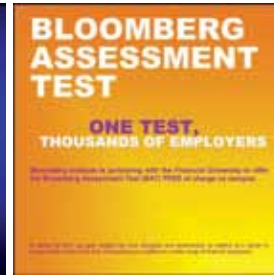
58 PLJAČKA ILI NE?!
 Cijene najma stanova u Mostaru drastično porasle

36 WWF
 Jedna od najvećih nezavisnih svjetskih organizacija za očuvanje prirode

52 BIH JE VIC
 Izvješće o napretku

8 BLOOMBERG ASSESSMENT TEST
 Ekonomski fakultet u suradnji s Bloomberg institutom organizirao BAT

54 IPA FONDOVI
 Pomoć u tranziciji i izgradnji institucija i regionalna i prekogranična suradnja

46 ISLAMSKO BANKARSTVO
 Sve prisutnije u svijetu, pa tako i na našim prostorima

74 TOP MILIJARDERI
 Oni su najbogatiji ljudi koji su ikad hodali Zemljom

68 HOMOSEKSUALIZAM
 Organizirana kampanja koja je promijenila moral i stanje društva

64 FORENZIČKO RAČUNOVODSTVO
 Može li otkriti raznorazne malverzacije u novčanim tokovima?

28 PAD TITANA
 Sinonim za mobilnu telefoniju danas vodi tešku bitku za preživljavanje

Prof. dr. sc. Marija Čutura

“Potrudite se biti intelektualci „činjenica znalci“ i slušajte više Štulića nego Bešlića!

Prof. dr. sc. Željko Šuman

“Puno više studentskog aktivizma i angažiranosti te ambicije i intelektualne radoznalosti... i, naravno, listajte stranice knjige zvane svijet!

zapošljavanje na novi način

www.jatihposao.com

Pozivamo sve građane Bosne i Hercegovine, kao i cijele regije, da posjete portal jatihposao.com, registriraju se kao posloprimici te izrade svoj životopis korištenjem jednostavnog korisničkog sučelja. Ovako izrađeni životopis ostaje u bazi životopisa zajednice „Ja bih posao“, koja je besplatna svim poslodavcima u regiji! Na ovaj način, u par minuta svaka osoba u Bosni i Hercegovini, a i šire, može si bitno povećati šanse za pronalazak kvalitetnog radnog mjesta!

IMPRESSUM

LIST STUDENATA EKONOMSKOG FAKULTETA

Glavni urednik

Josip Marijanović

Uredništvo

Martina Barišić
Josip Cigić
Marko Delić
Antonio Marić
Antonijo Marijanović
Andrija Mikulić
Anđela Petrović
Vlatko Saraf
Hrvoje Šušak
Ana Volarić
Irena Vujica
Stipan Zovko

Lektor

Uredništvo SEF-a

Suradnici

Ana-Marija Papac, Dario Krtalić, Draženka Laštro,
Nikola Papac, Suzana Šimunović, Lucijana Šutalo

Grafička priprema i dizajn

Roberta Kapsalis

Adresa

Matice hrvatske b.b.,
88000 Mostar

Kontakt

Tel.: +385 63 162 766
E-mail: SEFlist@gmail.com

Žiro račun

UniCredit banka d.d. 3381002200372369

Tisak

FRAM ZIRAL, Mostar

Naklada

1000 primjeraka

P.S. Tvrđnje i mišljenja u objavljenim radovima izražavaju isključivo stavove autora i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja uredništva.

Iako sam već dugo na fakultetu i nakupilo se dosta ljeta na leđima, još nisam naučio probuditi se i ići spavati istoga datuma. Priznajem, nisam jutarnji tip, sama pomisao na predavanje u osam ujutro me nervira, ali ipak još nisam razvio gluhoću kad su budilice u pitanju. Jutro je, kažu, pametnije od večeri, ali meni je večer uvijek bila omiljeni dio dana. Noć mi je još draža; tada se sve utiša, umiri, izgubi na brzini. Osim mog cimera koji se tek tada budi. Onda je pravo vrijeme za učenje, pisanje uvodnika, igranje Angry birds-a ili FM-a.... i naravno gledanje tv-a. Jedna od mojih omiljenih emisija počinje oko ponoći, a bavi se preradama automobila. Volim gledati kako neki „umjetnici“ uzimaju normalne i stare automobile i pretvaraju ih u izvanserijske. Ali, nije to glavni razlog što spominjem taj serijal (mogao sam spomenuti bilo koji o makeoveru kuća, ljudi i sl.), nego mi je fora to što u njihovom i u našem sefovskom radu pronalazim dosta sličnosti.

Naime, i ljudi u takvim emisijama i mi, uvijek imamo rok za obavljanje posla koji se isprva čini realnim. Putem, jasno, nailaze/nailazimo na milijun nepredviđenih problema i čini se da nema šanse da se posao obavi na vrijeme. Za razliku od izvođača radova koji su s brojnim državnim tvrtkama probijali

rokove i bezobrazno napuhavali ugovorene troškove, a posao nikad ne ugleda svijetlo dana, ekipa iz radionice i ekipa iz Sefa, završi svoj posao. Rezultat? Stres, stres, stres. I zatim još malo stresa. Radeći i živeći tako, čovjek se često izgubi u svemu tome i jednostavno se zaboravi opustiti. Onda čovjek ne zaspe u 22 sata nego se onesvijesti oko 3 ujutro buljeći prije toga tupo u knjigu i stotine papira na stolu. Onda čovjek ne može na miru jesti, nego pritom mora pisati, čitati, učiti ili pregledavati e-mail poštu. Jednostavno, ne može raditi stvari jednu po jednu, koncentrirano. Mozak je stalno u Ajmooo! modu. Istraživanja pokazuju da, radite li manje, ali uz punu koncentraciju, obavite više posla nego netko tko radi nominalno 10 sati.

Sigurno opet pitanje čemu sve ovo? Drage moje kolege, sigurno ste, i dok ovo čitate, okruženi hrpom papira ili obaveza koje vas čekaju, ispita koji se moraju položiti. Puno je stresa, a malo vremena. Drugi semestar pred vratima, a prvi kao da je tek počeo. Nema druge nego se prihvatiti posla odmah i sad. Treba ispoštovati rokove i nadoknaditi zaostatke. Pokušajmo se koncentrirati i naučiti što više u što kraćem vremenu... Besane noći, izgleda, nisu pravi put... Pokušajte se odmoriti i naspavati! A ujutro opet „Ajmoo“!!!

Bloomberg As

Piše: Dario Krtalić

U petak, 30. studenog 2012. godine, na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru održan je Bloomberg Assessment Test (BAT). Test je organiziran u suradnji Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru i Bloomberg Instituta, edukacijskog odjela poduzeća Bloomberg LP, poznate financijske kompanije sa sjedištem u New Yorku, SAD. BAT je organiziran i dizajniran kao standardizirani test, u cijelosti na engleskom jeziku, za studente na razini sveučilišta koji su zainteresirani za provjeru svog znanja iz ekonomije (s naglaskom na financijama) ili za izgradnju karijere u tom području. Bloomberg Institut je sastavio test u suradnji sa financijskim stručnjacima, poslodavcima i akademikima, kako bi što reprezentativnije evaluirao znanje studenata iz raznih područja ekonomije i procijenio njihove sposobnosti i vještine koje im mogu pomoći u izgradnji karijere. Pored provjere znanja, sposobnosti i vještina, BAT ima za svrhu uključiti studente u Bloomberg Institute Talent Search, projekt Bloomberg Instituta koji omogućuje poslodavcima povezanim sa institutom da pretražuju bazu podataka polaznika BAT-a u potrazi za potencijalnim zaposlenicima. Poslodavci

za održavanje testa, jer je BAT lansiran kao online test koji se polaže i čiji se rezultati bilježe isključivo i u potpunosti na računalima. Važno je napomenuti da je ova konkretna sesija BAT-a bila u potpunosti besplatna kandidatima za registraciju i pristup testu. Inače, to je praksa Bloomberg Instituta za prvo pristupanje testu, dok se svaki naredni pristup testu naplaćuje. Registracija za BAT je bila dostupna svim studentima Sveučilišta u Mostaru, bilo da su već diplomirali ili će tek diplomirati, a prethodno je bilo potrebno kreirati profil na službenoj stranici Bloomberg Instituta i dodati osnovne informacije. Te informacije uključuju ime, prezime, prethodno obrazovanje, radno iskustvo, interese, znanje stranih jezika itd.

Za ovu sesiju BAT-a na Ekonomskom fakultetu prijavilo se ukupno sedamnaest kandidata, a na test je pristupilo samo četrnaest. Prema nekim izvorima, Bloomberg Institut je očekivao prijavu od najmanje pedeset studenata, ali je kasnije, nakon preliminarnih analiza prijave, donja granica pomaknuta na petnaest kandidata, što znači da je odaziv studenata bio izrazito loš. Razlozi za takav odaziv mogu se samo nagađati, ali može se pretpostaviti da studenti nisu sigurni u vlastito poznavanje engleskog jezika, posebice u području financija. Osoba zadužena za nadzor za vrijeme testa bila je ovlaštena od strane Bloomberg Instituta, a istodobno je pomagala kandidatima da uspješno slijede propisane procedure za polaganje testa. Kako je već rečeno, test se polagao na računalima i putem Interneta, a kandidatima je kao pomagalo služio samo kalkulator na računalima. Kandidati su također kao mogućnost imali i vođenje bilješki i rješavanje zadataka na listu papira, a kako bi se osigurali da nitko ne iznosi bilješke o pitanjima van dvorane, Bloomberg Institut je naložio službenoj osobi za nadzor da prikupi papire od svih kandidata. Test je trajao točno tri sata, a svaki kandidat, koji je završio test prije isteka vremena, mogao je napustiti dvoranu.

**Bloomberg
INSTITUTE**

**BLOOMBERG
ASSESSMENT
TEST**

mogu pretraživati bazu prema kriterijima koje sami specificiraju, a koji mogu biti u skladu s pojedinim kategorijama iz kojih se provjerava znanje u BAT-u ili s osobnim podacima koje kandidati pružaju na uvid nakon registracije na službenoj stranici Bloomberg Instituta. Važno je reći da su neki osobni podaci kandidata u bazi podataka anonimni (poput imena i prezimena) i da su dostupni samo uz isključivo dopuštenje kandidata te da poslodavcima na raspolaganju stoje samo podaci o rezultatima testa, kao i specifični podaci o kandidatima vezani za znanje stranih jezika i interese oko uvjeta zaposlenja.

Organizacija

Ekonomski fakultet je u suradnji s Bloomberg institutom organizirao BAT u prostorijama fakulteta. Konkretno, riječ je o dvorani br. 215 na drugom katu Ekonomskog fakulteta, koja je opremljena suvremenim računalima i brzom Internet vezom. To su ujedno bile i predispozicije

Sadržajni detalji testa

Bloomberg Assessment Test sastoji se od jedanaest kategorija pitanja, šest financijskih kategorija i pet kategorija označenih kao Career Skills, odnosno vještine koje pomažu u profesionalnoj karijeri. U financijske kategorije spadaju: Ekonomija, Vrednovanje poduzeća, Financijska tržišta, Analiza financijskih izvještaja, Management investicija i Investicijsko bankarstvo, dok su kategorije profesionalnih vještina uključivale: Vještine modeliranja, Analitičko razmišljanje, Verbalne vještine, Situacijska i etička prosudba te Matematičke vještine. Kategorije su se mogle birati proizvoljnim redoslijedom, ali nakon završetka odgovaranja u pojedinoj kategoriji, mogućnost provjere i eventualnog ispravka odgovora u završenoj kategoriji pitanja bila je isključena.

Test je bio sastavljen od preko 150 pitanja, a na svako pitanje bila su ponuđena četiri odgovora. Bodovali su se isključivo točni odgovori, dok za netočne odgovore nisu postojali negativni bodovi. Općenito je više pitanja bilo smješteno u financijske kategorije, dok su pitanja iz kategorija profesionalnih vještina bila znatno opširnija i zahtijevala su dublju analizu. Pitanja su bila oblikovana na različite načine. U ne-

Assessment Test

kima se tražilo znanje iz teorije konkretne kategorije, u nekima je bilo potrebno matematičko rješavanje zadatka uz logičko zaključivanje na temelju dobivenog rješenja, u nekima je bilo potrebno čitanje podataka iz grafikona i donošenje odluke na temelju zaključka i sl. Velika većina pitanja bila je oblikovana u hipotetičke situacije, iako su neka pitanja imala doticaja s realnim svijetom (primjerice: analiza burzovnih indeksa, praćenje kretanja cijene dionica tvrtke Apple, analiza razlika u proizvodnji nafte u Kolumbiji i Ekvadoru itd.).

Rezultati testa dostavljeni su kandidatima e-mailom u roku tri dana od polaganja BAT-a. Rezultati su prikazani grafički i brojačno, a istovremeno su uspoređeni s globalnim prosjekom svih kandidata (više od 70 000) koji su polagali BAT. Kao što je više puta naglašeno u uputama kandidatima upućenim od strane Bloomberg Instituta, ukupni rezultati testa nisu toliko bitni, već su mnogo bitniji rezultati u pojedinim kategorijama. Poslodavci imaju mogućnost pretraživanja kandidata prema rezultatima iz pojedinih kategorija, pa ako se kandidat posebno istaknuo znanjem ili vještinom u konkretnoj kategoriji, postoji određena mogućnost da će biti kontaktiran u vezi intervjua i primjene svojih sposobnosti na radnom mjestu.

Zaključak

Bloomberg Assessment Test donosi mnogobrojne prednosti za kandidate. Najveća prednost ogleda se u mogućnosti zapošljavanja u inozemstvu u nekoj od najpoznatijih finansijskih kompanija (Goldman Sachs, BNP Paribas, Societe Generale, Credit Agricole, AIG). Također, finansijske kompanije ne traže samo finansijske stručnjake za zapošljavanje, već se kandidatima pruža potencijal zapošljavanja u odjelu za koji je iskazan poseban interes prilikom kreiranja korisničkog profila. Dakako, mogućnost provjere znanja iz ekonomije i engleskog jezika učinila se privlačnom za mnoge kandidate koji su pristupili BAT-u. Navedena mogućnost se spominje u promotivnom materijalu Bloomberg Instituta, ističući kako kandidati na taj način saznaju svoje osobne snage. Otvorenost prema potencijalnim poslodavcima i razina učešća u bazi podataka za svakog je kandidata opcionalna. Prema mom osobnom mišljenju, BAT kao test nije reprezentativan, zbog dva razloga. Prvo, zbog uvjeta u kojima se polaže: tri sata sjedenja za računalom bez stanke nije optimalan način zadržavanja jednake

razine koncentracije kandidata za sva pitanja. Drugo, način prezentacije rezultata, iako sadržajan i informativan, nije indikativan bez demonstracije pitanja i pripadajućih točnih i netočnih odgovora. Iako ne poričem da je BAT fantastična prilika za studente, pogotovo u zemljama u razvoju kao što je Bosna i Hercegovina, da se pronađu na međunarodnom tržištu rada, smatram da se mogu poduzeti određene preinake kako bi se iskustvo polaganja Bloomberg Assessment Testa učinilo još boljim i vrijednijim.

LAUNCH YOUR FINANCIAL CAREER

Take the Bloomberg Assessment Test to connect with the world's top financial employers. Bloomberg, the global market information leader brings you one standardised test that really can decide your future.

Start your future at bloomberginstitute.com
+44 20 7073 3030

Bloomberg INSTITUTE

© 2013 Bloomberg LP. All rights reserved. 4802247-1311

Međunarodni skup katedri managementa

Piše: mr. sc. Nikola Papac

Na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru 13. i 14. listopada održan je drugi regionalni interkatedarski skup katedri za menadžment, poduzetništvo i organizaciju te znanstvena konferencija pod nazivom: MANAGEMENT, ENTREPRENEURSHIP AND ORGANISATION IN 21st CENTURY: Regional exchange of best practices. Organizatori skupa su bili: Ekonomski fakultet Zagreb, Ekonomski fakultet Sarajevo, Ekonomski fakultet Split i domaćin, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru. Ovo je prvi ovakav skup u Bosni i Hercegovini, a važnost mu je u tome što je okupio sve najznačajnije stručnjake iz menadžmenta u regiji.

Pored organizatora, na ovom skupu je sudjelovalo i 50 sudionika, predstavnika svih javnih sveučilišta u Hrvatskoj koji imaju organiziranu katedru za menadžment, organizaciju i poduzetništvo, a to su:

- Sveučilište Juraj Dobrila Pula, Odjel Ekonomije i turizma dr. Mijo Mirković,
- Fakultet organizacije i informatike Varaždin Sveučilišta Zagreb,
- Ekonomski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku,
- Sveučilište u Dubrovniku-Odjel ekonomije i poslovne ekonomije, Karlovačko Veleučilište primijenjenih znanosti
- Odjel za stručne studije Sveučilišta u Splitu.

Iz Bosne i Hercegovine su bili predstavnici svih javnih sveučilišta koji imaju organiziranu katedru za organizaciju, poduzetništvo i menadžment, a to su:

Ekonomski Fakultet Univerziteta u Banjaluci,

Ekonomski fakultet Univerziteta u Tuzli, Ekonomski fakultet u Sarajevu, koji je bio, uz domaćina, jedan od suorganizatora ovog skupa.

Skup je u ime domaćina i organizatora otvorila Prof. dr.sc. Mila Gadžić v.d. Dekana Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. Uvodna predavanja na skupu su održali Prof.dr.sc. Elvir Čizmić na temu „Business planning as a main instrument of entrepreneurial venture running“ s Ekonomskog fakulteta u Sarajevu i doc.dr.sc. Ivona Vrdoljak Raguž, pročelnica Odjela za ekonomiju i poslovnu ekonomiju Sveučilišta u Dubrovniku na temu „Vodstvo u suvremenom menadžmentu“. Koordinaciju događaja u ime domaćina je obavljao prof.dr.sc. Zdenko Klepić, koji je i zatvorio skup te najavio održavanje sljedećeg skupa naredne godine na Odjelu za ekonomiju i poslovnu ekonomiju Sveučilišta u Dubrovniku.

Temeljni cilj skupa je razvoj zajedničkih ideja i projekata iz ovog područja, kao i razmjena

iskustava i usklađivanje nastavnih programa. Dobivanjem domaćinstva ovakvog skupa i njegovom organizacijom, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru je potvrdio svoje mjesto u krugu najcjeljenijih regionalnih Ekonomskih fakulteta, što je značajno priznanje za ovaj fakultet.

STUDENTSKI ZBOR NA EKONOMSKOM FAKULTETU

Iako Studentski zbor na našem Sveučilištu djeluje još od 2000. godine, a naš Fakultet je od prve godine uključen u njegov rad, nije naodmet ponovno podsjetiti studente kako stvari funkcioniraju te ih upoznati sa ovogodišnjim predstavnicima.

Naime, svake godine nakon što Rektorat Sveučilišta raspiše izbore, održavaju se izbori na svim fakultetima te se biraju predstavnici na pojedinim godinama kao i zajednički predstavnik koji ulazi u predsjedništvo studentskog zbora.

Studentski predstavnici imaju pravo i dužnosti u fakultetskom vijeću i drugim tijelima iznositi prijedloge i mišljenja studenata, zastupati studente, štiti i unaprjeđivati studentske interese i dobrobit. Isto tako, njihova je zadaća da zastupaju interese studenata i prema državnim tijelima i raznim domaćim i međunarodnim organizacijama od važnosti za studente.

Predstavnici su tu da saslušaju vaše probleme u vezi nastave i profesora, da se ukloni barijera u suradnji i komunikaciji s Upravom fakulteta, da vas obavještavaju o događajima koji se tiču vašeg studentskog života.

Mnogo je stvari koje se mogu promijeniti, bitno je samo se uključiti i pokrenuti stvari. Stoga vas i na ovaj način pozivamo da se što više angažirate u rad Zbora preko predstavnika na pojedinim godinama na našem fakultetu, jer oni su tu zbog vas.

Ovogodišnji predstavnici po godinama su:

1.god. Ivona Rezić, predstavnica, Andrea Mandić, zamjenica predstavnice

2.god. Boris Fržović, predstavnik, Ivana Boras, zamjenica predstavnika

3.god. Drago Damjanović, predstavnik, Tomislav Zelenčić, zamjenik predstavnika

4.god. Anto Jerković, predstavnik, Dario Kordić, zamjenik predstavnika

5.god. Davor Oreč, predstavnik, Ana Marija Papac, zamjenica predstavnika

Predsjednik Studentskog zbora EF je Davor Oreč, zamjenica je Ana Marija Papac

Studenti u svijetu poduzetnika TEHNOLOŠKI PARK INTERA

piše: Ana-Marija Papac

Da dobra ideja i inovacija postaju sve traženija roba pokazalo se i otvaranjem prvog tehnološkog parka na području Hercegovine, INTERA TP koji je u samim počecima svojega rada.

Ovo je mjesto gdje se kreativnost i poduzetnički duh izuzetno cijene i potiču. U tom procesu traženja mladih poduzetnika i poticanju bolje komunikacije javnog i privatnog sektora, **INTERA Tehnološki Park** u sklopu programa Enterprise Growth Programme s Europskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) je 16.01.2013. godine organizirao Okrugli stol na temu „Podrška poduzećima – irska iskustva“ u svojim prostorijama. Zanimljivo i značajno je da su odmah u počecima svojeg rada pozvali predstavnike Ekonomskog fakulteta, asistenta iz poduzetništva i studente da im skupa s predstavnicima raznoraznih institucija

prezentiraju svoje ciljeve i vizije. Posebno se ističe prezentacija iskustava iz Irske od strane gospođe Cairin O'Connor, koja je napravila poveznicu između Irske i Bosne i Hercegovine te ponudila pomoć i savjete u rješavanju problema malih i srednjih poduzeća. Ovo su koraci koje je Irska davno napravila, a koje

naša država treba tek sada zakonski izregulirati i otvoriti put da se dobre ideje i realiziraju. Naši studenti su imali priliku poblizje se upoznati s djelovanjem Tehnološkog Parka, razgledati prostore koji su još uvijek u izgradnji te vidjeti koja ih budućnost čeka ako žele uploviti u poduzetničke vode.

Nije tajna da naš mentalitet krasi dosta negativan stav prema ovakvim projektima i institucijama, no doista je riječ o vrlo dobrom koraku naprijed u svijetu poduzetništva. Iako se studenti na našem fakultetu već na drugoj godini upoznaju sa poduzetništvom, rade se poslovni planovi, kreiraju se dobre ideje i

dobri projekti, uvijek je nedostajao netko tko će te planove i ideje provesti u djelo i omogućiti im da se realiziraju, što bi potaknulo studente da se još više trude. Stoga se svi nadamo se da će biti sve više mjesta poput ovog koja će poticati taj duh i omogućiti mladima da žive od svojeg rada.

Prof. dr. sc. Mila Gadžić

SEF: Kad ste počeli s radom na Ekonomskom fakultetu ?

Na Ekonomskom fakultetu počela sam raditi kao asistent pripravnik na katedri za političku ekonomiju. Kako sam u tijeku studija poseban interes iskazivala za makroekonomske discipline, opredijelila sam se za poslijediplomski studij „Ekonomika teorija i politika“ na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, na kojemu stekla akademski stupanj magistra znanosti. Doktorsku disertaciju sam obranila na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Moja znanstvena orijentacija je šire područje ekonomske teorije i politike, makroekonomije, investicija, stranih ulaganja, transnacionalnih kompanija, strategije ekonomskog razvoja, strukturnih reformi i finansijskih tržišta. Ovakva znanstvena orijentacija mi je bila podloga za bavljenje i drugim poslovima izvan Fakulteta, posebno u nekim važnim segmentima transformacije ekonomskog sustava Bosne i Hercegovine.

SEF: Jeste li kao studentica učili redovito ili ste bili kampanjac?

Na vaše pitanje moram dati malo širi odgovor. Tempo predavanja i drugih oblika nastavnih aktivnosti bitno određuju i način savladavanja nastavne materije. U tom smislu prije bi se moglo govoriti o ozbiljnom ili neozbiljnom pristupu prema svojim obvezama, a ovisno o tome imamo i rezultate koji se iskazuju u broju

položenih ispita i uspješno završenoj godini. Ako tako promatramo stvari, tada moram reći da sam sve ispite imala položene već u srpnju, a ljetni period, koji u suštini traje do početka nastave u novoj akademskoj godini, a to je listopad, koristila sam za odmor i studentske aktivnosti, kojih se i danas rado prisjetim, a posebno rada u međunarodnoj organizaciji za razmjenu studenata, AIESEC-u. Nekako mi se čini da za vrijeme studiranja najviše lijepih sjećanja vežem upravo za takve i slične aktivnosti kroz koje se stječu nova iskustva i znanja, ali i razvijaju mnoga prijateljstva. Ako govorimo o kontinuitetu u učenju, moje iskustvo sa studija, ali i dugogodišnje iskustvo u radu sa studentima govori da je važno pratiti aktivno predavanje, jer se na takav način može vrlo lako apsorbirati dobar dio, barem osnovnih znanja iz pojedine discipline, a priprema ispita je neusporedivo jednostavnija u odnosu na slučaj kada se ne prisustvuje predavanjima. Tijekom studiranja redovito sam prisustvovala predavanjima i drugim oblicima nastavne aktivnosti, a u određenim disciplinama i vrlo aktivno sudjelovala u tom procesu. Međutim, svatko od nas ima svoje afinitete i animozitete, pa ovisno o tome pokazujemo više ili manje interesa u pojedinim disciplinama.

SEF: Je li obrazovanje kakvo studenti danas stječu po završetku fakulteta jednako nekadašnjem? Zašto?

Na vaše pitanje se može odgovoriti s više aspekata. Ako govorimo o vrsti i obujmu znanja koje studenti mogu apsorbirati danas na Ekonomskom fakultetu, onda moramo uvažiti činjenicu da su promjene Bosni i Hercegovini i okruženju utjecale na drugačiju orijentaciju Fakulteta u odnosu na vrijeme kada sam ja studirala, prije svega njegovu okrenutost prema potrebama tržišta, a time i na poslovnu usmjerenost. Takvi studijski programi težište stavljaju na poslovni aspekt, dok u drugi plan stavljaju discipline i znanja koja se temelje na izučavanju ekonomskih procesa na regionalnoj i globalnoj razini. Naravno, temeljno pitanje je kako strukturirati nastavne planove i programe i napraviti optimalan odnos između poslovnih i teorijskih, ili bolje reći makroekonomskih disciplina. Moj studij na Ekonomskom fakultetu je bio „društveno usmjerenje“, i više je bio usmjeren na izučavanje društveno-ekonomskih procesa u zemlji i svijetu, ali uz adekvatnu zastupljenost i svih drugih specijalističkih disciplina. Međutim, danas je većina Ekonomskih fakulteta u Bosni i Hercegovini poslovne orijen-

tacije s usmjerenjima na određena područja ekonomije kao što su financije, računovodstvo, menadžment, marketing i drugi. Naime, veliki interes za studij ekonomije rezultat je činjenice da ekonomisti ipak dolaze do posla lakše nego mnogi drugi profili visokoobrazovanih kadrova, upravo iz razloga što im specifična znanja i vještine pružaju mogućnost za poduzetničke inicijative i samozapošljavanje, a osim toga postoji potreba za ovim kadrovima u državnim institucijama, u gospodarskim društvima i finansijskim institucijama. Međutim, moramo biti svjesni procesa koji se odvijaju u našem okruženju, i sukladno tim promjenama kontinuirano usklađivati i inovirati studijske programe.

SEF: Kakvo ste stanje na fakultetu zatekli nakon preuzimanja dužnosti dekanice?

Kako dugo radim u ovoj instituciji, poznata mi je većina problema s kojima se moramo nositi, kako iz objektivnih tako i zbog subjektivnih razloga. Pred problemima ne smijemo zatvarati oči nego moramo tražiti rješenja koja će osigurati dugoročnu stabilnost i razvoj institucije. Dosta napora je potrebno uložiti u određeno „sustavno pospremanje stvari“ i drugačiju organizaciju rada, s ciljem bolje funkcionalnosti. Mislim da su uposlenici svjesni ozbiljnosti našeg pristupa u vođenju Fakulteta, i ja mogu izraziti zadovoljstvo njihovom spremnošću da prate tempo koji nekada i nije jednostavno izdržati. Mislim da naš drugačiji odnos prema Fakultetu osjećaju i studentske organizacije: u toku je rješavanje pitanja boljeg prostora i uvjeta za njihov rad. Studenti su u središtu našeg interesa, što dokazuje i naša spremnost da u uvjetima kada se svi suočavamo s problemom nedostatka prostora, želimo stvoriti bolje uvjete za rad u studentskim organizacijama.

SEF: Mislite li u budućnosti napraviti velike promjene ili ćete se kretati u smjeru Vaših prethodnika?

Moja vizija razvoja Fakulteta je nešto drugačija od mojih prethodnika. No, koliko velike promjene će se moći napraviti, ovisi o više činitelja. Moramo biti svjesni činjenice da Sveučilište ulazi u jednu vrlo važnu fazu transformacije koja će se odvijati u narednih nekoliko godina. Moramo naći načina da izbjegnemo mnoga ograničenja, kako finansijske, tako i organizacijske i kadrovske naravi, koja su objektivno prisutna u okruženju u kojemu djelujemo. Jedna vrlo važna dimenzija razvoja Fakulteta

treba biti povezivanje s gospodarstvom kroz znanstveno-istraživačke i stručne projekte. Moram reći da je dosadašnja uloga Fakulteta bila marginalizirana na ovom području. Stoga planiramo intenzivirati suradnju s gospodarstvom i animirati naše kadrovske resurse s ciljem njihova uključivanja u proces rješavanja vrlo složenih problema. Mnogo energije će biti potrebno uložiti u procesu ispunjavanja obveza koje proistječu iz obveze implementacije Bolonjske deklaracije. Iako su ostvareni određeni rezultati, oni ne ovise samo o Fakultetu, nego su dobrim dijelom uvjetovani procesima koji se odvijaju ili trebaju odvijati na razini države.

SEF: Prošle godine se održala 40.godišnjica postojanja fakulteta. Nedostaje li fakultetu još ovakvih događaja?

Obilježnice su prigodni datumi za predstavljanje rada i ostvarenih rezultata Fakulteta. Međutim, to nije i ne treba biti jedina prilika za promociju Fakulteta. Ove jeseni smo bili domaćin regionalnog skupa katedri za menadžment, organizaciju i poduzetništvo, koji je p rvi skup ovakve vrste u Bosni i Hercegovini. Namjera nam je nastaviti s organizacijom znanstvenih skupova i konferencija i drugih aktivnosti koje doprinose pozicioniranju Ekonomskog fakulteta i njegovoj prepoznatljivosti u širem prostoru.

SEF: Smatrate li da se na fakultetu dovoljno pažnje posvećuje studiranju po Bolonjskom procesu i u kojoj mjeri se to dugoročno može poboljšati?

Bolonjski proces se u najširem smislu odnosi na reformu i harmonizaciju sustava visokog obrazovanja i u praksi izaziva različita tumačenja i primjenu. U osnovi se radi o dokumentu koji su 1999. godine potpisali ministri obrazovanja zemalja Europske unije i drugih zemalja, među kojima je i Bosna i Hercegovina, kao i zemlje iz našeg okruženja, a radi se o usvajanju sustava usporedivih stupnjeva obrazovanja s ciljem veće mobilnosti i lakšeg zapošljavanja, kao i poticanja razmjene studenata. Prihvatanjem Deklaracije država Bosna i Hercegovina se obvezala na prilagodbu sustava visokog obrazovanja europskim standardima, a to znači stalno usavršavanje nastavnih programa, intenzivnu međunarodnu suradnju, unapređenje suradnje u osiguranju kvalitete u cilju razvijanja usporedivih kriterija i metodologija, i slično. U našim uvjetima, proces reforme i harmonizacije će trajati dulje, i pitanje je kojim tempom će se odvijati. Mislim da svi mi, i profesori i studenti prolazimo jedan proces prilagodbe na drugačije uvjete rada. Prema Bolonjskim pravilima, studenti su kontinuirano uključeni u proces obrazovanja s ciljem stjecanja znanja i vještina, međutim, u našem sustavu studenti još uvijek imaju primarni cilj položiti ispit, dok je evidentna nedovoljna zainteresiranost za kontinuiranim aktivnim sudjelovanjem u nastavnim procesima.

Reforma visokog obrazovanja podrazumijeva europske standarde i normative, koji polagano ulaze i na naše Sveučilište, ali je evidentno da se neće odmah moći u potpunosti implementirati. Pred nama je puno izazova u okviru transformacije visokog obrazovanja i nužna je promjena u ponašanju svih sudionika ovog procesa. Potrebna je aktivna komunikacija između visokoškolskih ustanova, ministarstva za obrazovanje koje je nadležno za financiranje i regulativu, kao i neovisnih agencija koje će ocjenjivati kvalitetu obrazovanja i usklađenost sa standardima i normativima. Iako su na Fakultetu i Sveučilištu ostvarene određene pretpostavke za reformu sustava, mislim da tek ulazimo u razdoblje pune implementacije Bolonjskog procesa, koje će zahtijevati vrlo ozbiljan i sustavan rad u narednim godinama, a čiji rezultati će ovisiti ne samo o nama i Fakultetu ili Sveučilištu, nego o i o svim drugim sudionicima ovog procesa.

SEF: Jeste li upoznati s Bloombergom testom pomoću kojeg poslodavci iz različitih država mogu lakše doći do zaposlenika, a nezaposleni do radnih mjesta? Po Vašem mišljenju, koliko studenti EF-a Mostar, ali i drugih fakulteta u Bosni i Hercegovini imaju znanja za uspjeh na ovakvom testu?

Naravno da sam upoznata, prva informacija o ispitivanju interesa za ovakvim testom upućena je meni i prodekanu doc.dr. Igoru Živki. Odmah smo odlučili poduzeti sve što je potrebno kako bi osigurali uvjete za ovakvo testiranje, i eto, ono je obavljeno. Studenti su iskazali interes za ovakav vid provjere znanja, a rezultati pokazuju da je ukupna prosječna ocjena koju su postigli naši studenti na razni ostvorenoj u BiH, odnosno nekoliko postotaka niža u odnosu na prosječnu ocjenu testiranih grupa u zemljama Amerike, Europe i drugih regija. Prema tome, možemo biti vrlo zadovoljni ostvarenim rezultatima, i oni objektivno pokazuju da studenti na našem fakultetu imaju zavidnu razinu znanja, te da u tom smislu ovo predstavlja jednu potvrdu naše „konkurentnosti“. Rezultati ovoga testiranja trebaju biti poticaj i drugima da se uključe u sustav anonimne provjere znanja i uključivanja u bazu podataka u svijetu respektabilnih institucija, a mi ćemo osigurati mogućnost obavljanja testiranja i u narednim godinama.

SEF: Posljednjih mjeseci se uvelike govori o krizi u Bosni i Hercegovini, a što se veže uz krizu u svijetu. Po Vašem mišljenju, je li kriza doista toliko ozbiljna ili panika stanovništva pravi problem većim nego za ista jest?

Bosna i Hercegovina je predugo u vrlo kompleksnoj i društvenoj i ekonomskoj krizi. Složen i neefikasan ustroj države je vrlo važan destabilizirajući i demotivirajući faktor za ekonomski razvoj. Situacija se pogoršava u uvjetima globalne ekonomske krize koja

je duboka i vrlo je teško sagledati njezine posljedice. Smanjivanje potražnje u europskim zemljama, našim glavnim trgovinskim partnerima ima negativne posljedice na vanjsko-trgovinsku poziciju zemlje, što opet negativno utječe na ukupna ekonomska kretanja. Stope rasta su zanemarive, a stopa nezaposlenosti se približava 30%. Mislim da ovi podaci govore dovoljno o ozbiljnosti krize u našoj zemlji.

SEF: Koje biste mjere uveli kad biste baš Vi odlučivali o pravcu izlaska naše zemlje iz krize?

U suvremenim globaliziranim ekonomijama niti jedna zemlja pojedinačno, a Bosna i Hercegovina i noj slične zemlje posebno, ne može samostalno razvijati instrumentarij izlaska iz krize. Međutim, važno je poduzimati mjere koje će imati stabilizirajuće efekte na kretanje osnovnih indikatora. Osnovni problemi naše ekonomije se mogu sažeti u nekoliko točaka: niska razina proizvodnje, visoka nezaposlenost, visok deficit u vanjsko-trgovinskoj bilanci uz nepovoljnu strukturu izvoza i uvoza. Svi ovi problemi su posljedica niske konkurentnosti ekonomije. Pitanje provedbi strukturnih reformi je temeljno pitanje koje će odrediti dugoročna kretanja u našoj ekonomiji. Konkurentnost ima ključnu ulogu u gospodarskom razvoju suvremenih gospodarstava koja su visoko integrirana u globalni ekonomski sustav. Temelj konkurentnosti se nalazi u prirodni okruženja u kojem djeluju poslovni subjekti. To znači da treba poduzeti mjere s ciljem stvaranja povoljnog poslovnog ambijenta za investiranje, razvoj fizičke, znanstvene, informacijske i tehnološke infrastrukture. Proces unaprjeđenja konkurentnosti u BiH podrazumijeva partnerstvo vlada, poslovne i akademske zajednice; svi moraju raditi zajedno na izazovima koje globalno tržište postavlja pred BiH. Takav poslovni ambijent potiče rast malih i srednjih poduzeća, koja trebaju postati generator razvoja. Bosna i Hercegovina, za razliku od zemalja okruženja koje potresa dužnička kriza, nije prezadužena zemlja, odnos vanjskog duga i BDP-a je ispod 30%, tako da postoji prostor za financiranje razvoja novim zaduživanjem, ali uz vrlo dobro definiranu strategiju zaduživanja, kako bi se izbjegla zamka ulaska u dužničku krizu. Pored međunarodnih izvora financiranja, postoje i domaći izvori financiranja rasta: ukupna štednja svih sektora iznosi skoro 50% DBP-a, samo je pitanje gdje i kako se ona može investirati. Mogućnosti za investiranje postoje u energetskom sektoru, infrastrukturi, ali i drugim gospodarskim granama, prerađivačkoj industriji, proizvodnji hrane i slično. Dobrom politikom poticanja investicija mogu se neutralizirati negativni efekti recesije u euro-zoni. Međutim ključno ograničenje provođenju ovakvih mjera oporavka ekonomije predstavlja nemogućnost postizanja političkog konsenzusa i neefikasnost državnih struktura u zemlji.

U Vitezu upisana 15-a generacija studenata

piše: Draženka Laštro

Centar u Vitezu Ekonomskog fakulteta Mostar ove godine obilježava svojevrsni jubilej; upisana je 15-ta generacija studenata, a po završetku akademske godine bit će promovirani prvi diplomanti dvogodišnjih diplomskih studija. Značajni su ovo događaji i za fakultet, ali i za studente koji su u moru fakulteta koji djeluju na ovom području odabrali upravo ovaj.

No vratimo se na sami početak, točnije u 1998. godinu kada je upisana prva generacija studenata. Te godine u Vitezu su sa radom počela dva fakulteta Mostarskog sveučilišta, Ekonomski i Pravni fakultet. Bile su to prve visokoškolske ustanove u Srednjobosanskoj županiji te su zbog toga privukle veliku pažnju, a svoju kvalitetu su i dokazale u godinama rada koje slijede. Značio je to veliki korak naprijed u obrazovanju mladih iz ŽSB koji su do tada na studij odlazili uglavnom u Mostar ili Sarajevo. Taj odlazak u drugu sredinu, uz promjenu načina života nosio je i velike financijske izdatke što je mnogima bila nepremostiva prepreka da doista i krenu na studij.

Konačno, ovim projektom studij je postao dostupan većem broju zainteresiranih. Troškovi studiranja su bili manji, a olakšavajuća

okolnost je bila i ta što je nastava organizirana u dane vikenda pa su mnogi mogli potražiti posao te uskladiti studij i radne obveze.

Ekonomski fakultet ponudio je program poslovne škole koju je akademske 98/99 upisalo 90 studenata prve generacije. Prvih nekoliko godina obilježili su skromni uvjeti rada. Zainteresirani kandidati su mogli upisati samo poslovnu školu upravnog smjera, a nastava se izvodila u prostorijama Osnovne škole „Vitez“. Bez obzira na to, pristizale su nove generacije studenata, interes je postojao, a samim tim i volja fakulteta da unaprijedi program i uvjete rada. Uskoro je upravni smjer zamijenjen sa dva nova; smjerom računovodstva i financija te menadžmenta.

Napokon, nakon 12 godina uspješnog rada, 2010. godine fakultet je dobio vlastiti prostor za rad koji se nalazi u sklopu trgovačkog centra FIS. Studentima su, pored šest učionica, na raspolaganju čitaonica, knjižnica, računalni kabinet te video konferencija koja omogućava predavanja i savjetovanja na daljinu. Prelazak u nove prostorije koje su opremljene svom potrebnom opremom bio je neophodan s obzirom da se od te godine nastava izvodi po Bolonjskom procesu i da je

upisana prva generacija studenata na treću godinu te su i profesori i studenti očekivali kvalitetnije izvođenje nastave, ali i postizanje boljih rezultata.

Uz studente i brojne goste, svečanom otvorenju su nazočili i tadašnja ministrica obrazovanja SBK Greta Kuna, tada dekan Ekonomskog fakulteta prof.dr.sc. Brano Markić te rektor Sveučilišta u Mostaru prof. dr.sc. Vlado Majstorović koji je prilikom svog obraćanja obećao studentima i nastavak školovanja u Vitezu nakon završene treće godine.

Obećanje je i ispunjeno, pa je već sljedeće godine 60 studenata upisalo prvu godinu dvogodišnjeg diplomskog studija. Širenje studijskih programa, osiguranje adekvatnog prostora i opreme za rad, ali i unaprjeđenje komunikacije na relaciji profesor-student, doprinijelo je tome da centar Ekonomskog fakulteta u Vitezu bude prepoznat kao kvalitetna visokoškolska ustanova u široj regiji pa tako danas privlači studente i iz drugih županija. U ovoj akademskoj godini, na sva tri studijska programa upisano je preko 200 studenata, a kroz protekle godine rada u Vitezu je promovirano preko 100 diplomanata.

F • O • R • U • M STUDENATA EKONOMSKOG FAKULTETA

Piše: Lucijana Šutalo

Forum studenata ekonomskog fakulteta ili poznatiji kao FSEF u svojih nešto više od godinu dana postojanja ponosno može reći da polako, ali sigurno postaje sve jača i poznatija organizacija kojoj se, s jakom željom da napreduju i usavršavaju se te raspravljaju o trenutnim ekonomskih zbivanjima u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj te regiji i šire, ne pridružuju samo studenti Ekonomskog fakulteta nego i ostalih visoko obrazovnih ustanova sa Sveučilišta u Mostaru.

Iako je ova organizacija relativno mlada, do sada su njezini članovi itekako pokazali zanimanje i aktivirali se što je rezultiralo realizacijom nekoliko projekata u organizaciji Foruma studenata ekonomskog fakulteta. Jedan od njih, i svakako najvažniji je i Međunarodni ekonomski fakultet koji se održao, prošle akademske godine, 27. i 28. travnja 2012. godine u prostorijama Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. Na MEF-u su, uz studente i profesore Ekonomskog fakulteta prisustvovali i

predstavnici iz Ekonomskog fakulteta Zagreb i Ekonomskog fakulteta Podgorica iz Crne Gore. Naravno, vrata MEF-a su bila otvorena i svima koji su bili zainteresirani za temu MEF-a "Zemlje zapadnog balkana na pragu EU i eura". Nakon otvaranja te uvodne riječi tadašnjeg dekana Ekonomskog fakulteta prof.dr.sc. Brane Markića, riječ su preuzeli gosti predavači, direktor UniCredit bank BiH gospodin Berislav Kutle i prof. Željko Šajn, viceguverner Centralne banke BiH. Nakon žestoke rasprave gosp. Kutle i prof. Šajna, sljedeći predavači su imali jako težak posao, jer su svojim raspravama i predavanjima postavili jako visok prag. Sljedeća predavanja su držali premijer Hercegovina Neretvanske županije gosp. Denis Lasić, prof. dr. Mario Pečerić i predstavnik Vanjsko-trgovinske komore BiH, Duljko Hasić. Drugi dan je protekao relativno mirnije, ali ne manje zanimljivije, budući je održan okrugli stol na temu „ Odnos zemalja zapadnog Balkana prema euru“ čime je i uspješno završen MEF.

Sa velikom sigurnošću možemo reći da je MEF protekao jako glatko te je motivirao i predstavnike studenata Ekonomskog fakulteta u Zagrebu da organiziraju sličnu konferenciju i na svom matičnom fakultetu pod nazivom GEK (Godišnja Ekonomska Konferencija). GEK je održan krajem listopada na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu te su na njemu svojim prisustvom uzvratili i predstavnici FSEF-a. GEK je samom svojom realizacijom probudio ogromno zanimanje hrvatske javnosti, medija pa čak i predsjednika Republike Hrvatske koji je i svečano otvorio ovu konferenciju.

Što se tiče daljnjeg rada FSEF-a, organizacija ima u vidu raditi nove i zanimljive projekta kao što su Javne Tribine, Case Study-i, itd. Također trenutno traje proces primanja novih članova te svi zainteresirani mogu se javiti na službeni mail FSEF-a sa svojim osobnim podacima (ime, prezime, fakultet, godina studiranja, broj telefona i mail) te sudjelovati u narednim aktivnostima FSEF-a.

Studenti koji žele steći radno iskustvo, raditi na individualnom napretku u sklopu svog zanimanja kao i u okviru širih društvenih normi mogu to pronaći na najboljem mjestu; u AIESEC-u. Bosna i Hercegovina raspolaže mladim kadrom koji je željan znanja i iskustva, ali to znanje kao i u usavršavanje u strukama donedavno nisu imali gdje steći, lokalna neopremljenost, ekonomska kriza i brojni drugi razlozi su otežale pri sticanju radnih vještina, ali to se napokon promijenilo.

Hoćete li vjerovati ako Vam kažemo da napokon možete otići u inozemstvo i raditi posao koji želite u okviru Vaše struke, ali i struke širih društvenih okvira bilo gdje od 110 zemalja svijeta bez ikakvih poteškoća?

To je upravo ono što nude AIESEC prakse, koji imaju enorman spektar praksi u kojima sve svaki student može pronaći, ono što je dodatno bitno za spomenuti je, ne samo da se studenti mogu prijaviti, nego i alumni, (dvije godine nakon završetka studija).

Pored toga, mladima se nude stručne i razvojne prakse u inozemstvu. Stručne prakse kako i sama riječ kaže odnosi se na sva zanimanja u sklopu struke, odnosno fakulteta koji student studira, bilo da se radi o IT-u, grafičkom dizajnu, aritekturi i slično. Napokon, snovi Vam se mogu ostvariti, da se usavršite. Razvojne prakse su opće društvene, pružaju prednost ljudima svih zanimanja da sudjeluju u ovoj praksi i posjete bilo koju zemlju u svijetu. Primjer razvojnih praksi su podučavanje engleskog jezika u školama, ili neki drugi vid pomaganja zajedništvu kao i Vama samima.

Prednost AIESEC praksi je što prakse minimalno traju šest mjeseci do godinu i pol dana, a to vrijeme studenti mogu odabrati u skladu sa praksom koja im se dopada. Pored fleksibilnog vremena koje se prilagođava potrebama studentskog života i standarda, premija svega je da su plaćeni smještaj i hrana praktikantima cijelo vrijeme dok su na praksi.

Ali to nije sve, AIESEC je mislio na sve, i sjetio se činjenice da je pored egzistencije bitna i dodatna podrška. Tako je svim praktikan-tima omogućen mjesečni džeparac za vlastite potrebe.

Ljepota ovoga je da ćete pored cjelokupnog stečenog iskustva biti bogatiji tijelom i duhom, upoznavajući druge kulture, nacije,

rase i religije. Proširit' će te svoje vidokruge i misliti izvan „kutije“, steći prijatelje, i pronaći razlike koje će Vam se dopasti. Doći u dodir sa onim što nikada niste imali priliku, obići svijet, ostvariti svoje snove, jednostavnim putem vidjeti ono što ste još kao dijete željeli vidjeti. Da naučite od svih tih ljudi nešto novo što će Vas obogatiti više nego bilo kakva suma novca. Iskustvo koje niste imali gdje steći, u svijetkim kompanijama koje raspolažu s najboljom opremom i stručnim kadrom koji će Vas obučiti svemu što želite. Teorija će se pretvoriti u praksu, a Vi ćete biti nova osoba sposobnija od one jučer. Rad u poznatim svjetskim kompanijama upravo Vam može omogućiti buduće zaposlenje možda baš u onoj u kojoj budete radili. Ići ćete korakom konkurencije koja biva sve veća, a sigurni smo da je želite prestići i biti u vodstvu.

Tržište rada traži kvalitetan i iskusni mladi kadar koji zna šta radi i šta želi, pored diplome i titule traži se znanje, ali ne ono na papiru sa prosječnom ocjene 5.0, nego ono u praksi. Sutra kada budete tražili posao nikoga neće zanimati da li ste Vi imali prosjek 5.0 ili 2.1, nego će ih zanimati znate li Vi raditi ono šta ste završili. AIESEC prakse su najbolje mjesto da to steknete. Sve što je potrebno javiti se na e-mail zelim.praksu@gmail.com gdje će Vam aplikacije biti poslone da ih ispunite, upadnete u svijet praksi.

Dijeli Vas svega nekoliko minuta da ostvarite željeno, bez ikakvih komplikacija. Šta čekate?

Da vlak prođe? Ali kod AIESEC praksi i kad vlak prođe ima sljedeći koji dođe odmah, jer na prakse se možete prijaviti tijekom cijele godine u ovisnosti od Vašeg slobodnog vremena. Zato Vas ovim putem toplo pozivamo da odaberete ono što želite i mislite da je upravo za Vas.

BRICS

Piše: Martina Barišić

Zapitamo li se ikada koliko smo informirani o zbivanjima u svijetu ili jednostavno smatramo da nama to nije potrebno. Kao budući i sadašnji ekonomisti, akademski građani, moramo biti upoznati sa svim gospodarstvima svijeta. Zvuči li vam poznato BRIC? Brazil, Rusija, Indija i Kina-rastuće sile svijeta. Među ekonomistima već deset godina stoji za ubrzani i nezaustavljivi gospodarski rast. Zamišljen je u radu od strane Goldman Sachs 2001. godine u dokumentu pod nazivom 'The World Needs Better Economic BRICS. Vrlo brzo je prihvaćen u javnost, naročito u medijima. Odlučeno je da će se raditi na poboljšanju globalne gospodarske situacije i reformi financijskih institucija.

Skupina zemalja u razvoju BRICS-a donijela je odluku o osnivanju zajedničke razvojne banke i povezivanje njihovih tržišta kapitala. Najavljuju novu razinu ambicija

Motor gospodarskog uzleta u Brazilu i Rusiji treba tražiti u ogromnim rezervama energenata, a u Kini i Indiji u jeftinoj radnoj snazi i niskim troškovima proizvodnje. Nakon samo nekoliko godina od uvođenja pojma BRIC, ove zemlje su se od pasivnog promatrača svjetskih gospodarskih zbivanja pretvorile u aktivne i presudne sudionike, pa čak i u vrijeme krize u Europi i Sjevernoj Americi u spasitelje globalnog gospodarstva. Nakon velikih napora u 2010. godini pridružuje im se Južna

Afrika kao peta članica i tako dolazi do novog naziva BRICS.

Zemlje BRICS-a su u posljednjih nekoliko godina bitno ojačale svoju koordinaciju i suradnju, ali još uvijek postoji prostor za daljnji razvoj Unije. Prilično su uspješne, tako da neke od njih nisu ni osjetile gospodarsku krizu ili su uspjeli sačuvati vidljiv gospodarski rast u razdoblju kada su se razvijene zemlje suočavale sa ozbiljnim problemima. Bilježi stalan razvoj svojih država članica, posebno u području gospodarstva i trgovine te su neke međusobno postale najveći trgovinski partneri. Na primjer, Kina je postala najveći partner Rusije, pretekavši Njemačku 2010. godine. Ove zemlje su napravile mnogo u unapređenju svjetskog gospodarskog i političkog poretka, ali imaju veliki potencijal za promicanje suradnje u gospodarstvu i drugim područjima.

BRAZIL

Brazil ima najveće gospodarstvo u Latinskoj Americi, osma je najveća svjetska ekonomija po tržišnim tečajevima. Raspolaze velikim i razvijenim poljoprivrednim, rudarskim, proizvodnim i uslužnim sektorima, kao i velikom radnom snagom. Pojačava svoju prisutnost na međunarodnim financijskim i robnim tržištima. Nedavni ekonomski rast djelomično je uvjetovan globalnim rastom cijena roba s izvozom u rasponu od govedine do soje. Kao svjetska sila u poljoprivredi i prirodnim

resursima, Brazil je doživio ogroman gospodarski rast u protekla tri desetljeća. Otkrića velikih nalazišta nafte, jamče povoljnu perspektivu budućeg razvoja brazilske ekonomije. Najveći dio radno sposobnog stanovništva je zaposlen u uslužnim djelatnostima (42%), u poljoprivredi (31%), a u industriji (27%). Stopa rasta BDP-a iznosi 2,7%, BDP per capita iznosi 12.961 USD, a BDP po sektoru: poljoprivreda 5,5%, industrija 30,8%, usluge 64,9%.

RUSIJA

Petnaest godina nakon propasti komunizma rusko gospodarstvo se približilo gospodarstvima srednje razvijenih zemalja slobodnog tržišta. Danas ono ima visoku stopu rasta BDP-a (8,1% godišnje) i relativno viso-

ku inflaciju (oko 11,7%). Rusko gospodarstvo se uglavnom temelji na izvozu energenata (nafte i zemnog plina) i sirovina te rastućoj domaćoj potrošnji.

U 2011., BDP Rusije porastao je za 4,2 posto, što je 3. najviša stopa rasta među vodećim svjetskim gospodarstvima. Ruski BDP se procjenjuje na 1 250 milijardi dolara.

Prirodni resursi, posebno nafta i plin, dominiraju u ruskom izvozu. Naftna industrija u Rusiji jedna je od najvećih u svijetu. Rusija ima najveće rezerve te je najveći izvoznik prirodnog plina. Zauzima 2. mjesto po količini rezervi ugljena u svijetu, 8. mjesto po rezervama nafte te je najveći izvoznik nafte u svijetu u apsolutnim brojkama.

INDIJA

Donedavno zaostala zemlja trećeg svijeta, Indija, u današnje vrijeme postaje zemlja mogućnosti. Posljednjih nekoliko godina indijsko gospodarstvo postaje jedno od najbrže rastućih gospodarstva svijeta, s prosječnom stopom rasta BDP-a u rasponu od 6% do 9%. Iako Indija zaostaje u gospodarskom razvoju za Kinom, predviđa se da bi do 2020. godine Indija i Kina mogle postati vodeće ekonomije svijeta. Unatoč brzom razvoju i danas su sveprisutni problemi s kojima se Indija nosi.

Visoka stopa nezaposlenosti, visoka razina zaduženosti, niska razina BDP per capita dovede do velikog broja siromašnih. Jedan od

glavnih problema protiv kojeg se Indija bori je smanjenje siromaštva. Iako se siromaštvo reduciralo kroz posljednjih nekoliko desetljeća, danas oko 350 000 milijuna ljudi živi ispod granice siromaštva, odnosno ispod 1.25\$ dnevno. Ukidanje ograničenja i prihvaćanje određenih zakona (izvozne subvencije, ukidanje carina na uvoz pojedinih sirovina za proizvodnju) rezultiralo je povećanjem izvoza.

Otvaranje Indije prema svijetu privuklo je također veliki broj stranih investitora. Najveći udio direktnih stranih ulaganja usmjeren je na informacijsku tehnologiju, tehnološki sektor i telekomunikacije. Indija može na budućnost gledati optimistično jer raspolaže sa dovoljno vlastitog potencijala koji joj omogućuje da do 2020. godine postane treća gospodarska sila svijeta, iza Kine i Sjedinjenih Američkih Država. Osnovni potencijal razvoja indijskog gospodarstva čini veličina tržišta, brojno stanovništvo te brojna i u velikoj mjeri visoko obrazovana, a jeftina radna snaga s raširenim znanjem engleskog jezika (cca. 200 mil. stanovnika govori engleski). Prema podacima iz 2011. BDP iznosi 1 983 milijarde USD, BDP po stanovniku 1 650 USD, Realni rast BDP-a 7,1%, Stopa inflacije 8,9% i stopa nezaposlenosti 9,8 %.

KINA

Kina je najveći BRICS član od strane stanovništva i BDP-a. Gospodarstvo Kine drugo je po veličini gospodarstvo u svijetu (mjereno apsolutnim razinama BDP-a). Vrijednost BDP-a po glavi stanovnika iznosi 7 600 USD (2010.), što je malo u usporedbi s razvijenim zemljama. BDP po sektoru: poljoprivreda 9,6%, industrija 46,8%, usluge 43,1%.

Kineski gospodarski rast na početku 21. stoljeća iznosio je više od 10% godišnje, zbog

Nakon samo nekoliko godina od uvođenja pojma BRIC, ove zemlje su se od pasivnog promatrača svjetskih gospodarskih zbivanja pretvorile u aktivne i presudne sudionike, pa čak i u vrijeme krize u Europi i Sjevernoj Americi u spasitelje globalnog gospodarstva

čega Kina postaje sve veća konkurencija ostalim svjetskim gospodarstvima. Kina ima probleme u sve većoj potražnji za sirovinama i energijom, što dovodi do povećanja cijena na svjetskim tržištima (rastuća potražnja). Kina je stoga pokrenula gospodarsku suradnju s afričkim i srednjoazijskim zemljama poput Kazahstana, koje su bogate nalazištima nafte i prirodnog plina.

JUŽNA AFRIKA

Prema klasifikaciji UN-a, Južnoafrička republika je u rangu zemalja sa srednjim prihodima po glavi stanovnika, sa velikim rezervama sirovina, dobro razvijenim finansijskim, pravnim, komunikacijskim, energetskim i prometnim sektorima, sa burzom koja se svrstava među prvih 20 u svijetu i dobrom infrastrukturom koja omogućava dobru raspodjelu robe u velikim urbanim centrima širom cijele regije. Južnoafrička Republika je po bruto domaćem dohotku bila 32. država na svijetu u 2008 godini.

Veliki industrijski centri su Cape Town, Johannesburg, Port Elizabeth i Durban, koji su ujedno i središta kemijske, tekstilne industrije, elektronske industrije i proizvodnje motornih vozila, kao i proizvodnje oružja. Južnoafrička Republika je najveći proizvođač zlata na svijetu, razvijena je crna i obojena metalurgija.

BRICS nema pravog lidera, ekonomski je to prvenstveno Kina, vojno je to bez sumnje Rusija

Osim u proizvodnji zlata, država je svjetski lider i u proizvodnji platine, mangana, kroma i dijamanta. Naftne rezerve su slabije, ali je bogatstvo ugljenom značajno, naročito na istoku države. Također država ima zalihe bakra, željeza, olova i nekih rijetkih metala. U zemlji postoji oko 700 rudnika, a izvoz ruda čini preko 50% ukupnog izvoza JAR. BDP prema procjenama iz 2005 iznosi 570,2 milijarde \$, BDP per capita 12,161 \$.

ZAKLJUČAK

Skupina zemalja u razvoju BRICS-a donijela je odluku o osnivanju zajedničke razvojne banke i povezivanje njihovih tržišta kapitala. Najavljuju novu razinu ambicija. Za takav projekt potrebno je dosta vremena, ali bi ubrzo trebali utvrditi na koji način će razvojna banka biti strukturirana i kapitalizirana. Ta inicijativa omogućiti će im udruživanje njihovih resursa za infrastrukturna poboljšanja koja se moći koristiti na dulji rok za kreditiranje tijekom svjetske finansijske krize, nešto poput europskih fondova.

Zemlje BRICS-a zalažu se za liberalizaciju svjetske trgovine, ali traže i veći prostor za ulogu država u ekonomiji i novu globalnu valutu (za sada će pojačati međusobno korištenje vlastitih). Ove države čine čak 43% globalne populacije, 17% svjetskog izvoza, 17% globalnog priljeva SDI. BRICS nema pravog lidera, ekonomski je to prvenstveno Kina, vojno je to bez sumnje Rusija. Prema procjenama, do 2030. BRICS bi trebao činiti 47% BDP-a svijeta za razliku od 17% u 2010. Procjene ukazuju da je sredinom 2011. godine realni obuhvat ruskih investicija na nivou od oko milijarde eura. Izvjesno je da će doći do porasta prisutnosti ruskog kapitala i ogromnih kineskih ulaganja u zemlje, države ovog dijela balkana.

Zemlje koje su se posljednjih desetak godina skrbile za polovicu svjetskoga gospodarskog rasta pomalo posustaju. Brazil pati zbog prejakе nacionalne valute, u Rusiji zapinje s reformama, Indija se guši u korupciji, a i kineski gospodarski rast je posustao pa tako se više ne skrbi za nova radna mjesta. Što se događa BRICS-om? Gubi li privlačnosti velikih finansijskih žonglera? Hoće li ovoga puta pronaći nove uzdanice i privući svjetske ulagače kako si zavladaše svijetom još je neizvjesno.

CIJENA NAFTE I DALJE VISOKA

**Čuješ da je gorivo opet poskupilo?
Ma šta me briga, ja opet točim dvadesku!**

Piše: Andrija Mikulić

Radi se, naravno, o šali koja se u posljednje vrijeme često spominje. Vjerojatno zbog toga što i često dolazi do rasta cijene goriva, tako da se ta šala iznova koristi. Šala uvijek dobro dođe, no realnost je ipak ozbiljnija. Danas se cijena EUODIESELA na BiH tržištu kreće oko 2,50 KM, dok je EUROSUPER 2,35 KM. Koliko automobil troši, često je prva stavka koja se gleda pri kupovini automobila, što ranije i nije bilo toliko izraženo. Gospodarstvo je također izloženo značajnom utjecaju nafte kao odrednice rasta ili pada prihoda i profita. Postavlja se pitanje što rast cijene nafte znači za gospodarstvo male zemlje poput Bosne i Hercegovine? Tko utječe na rast cijene na svjetskom tržištu? Visoka cijena nafte uzrokuje pad kupovne moći stanovništva, ali i rast troškova u industriji. To se posebno osjeti kod

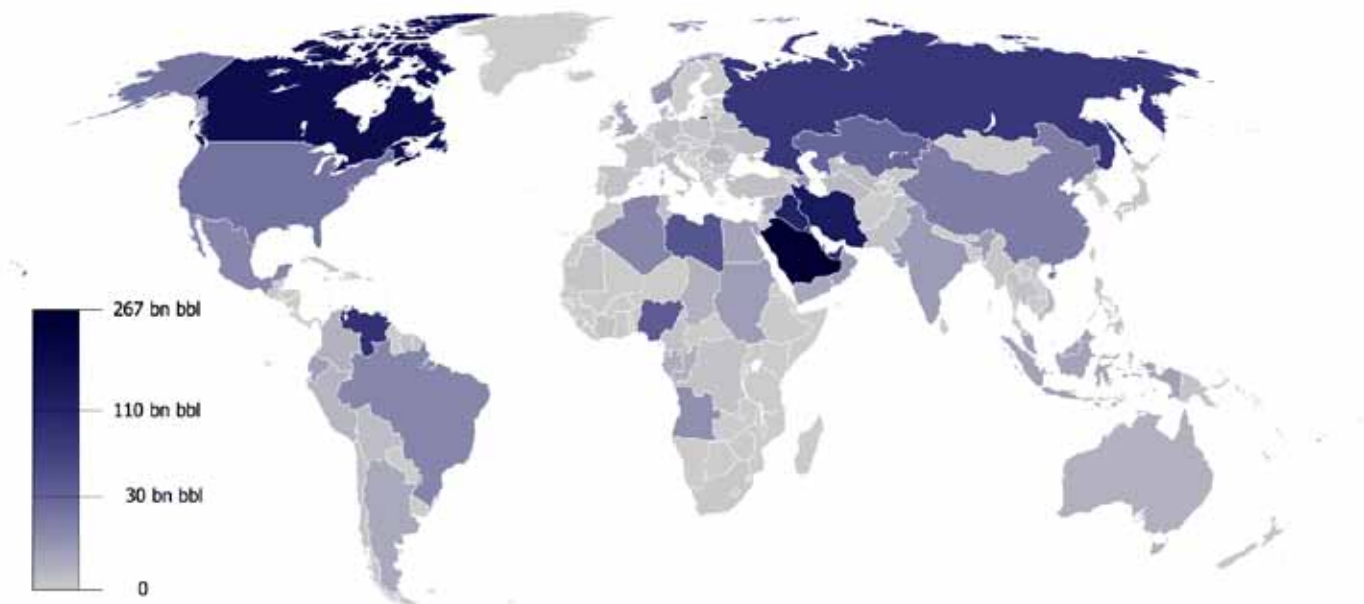

zemalja u tranziciji, poput BiH, čija je industrija i ovako na niskim granama razvoja. Dok recesija, koja je zahvatila svijet početkom 2008. godine, uzrokuje pad gospodarske aktivnosti kod gotovo svih industrijskih grana, rast cijene nafte uzrokuje i rast troškova gospodarskih subjekata, posebno onih čija je djelatnost izrazito povezana sa visinom cijene nafte, primjerice poljoprivrednici, prijevoznici i slično. Stoga su oni prisiljeni podizati cijene svojih proizvoda ili usluga, kako bi pokrili svoje troškove, što dodatno uzrokuje pad potražnje. Svjedoci smo da trenutno dolazi i do rasta cijene hrane, što je direktno vezano s rastom cijene nafte. S druge strane, stanovništvo veći dio svog dohotka (koji je sve manji zbog pada gospodarske aktivnosti) izdvaja za gorivo, ali i za druge proizvode čiji je rast cijena izravno povezan s rastom

tim da se na dizel-gorivo i motorne benzine plaća putarina u iznosu 0,15KM po litri. Kako je cijena naftnih derivata iz dana u dan u porastu, a ovisnost gospodarstva o njenoj visini sve veća, jasno je kako država na određena gospodarska kretanja može utjecati i cijenom nafte. U ukupnoj svjetskoj potrošnji energije, nafta zauzima prvo mjesto. Nafta je ključ svjetskog razvoja i zato se posebna pažnja posvećuje njenom istraživanju, eksploataciji i proizvodnji. Država kroz naftne derivate ostvaruje značajan dio fiskalnih prihoda. Gospodarska kriza je dodatno otežala održavanje proračunske ravnoteže, pa i fiskalni prihodi koje država ostvaruje kroz naftne derivate predstavljaju važnu stavku. Podsjetimo da rastom cijena nafte na svjetskom tržištu dolazi i do rasta cijena većine prodajnih dobara i usluga. U nor-

i održavanje proračunske ravnoteže. Teret krize u najvećoj mjeri snose građani, dok se o određenim olakšicama (bilo poreznim ili nekim drugim) za proizvodna poduzeća sve manje govori. Kad uzmemo u obzir važnost cijene nafte na gospodarska kretanja, nameće se logično pitanje: dali bi država svojim mjerama trebala sniziti cijene naftnih derivata kako bi omogućila domaćem gospodarstvu da krene uzlaznim trendom? Sigurno je da se određene mjere za poticanje rasta gospodarstva moraju donijeti.

Više od stotinu godina govori se i piše da je Bosna i Hercegovina, a posebno sjeveroistočna Bosna bogata naftom. Prošle godine vodeća međunarodna naftna kompanija, Shell Exploration Company, je počela sa istraživanjem nafte u BiH. Ponovo je aktu-

cijene nafte (npr. hrana), što uzrokuje pad kupovne moći stanovništva. Ako uzmemo u obzir činjenicu da je i cijena osnovnih energenata (struja, voda, plin) sve veća, dolazimo do zaključka da je stanovništvo prisiljeno najveći dio svog dohotka izdvajati za osnovne životne potrebe, dok za nešto drugo i ne preostaje velik dio. Možemo zaključiti da je rast cijene nafte na svjetskom tržištu jedan od faktora (ali i posljedica) velike globalne krize, možda ne presudan, ali svakako značajan.

Što može država napraviti po tom pitanju?

Država veliki dio svojih prihoda ubire kroz carine, trošarine na naftne derivate, PDV i putarine. Trošarine na naftne derivate se obračunavaju po litri, te iznose: 0,30KM za petrolej, dizel-gorivo, ulje za loženje, ekstra lako i lako specijalno; 0,35KM za motorni benzin-bezolovni; i 0,40KM za motorni benzin, s

Stanovništvo veći dio svog dohotka izdvaja za gorivo, ali i za druge proizvode čiji je rast cijena izravno povezan s rastom cijene nafte, što uzrokuje pad kupovne moći stanovništva

malnim okolnostima to bi dovelo do rasta prihoda od poreza na potrošnju. No rast cijena nafte može dodatno ugroziti poslovanje gospodarskih subjekata i standard građana, dajući poticaje za rast šverca, sive ekonomije i stvarajući prostor za poreznu evaziju i gubitak prihoda od neizravnih poreza. Fiskalna politika zemalja u regiji, ali i većine zemalja EU usmjerena je isključivo na štednju

alizirana priča o nafti u Bosni i Hercegovini, njenim lokacijama i količini koja se može naći. Prve bušotine nafte u FBiH očekuju se 2013. godine, a eksploatacija početkom 2015. godine. U isto vrijeme naftna tvrtka Jadran Naftagas, koja je u srbijansko-ruskom vlasništvu, najavila je početak geoloških istraživanja na prostoru Republike Srpske. Prema podacima, do kojih je došla agencija Anadolija, prije rata urađeno je 15 istražnih bušotina koje su pokazale da na prostoru sjeveroistočne BiH, na dubini od tri do pet tisuća metara, postoji 50 milijuna tona naftnih rezervi. To područje prostire se od Bosanskog Broda, preko Brčkog, Bijeljine i Zvornika do Tuzle i zauzima prostor od oko 12.000 kvadratnih metara. Procjenjuje se da bi postojeće zalihe mogle zadovoljiti sve potrebe BiH za naftom u idućih 30 godina, uz godišnju zaradu od milijardu dolara. Osim što bi to predstavljalo veliki prihod za državnu blagajnu, u isto vrijeme bi značilo i smanjenje cijene naftnih derivata na BiH tržištu, što bi također dovelo

Procjenjuje se da bi postojeće zalihe mogle zadovoljiti sve potrebe BiH za naftom u idućih 30 godina, uz godišnju zaradu od milijardu dolara

i do pada cijena mnogih dobara.

Uzroci rasta nafte na svjetskom tržištu su višestruki. Kako se cijene na svakom tržištu, pa tako i tržištu nafte baziraju na odnosu ponude i potražnje, jasno je da smanjenje ponude uz povećanje potražnje dovodi do rasta cijena. Uzroke povećanja potražnje za naftom možemo tražiti u rastu gospodarske aktivnosti Kine koja je prošle godine prvi puta prestigla SAD kao najveći svjetski potrošač energije. Ako sada uzmemo u obzir tvrdnje svjetskih znanstvenika kako će do 2047. sagorjeti i posljednja kap ovog „crnog zlata“ (konstantno smanjenje ponude) dok potražnja za naftom iz dana u dan raste, možemo razumjeti početak ubrzanog rasta cijene nafte. Kako efikasnog alternativnog goriva do danas još uvijek nema, za pretpostaviti je kako u budućnosti neće doći do značajnijeg pada cijene nafte te ukoliko se ne pronađe adekvatna zamjena za naftu, možemo očekivati samo rast cijene.

U novije vrijeme pojavile su se i tvrdnje kako nafta uopće nije fosilnog porijekla, te da su priče o nestašici nafte izmišljotina. Ova tvrdnja bi sigurno dovela do velikog pada cijene nafte, što zasigurno nije u interesu velikih naftnih kompanija. Ostaje nam sačekati 2047. i vidjeti tko je bio u pravu.

Nadalje, cijenu nafte u velikoj mjeri određuju i špekulanti. Pojavom gospodarske krize 2008. godine došlo je do sloma velikog broja finansijskih institucija. Slom finansijskih institucija uzrokovao je i pad gospodarske aktivnosti realnog sektora, što je dovelo do pada vrijednosti dionica poduzeća na burzama. Investitori su se okrenuli sigurnijim oblicima ulaganja te su svoje viškove kapitala plasirali prvenstveno u zlato i naftu, odnosno došlo je do rasta špekulativne potražnje za naftom. Zbog toga je došlo do rasta cijene nafte, što je posebno izraženo 2008. godine kada je cijena nafte bila rekordnih 147,27\$ po barelu. Pad špekulativne potražnje za naftom možemo očekivati eventualnim svršetkom krize, no trenutno ne postoji vidljiva naznaka takvog raspleta. Špekulanti vješto održavaju cijenu nafte visokom. Bombastični naslovi u novinama, studije o ubrzanom nestanku nafte, sigurno su samo neki od instrumenata koje špekulanti koriste.

No, presudnu ulogu u određivanju cijene nafte na svjetskom tržištu ima OPEC. Glavni cilj Organizacije prema njenom Statutu jest koordinacija i ujednačenje naftne

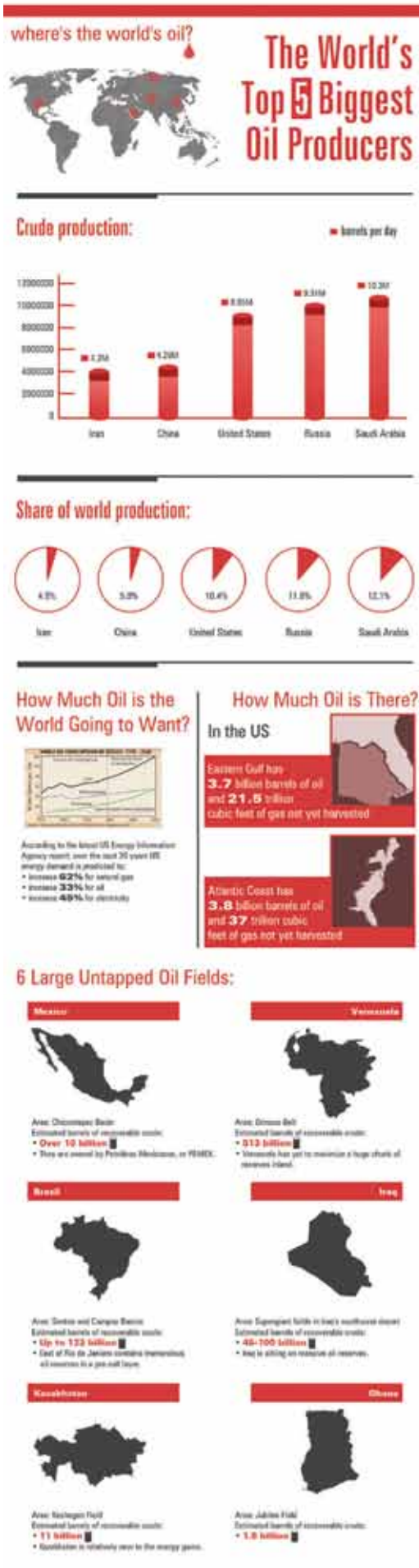
politike zemalja članica i ustanovljavanje najboljih načina da se očuvaju njihovi interesi, pojedinačni i kolektivni; smišljanje načina i sredstava za stabilizaciju cijena na međunarodnim naftnim tržištima s ciljem uklanjanja štetnih i nepotrebnih kretanja cijena; stalnu brigu o interesima zemalja proizvođača i nužnost osiguranja stalnog prihoda zemalja proizvođača, te učinkovito, ekonomično i stalno opskrbljivanje naftom zemalja potrošača te pravedan povrat uloženog kapitala onima koji ulažu u naftnu industriju. Dakle, radi se o tipičnom primjeru kartela. Ovaj kartel ujednačava, prije svega, cijenu nafte tako da države međusobnom konkurencijom ne bi dovele do pada cijene, a samim time i smanjenja prihoda. Nakon rekordnih 147,27\$ po barelu, naglo je došlo do pada cijene na svjetskom tržištu. Cijena je pala na 30,75\$ po barelu, što predstavlja najnižu cijenu nafte tijekom gospodarske krize. Tijekom 2009. godine nafta se prodavala po cijeni između 35\$-82\$. OPEC tada, da bi povećao cijenu nafte, smanjuje njezinu ponudu, tako da ponovno dolazi do rasta cijene, tako da se danas cijena nafte na svjetskom tržištu kreće između 100\$ i 110\$ po barelu.

Krize i ratovi u Iraku, Libiji, Siriji i drugim arapskim zemljama su također uzrokovali rast ci-

S obzirom na veliku količinu novca koja se vrti oko nafte, ne čudi ni veliki interes svjetskih sila, posebno SAD-a, za kontrolom naftnih bušotina

jene nafte. Kako su navedene zemlje veliki izvoznici nafte, svaka nestabilnost uzrokuje strah od nestašice, što automatski dovodi do fluktuacije cijena. S obzirom na veliku količinu novca koja se vrti oko nafte, ne čudi ni veliki interes svjetskih sila, posebno SAD-a, za kontrolom naftnih bušotina. Zemlje poput SAD-a su svoj gospodarski rast temeljile upravo na resursima koje su posjedovale. Kako su resursi u velikoj mjeri „presušili“, a gospodarstvo počelo stagnirati, postavilo se pitanje kako krenuti dalje? Promatrajući događaje u tom kontekstu, ratovi u Iraku i Libiji, u kojima je SAD bila glavni „mirotvorac“, predstavljaju sasvim logičan slijed događaja.

Iz svega navedenog da se pretpostaviti kako će i u budućnosti cijena nafte biti relativno visoka. Kako će cijena utjecati na privrede pojedinih država ostaje nam za vidjeti, no jedno je sigurno: nafta postaje jedan od ključnih elemenata ekonomskog razvoja svih država svijeta.

NEMILOSRDNI KOCKARI

**“Dođu, tako, vremena, kada pamet zašuti, budala progovori,
a fukara se obogati!”**

Piše: Antonio Marić

U financijskoj i računovodstvenoj literaturi te praksi javljaju se termini „manipulacije“ i „špekulacije“. Oni se često koriste kao sinonimi. Tumače se kao npr. spletkarenja, smicalice ili podvaljivanja. U smislu aktivnosti, i to poslovne, ovi termini se tumače kao nastojanja da se raspoloživim, bilo dopuštenim ili nedopuštenim sredstvima dođe do brze i lake zarade. Iako sam termin manipulacije ima negativan prizvuk koji upućuje na ilegalne operacije to nije uvijek tako. Nisu sve

**Poznati „tržišni žongler“
George Soros je napadom na
britansku Nacionalnu banku
sa nekolicinom investitora
prikupio velike količine
novca i ciljano oslabio
britansku funtu. Ovaj
događaj je u povijest Velike
Britanije ušao kao “crna
srijeda”, a Soros je u jednom
danu zaradio milijardu
dolara i postao legendom**

manipulacije ilegalne i negativne. Zakonodavstva pojedinih zemalja putem zakona ili standarda definiraju koje su to manipulacije ilegalne. U zakonskom definiranju financijskih manipulacija i njihovoj zabrani prednjači SAD, čiji SEC (Komisija za vrijednosne papire) određuje koje su manipulacije ilegalne. Također, zemlje EU putem amandmana na Direktive EU nastoje zakonski ograničiti pojedine manipulacije na financijskim tržištima. Manipulacija je u širem smislu aktivnost gdje jedna osoba ili skupina uglavnom ilegalno podiže ili spušta cijene roba. Na financijskim tržištima to znači umjetno podizanje ili obaranje cijena vrijednosnih papira. Manipulacijama se bave pojedinci ili skupine koji se za-

jednički nazivaju manipulanti. Oni, legalno, a češće ilegalno, provode različite aktivnosti koje dovode do stalnog povećanja ili stalnog smanjenja cijena vrijednosnih papira na burzama. Provedbom manipulacija manipulanti imaju direktne ili indirektno financijske koristi. U namjeri da se realiziraju manipulacije na burzi manipulanti polaze od tri temeljne pretpostavke:

1. Javnost je glupa,
2. Javnost će uglavnom kupovati dionice kada cijene rastu,
3. Javnost će uglavnom prodavati dionice kada cijene padaju.

Pod javnosti se podrazumijeva mnoštvo investitora koji podliježu tržišnim manipulacijama. Što duže manipulanti mogu kontrolirati mnoštvo investitora, to duže mogu ostvarivati svoje ciljeve i financijsku korist. Manipulanti kontroliraju tržišnu pohlepu i strah. Pohlepa javnosti, u ovom slučaju investitora, javlja se kada cijene rastu te stjecanjem što većeg broja dionica investitori žele ostvariti što veću financijsku korist u budućnosti. Imidž burzovnih špekulanata se kreće između divljenja i prezira. Oni traže slabe točke država te ih napadaju. To načelo je prije dva desetljeća spektakularno primijenio poznati „tržišni žongler“ George Soros napadom na britansku Nacionalnu banku kada je sa nekolicinom investitora prikupio velike količine novca i ciljano oslabio britansku funtu. Ovaj događaj je u povijest Velike Britanije ušao kao “crna srijeda”, a Soros je u jednom danu zaradio milijardu dolara i postao legendom. On sam sebe vidi kao filantropa koji se zalaže za slobodu na svim razinama društva-kako u ekonomiji, tako i u politici. U Hrvatskoj, jednako kao i u čitavoj regiji jugoistočne i istočne Europe, Soros je najpoznatiji kao osnivač zaklade Otvoreno društvo (Open Society Foundations), koja znatnim financijskim sredstvima pomaže rad brojnih nevladinih organizacija, prije svega onih koje se zalažu za uspostavu slobodnog i demokratskog društva. Što se financijskih sredstava

tiče, to mu nije problem-ekonomski magazin Forbes procjenjuje bogatstvo ovog 82-godišnjaka na oko 14 milijardi američkih dolara. Kad nekome smrkne, drugom svane... Ovaj narodni izraz vrlo dobro opisuje način na koji razmišljaju špekulanti. To nam dokazuje i primjer katastrofe u Japanu koji se dogodio 11.3.2011.. Tada je Japan pogodio razoran potres u Tokiju, jačine 9, prema Richterovoj ljestvici. Nevolja nikad ne dolazi sama pa je uz goleme štete u području zahvaćenom potresom, štetu pretrpjela i nuklearna elektrana Fukushima. Iako su sva tri aktivna reaktora prestali s radom, sam potres, unatoč razornoj snazi nije nanio velika oštećenja na elektrani. Ali je zato tsunami koji je kao posljedica potresa uslijedio nakon sat vremena i „odradio posao do kraja“. I dok su se jadni Japanci prihvatili saniranja štete, špekulanti se brzo iskoristili „gužvu“. Japanski burzovni indeks NIKKEI se nakon katastrofe obrušio u dubinu i u prvih nekoliko dana izgubio 19% svoje vrijednosti. Na burzi su počele špekulacije. Atraktivna investicija je prije svega bio građevinski sektor. Usprkos golemim razaranja, Japan je bila i ostala bogata i razvijena zemlja koja će se ubrzo primiti posla sanacije svoje infrastrukture gdje je načinjena šteta, prema nekim procjenama, oko 180 milijardi dolara. Tako je NIKKEI odjednom skočio za 5,7%, uglavnom zbog ulaganja u dionice građevinskih koncerna i tvrtki koje proizvode razni građevinski materijal. Uglavnom, uspješan dan za špekulante. Mislim da ne

**Imaginarna pšenica,
kupljena na nijednom
mjestu utječe na stvarnu
pšenicu, kupljenu na bilo
kojem mjestu. Tako da,
ako ne oslobodimo hranu
karaktera robe, sve više ljudi
neće imati što jesti**

treba ništa više govoriti o etici i moralu „tržišnih žonglera“. Postavlja se pitanje: dokle ih njihova glad goni? Gdje im je granica?

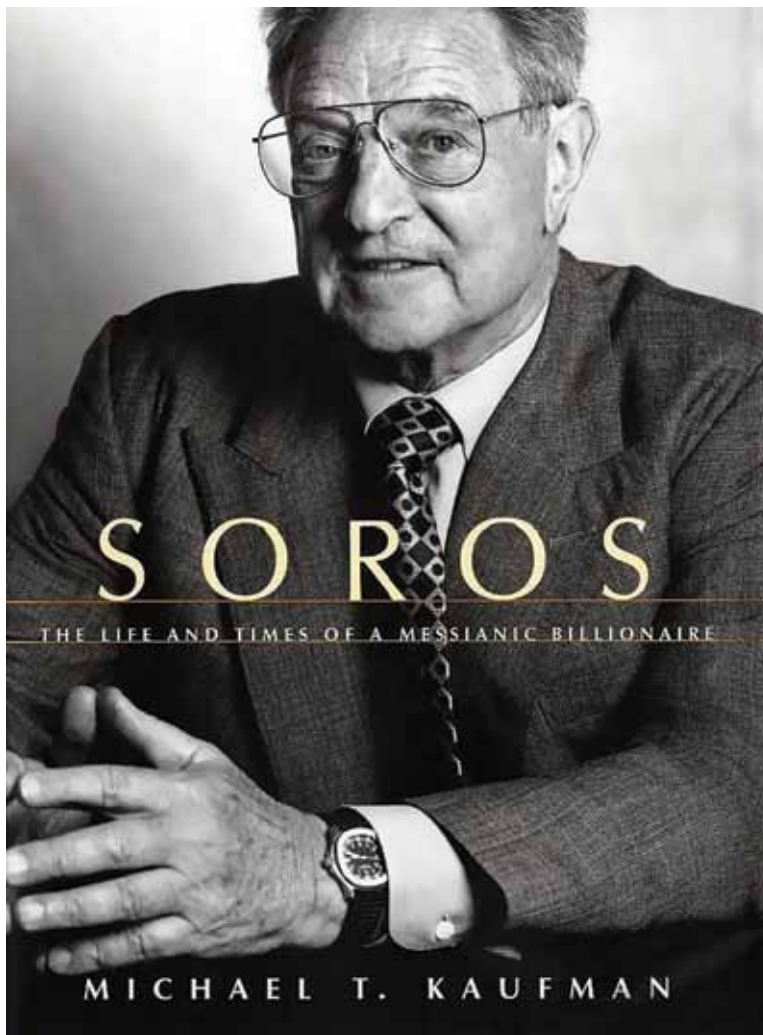
Špekulacije na granici morala i etike

Nakon američke krize i sloma Wall Street-a, investitori su pobjegli na robno tržište, a posebno na naftno i poljoprivredno. Dok realna proizvodnja između 2005. i 2007. nije rasla, robno je špekuliranje poraslo za 160 posto. Upravo špekulacija diže cijene i odjednom gura stotine tisuća ljudi u glad. Na koji način?

Barclays, Goldman Sachs, JP ulažu velike svote novca u „klađenje“ na cijene hrane diljem svijeta, što dovodi do neprestanih, a ponekad i dramatičnih skokova i padova u cijeni hrane na svjetskom tržištu. Kad špekulacija oblikuje cijene, investitori se dodatno obogaćuju, a siromasi ostaju gladni. Nastaje financijska nepravilnost koja destabilizira svjetski financijski sustav, a također destabilizira i svjetski prehrambeni sustav. Rast cijene nije tek rezultat ponude i potražnje. On je prvenstveno rezultat špekulacije. Između 2003. i 2008. zbog špekulacije je indeks robe narastao oko 1900 posto, to jest, s 13 na 260 milijardi. 30% tog indeksa kapitala bile su investicije u tržište hrane.

Svjetska trgovina robom nema ništa s hranom, njenim dobavljačima ili s onima koji se hrane, sa sezonama radova, sa sjetvom ili žetvom. Prehrambena raznolikost je smanjena na osam proizvoda i ulazi u paket indeksa koji određuje cijenu. Sezone poljodjelskih radova su zamijenjene cjelodnevnim transakcijama. Prehrambena proizvodnja, razvijena sunčevim svjetlom i fotosintezom, sad je određena investicijskim „dark pool-ovima“. Tragedija je da je taj zamišljeni svijet kriv za glad stvarnih ljudi u stvarnom svijetu. Povijest prehrane pretrpjela je opasan preokret 1991., u vremenu kada se tome nije pridavalo mnogo pažnje. Bilo je to iste godine kad je Goldman Sachs odlučio da bi kruh naš bio odlična investicija. Ulazak investitora kao što su Goldman Sachs, AIG Commodity Index, Bear Sterns, Oppenheimer and Pimco i Barclays dopustio je da agrobiznis poveća svoju dobit. U prvom kvartalu 2008. Cargill (najveći proizvođač žita na svijetu) ostvario 86 posto

rasta zarade od trgovine robom. ConAgra je prodao svoj trgovački sektor za 2.8 milijardi dolara. Zahvaljujući ulaganju u cijene i zaradu, pšenica je postala nedostupna za 250 milijuna ljudi. Špekulacija je razdvojila cijenu hrane i stvarnu vrijednost iste. Trgovina žitaricama se promijenila zbog futurističkog tržišta na kojem vladaju divovi žitarica kao što su Chicago, Kansas i Minneapolis, ujedinjeni sa špekulacijama investitora. Imaginarna pšenica, kupljena na nijednom mjestu utječe na stvarnu pšenicu, kupljenu na bilo kojem mjestu. Tako da, ako ne oslobodimo hranu karaktera robe, sve više ljudi neće imati što jesti; s velikim iznosom novca koji je ubačen

u ovu kladionicu, umjetni procesi špekulacije podižu cijenu hrane, što za posljedicu ima stavljanje hrane van dosega milijuna.

UN-ova agencija za hranu i poljoprivredu, FAO, procjenjuje da je prošle godine više od 44 milijuna ljudi osiromašilo ispod granice ljudskog dostojanstva zbog povećanja cijene hrane. Cijena osnovnih namirnica u BiH povećana je gotovo 100 % u posljednje dvije godine. Obitelj u BiH troši u prosjeku više od 50% svojih prihoda na hranu. Za usporedbu, obitelj u EU troše 15%. Pravila Svjetske trgovinske organizacije, strukturni

programi Svjetske banke, MMF i bilateralni sporazumi o trgovini su prisilili lokalne i nacionalne prehrambene ekonomije da se integriraju u globalno tržište. Iz tog razloga globalni financijski sustav trenutno špekulira o hrani kao robi, utječući time na cijene i na pravo siromašnih da imaju pristup hrani i u najzabačenijem krajevima svijeta.

Bankama i njihovom načinu poslovanja posljednjih desetljeća možemo zahvaliti za financijsko i gospodarsko stanje u kojem se nalazimo danas. Nažalost, glad u svijetu je mnogo dublji problem od trenutne financijske krize. U posljednja dva desetljeća se ukupan obujam burzovnih špekulacija umnogostručio. Uz pomoć specijalnih financijskih konstrukcija je moguće klađenje kako na rastuće tako i na padajuće tečajeve pojedinih valuta, ili cijena sirovina, državnih obveznica, a nažalost i prehrambenih proizvoda. Pogotovo u vrijeme financijske i dužničke krize špekulante se često naziva glavnim krivcima za sve probleme, a ne samo za porast cijena hrane. Političari rado upiru prstom u njih i navode ih kao glavne krivce za lihvarske kamate koje prezadužene države moraju plaćati na financijskom tržištu. Ti političari, međutim, pritom rado zaboravljaju da nisu špekulanti uzročnici krize, već samo tu krizu koriste za ostvarivanje profita. A zadatak je politike da žonglerima na burzama, koji u sekundi zarađuju milijarde eura, postave jasna pravila igre. Jednako kao ni prije 20 godina tako ni danas ne postoje dostatni mehanizmi koji bi to spriječili. I tako državama preostaje samo da dovedu u red svoj državni proračun, inače će se na kraju veseliti samo burzovni špekulanti i mešetari.

Iznimno je važno da „svjetski vladari“ konačno shvate da ih je narod izabrao da rade za njihovu korist, a ne da bi gradili legalni gospodarski

okvir u kojem se mogu bogatiti onih 1% bogatih ljudi na zemlji. Činjenica da u svijetu nikada nije bilo više gladnih i siromašnih nego je to slučaj u 21. stoljeću je veoma porazna sama po sebi. Ipak, rastući interes oko špekulacija s hranom prisilila je neke banke da zaustave svoje investicije u tržište hrane. Njemačka Commerzbank i austrijska Volksbanka su maknule poljoprivredne proizvode sa svojih lista financijskih operacija. Njemačka banka je još prije učinila isto. Vrijeme se da sve vlade i sve financijske institucije stave pravo na hranu ispred vlastite gladi za zaradom.

Bolje Symbian u ruci, nego Microsoft na grani

Piše: Hrvoje Šušak

Nokia, ime koje je nekad bilo sinonim za mobilnu telefoniju, danas vodi tešku bitku za preživljavanje u tehnološkom svijetu. Najveći krivac za današnje stanje nordijskog ponosa je Microsoft, koji je vodio privatni rat protiv finske korporacije te je i doveo pred sam rub potpune propasti.

No pođimo od početka. Ova finska tvrtka je počela sa radom davne 1865. godine. Njezin osnivač je bio Frederik Idestam, a isprva se bavila proizvodnjom papira. Naziv "Nokia" je dobila prema malom, istoimenom gradiću na jugoistoku Finske, gdje je otvoren drugi pogon za proizvodnju papira. Prelazak ove

kompanije na područje elektronike se pripisuje drugom suosnivaču kompanije, Leu Mechelinu. On je predložio da se kompanija proširi na proizvodnju kablova i generatora. Kroz dugi niz godina, tvrtka je imala uspona i padova, bila je na dnu i vrhu, upuštala se u različite akvizicije, čak je kupila i tvornicu cipela, odnosno galoša, par puta bila na rubu bankrota, no sve se promijenilo 60-ih godina 20. stoljeća. S početkom proizvodnje elektronskih komponenti za nuklearne elektrane, determiniran je smjer kretanja razvoja ove kompanije. 1967. godine, odjel koji je bio zadužen za proizvodnju tih komponenti

se odvojio u samostalni odjel te je nastavio istraživanje i razvoj telekomunikacijskih uređaja. Iako je dugi niz godina stvarao samo gubitke, Nokia je i dalje ustrajala sa radom telekomunikacijskog odjela. To povjerenje se isplatilo nakon jednog i pol desetljeća, sredinom 70-ih godina, sa par inovativnih stvari te je Nokia lagano prostirala put prema samom vrhu tada još nepostojeće mobilne telefonije. S par pametnih poteza, akvizicija koje su samo naoko izgledale nevažne, Nokia je postala neizbježna stavka na popisu dijelova svake komunikacijske naprave u nordijskim zemljama. Potpunim preuzimanjem "Telefeno" kompanije, koja je bila u djelomičnom vlasništvu države, nastala je današnja Nokia Telecommunications. Usporedno s ovim događanjima, Nokia je također razvila prijenosni digitalni komunikator na tekstualnoj bazi za finsko Ministarstvo obrane. Ovaj izum je bio početna točka za razvoj mobitela, izuma bez kojega bi današnji svijet bio nemoguć. Iako su bili glomazni i preveliki za današnji pojam mobitela, a da ne spominjemo funkcionalnost i dostupnost mreže, tadašnjih 800 grama je bilo sasvim prihvatljivo, štoviše, bilo je revolucionarno, imajući u obziru da je najmanji dotadašnji prijenosni komunikator bio težak nekih 10 kilograma i bilo ga je potrebno fizički puniti prije korištenja, pomoću ručice i snažnog okretanja iste. No ti prvi mobiteli su bili podjednako inovativni koliko i skupi. Cijena jednog od prvih Nokijinih mobitela je iznosila oko današnjih 4500 €, što je jasno odašiljalo poruku da je taj proizvod isključivo za visoku poslovnu klasu i važne

Ova nordijska bajka prekinuta je od strane pokojnog Steve Jobs-a, koji je sa svojim iPhone-om prve generacije i iOS-om u potpunosti uništio prodaju Nokijinih modela koji su radili na novom operativnom sustavu koji im je izgradio Microsoft

državnike. Štoviše, ova generacija mobitela je bila statusni simbol koji se uvelike povezivao sa pripadnicima yuppie subkulture. Ali to nije Nokijin ukupan doprinos mobilnoj komunikaciji. Nokia je bila jedan od začetnika GSM (Global System for Mobile Communications) tehnologije. Ova tehnologija je temelj druge generacije mobitela, generacije koja uvodi mobitel u osobnu potrebu te od njega stvara must have stvar, uređaj koji je postao neizbježan u bilo kojoj životnoj situaciji. Nokia je također pokušala konkurirati na tržištu osobnih računala, no te aspiracije su ubrzo zanemarili te su cjelokupan projekt prodali ICL-u, današnji Fujitsu. Iako su brzo odustali od ideje, jedan model osobnog računala je ugledao svjetlo dana. Model se zvao Mikro-Mikko, i nije uopće nije bio tako loš, ali istovremeno predstavljanje IBM-ovog PC-a je pokopalo svaku nadu za uspjehom. To je bio jedan od krucijalnih razloga Nokijine orijentacije na mobilnu telefoniju, koja je komple-

tirana 1992., kada je izvršni menadžer Jorma Ollila odlučio prodati sve dijelove kompanije koji nisu bili vezani za telekomunikacije. I ostvario je puni pogodak. Nokijina preorijentacija je donijela izvrsne prodajne rezultate i izvan Finske, naročito u Sjevernoj i Južnoj Americi te Aziji. Prodaja se toliko povećala da ni proizvodnja ni logistička podrška nisu bili u stanju isporučiti naručeno. Nokia je lagano osvajala svjetsko tržište mobilne telefonije i uspinjala se prema vrhuncu svog postojanja. Zapanjujući prodajni rezultati su obilježili prvo desetljeće trećeg tisućljeća. Nokia 1100 je najprodavaniji model mobitela ikad, sa preko 200 milijuna prodanih jedinica, Nokia 3310 sa 130 milijuna i mnogi ostali. Nokijin operativni sustav Symbian je odlično prihvaćen među kupcima, te se prodaja uvijek kretala u uskom koridoru, sa približno jednakim prodajnim rezultatima.

E sad, razlog zašto se ovaj članak zove tako kako se zove. Ova nordijska bajka prekinuta je od strane pokojnog Steve Jobs-a, koji je sa svojim iPhone-om prve generacije i iOS-om u potpunosti uništio prodaju Nokijinih modela koji su radili na novom operativnom sustavu koji im je izgradio Microsoft, a nastavak uništavanja je slijedio sa svakom novom generacijom Apple-ovog smartphone-a, a Samsung sa svojom Android platformom je samo dokrajčio posrnutog titana mobilne telefonije. Zbog generalne nezanimljivosti, nefunktionalnosti i manjka inventivnosti, Microsoft-ov operativni sustav Windows Phone je donio propast inače uspješnom proizvođaču mobilnih uređaja. Nokia je najavila povratak na Symbian operativni sustav, no mnogi smatraju da je prekasno za ovu kompaniju, bez koje nije bilo moguće zamisliti svijet mobilnih uređaja.

Nokia je također razvila prijenosni digitalni komunikator na tekstualnoj bazi za finsko Ministarstvo obrane. Ovaj izum je bio početna točka za razvoj mobitela, izuma bez kojega bi današnji svijet bio nemoguć

POKRET NESV

Piše: Stipan Zovko

Najveća svjetska organizacija po broju zemalja članica poslije UN-a o kojoj se malo govori u našim medijima. Tko su članice, koji su im ciljevi i da li su ih sposobni ostvariti?!

Nastanak pokreta

Nakon drugog svjetskog rata u želji za svjetskom prevlašću dolazi do naglog zahlađenja odnosa između SAD-a i SSSR-a, tada dvije najveće sile u ekonomskom i vojnom smislu. Mnoge zemlje u tom tihom ratu nisu želje birati strane poučeni iskustvima iz drugog svjetskog rata. Tada se počinje javljati ideja o organiziranju zemalja koje žele ostati izvan sukoba.

Termin „nesvrstani“ je prvi upotrijebio indijski premijer Nehru 1954. godine tijekom svog govora u Šri Lanki. On se smatra idejnim začetnikom pokreta. Već 1955. godine u

Indoneziji, u gradu Bandungu, se održava skup svjetskih nesvrstanih naroda koji se izjašnjavaju da ne žele biti uvučene u sukob dviju sila. Taj događaj će promijeniti značajno odnose na globalnoj političkoj sceni. Iduće godine potpisuju Brijunsku izjavu i službeno postaju svjetska organizacija.

Prva službena sjednica održana je tek 1961. godine u Beogradu. Razlog zašto je odabrana baš Jugoslavija leži u činjenici što je tadašnji vladar Josip Broz Tito bio uz Nehru-a jedan od utemeljitelja pokreta i smatran je neformalnim vođom. Cilj organizacije je osigurati što veću suradnju članica i da na taj način ekonomski ojačaju.

Narednih godina mnoge afričke zemlje dolaze do neovisnosti i priključuju se pokretu, čime je pokret dodatno ojačao. Već početkom 70-ih godina određene zemlje pokazuju naklonost tadašnjem SSSR-u, čime pokret gubi na vjerodostojnosti. Nakon završetka Hladnog rata pokret na neki način gubi svoj smisao, a SSSR se počinje raspadati zbog loše ekonomske politike.

Prati trag novca

Iako sve u vezi ovoga pokreta izgleda lijepo i plemenito, pojedini autori se ipak ne bi složili. Ponajprije zbog nekih nelogičnosti koje se javljaju u vezi pokreta. Od nelogičnosti na koje pokušavaju dati odgovor najviše se ističu neočekivani obrat u odnosima sovjetskog saveza i Jugoslavije 1948. godine, zatim kako je diktator jedne, u svjetskim razmjerima, male zemlje uspio skupiti ogroman broj članica oko sebe i iz relativno skromnog proračuna financirati diplomatske

VRSTANIH

odnose sa svim tim zemljama na koje je odlazio ogroman novac. I zadnje, ali ništa manje bitno, kako je moguće u isto vrijeme održati idilične odnose sa Churchillom i Velikom Britanijom.

Prema najzastupljenijoj teoriji, Tito je bio čovjek sa zadatkom, a zadatak mu je bio okupiti sve zemlje koje ne rade po nalogu britanskog imperija i SAD-a. Sasvim sigurno da u prilog ovoj teoriji ide i podatak kako je Jugoslavija od SAD-a dobila za trideset godina Titove vladavine preko 10 milijardi \$, što i danas predstavlja respektabilnu cifru za jednu državu. Taj potez SAD-a je vrlo teško objasniti na neki drugi način, pogotovo ako znamo da je Jugoslavija bila u lošim odnosima sa Izraelom, a znamo da izraelski lobi ima jako veliki utjecaj na politiku SAD-a. Na taj način se može objasniti i financiranje diplomatskih odnosa sa svim tim zemljama. Zanimljivo, poslije Titove smrti, prestali su otpisi i dug je počeo dolaziti na naplatu.

Churchilla i Tita dovode u vezu jer je Churchill bio mason 33. stupnja (najviši stupanj slobodnog zidarstva), a Tito je često nosio bijele rukavice, koje su simbol Velikog meštra u slobodnom zidarstvu. Ali možda je čovjek samo volio bijelu boju, tko zna.

No postavlja se pitanje zašto bi oni željeli sve te države na okupu pod vodstvom Jugoslavije?!

Sasvim sigurno da je najvažniji razlog bio držati te zemlje pod kontrolom, jer su bile naklonjenije Istoku nego Zapadu i stoga su predstavljale opasnost. Time su njihove međusobne veze jačale, a one sa Sovjetskim savezom slabile. Djelomičnim zatvaranjem

vrata za proizvode iz Sovjetskog saveza automatski je gospodarstvo te sile ispašalo u nemogućnosti plasiranja svojih proizvoda, a posljedično iscrpljivanjem gospodarstva dolazi do socijalnih problema, a i smanjenog vojnog proračuna u kritičnim trenucima.

Pojedini također, u opisima početaka pokreta, ističu činjenicu kako su mnogi od afričkih vladara bili ekscentrični likovi koji su veliki broj vlastitog naroda likvidirali i vršili gnjusne zločine i kako je čudno da je tadašnji vladar Jugoslavije uspio ih sve skupiti u jednu organizaciju. A pri tome zanemaruju činjenicu kako je taj isti vladar prema nekim procjena za svoje tridesetogodišnje vladavine naredio likvidaciju gotovo milijun ljudi, bez suđenja. Ako uzmemo tu činjenicu u obzir, moglo bi se reći da je možda upravo to ono što ih je spajalo.

Nesvrstani danas

Pokret nesvrstanih je opstao do danas, i moglo bi se reći da je njegovo postojanje danas potrebnije nego ikada, jer danas kada nemamo blokovske podjele, može se reći da je SAD u potpunosti prevladao. No iako je pokret došao do respektabilne brojke od 120 članica, nisu ni približno dovoljno zastupljeni u zapadnim medijima, čak bi se moglo reći da ih pojedini mediji u potpunosti ignoriraju. Ako ih slučajno i spomenu to je obično u negativnom kontekstu. Iako bi se po brojnosti moglo reći da pokret ima jako veliki utjecaj u svijetu, stvarnost je drugačija. Razlozi slabog utjecaja su višestruki: slaba ekonomska moć članica, podjele unutar

pokreta, ovisnost većine članica o drugim silama (poglavito SAD-u)...

Trenutnu moć možda najbolje odražava činjenica kako su neke članice napadane od strane NATO-a, a neke su bile ili su još uvijek pod okupacijom. Druge članice pokreta za to vrijeme nisu ponudile gotovo nikakvu pomoć prilikom napada osim diplomatske, a i to je više bila iznimka nego pravilo. Posljednji istaknuti vođa pokreta, pukovnik Gadafi, je ubijen tijekom napada NATO-a u Libiji, pod još uvijek nejasnim okolnostima.

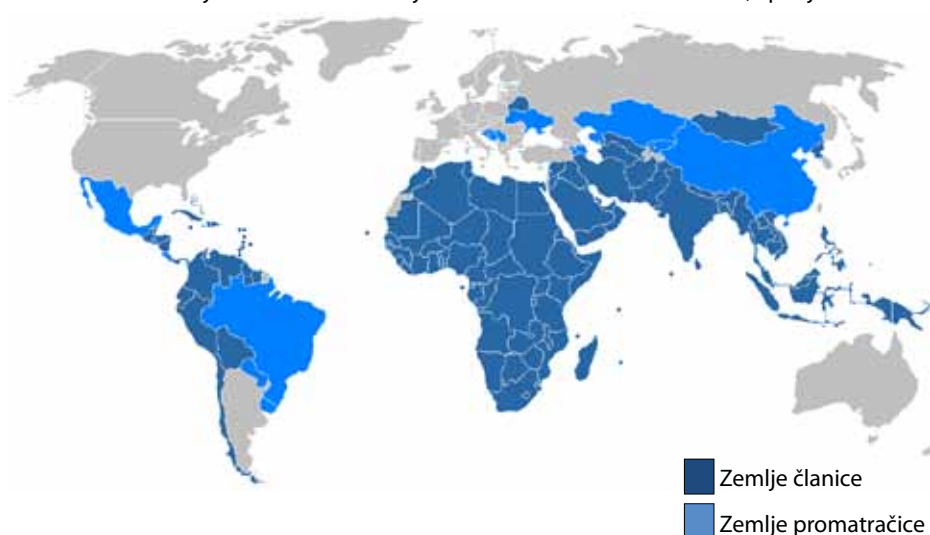
Unatoč svemu, svjetlo na kraju tunela ipak postoji. Nedavno je održan sastanak članica u glavnom gradu Irana, Teheranu, čime je predsjednik Irana započeo predsjedanjem pokretom u iduće tri godine. Ovaj sastanak bi mogao označiti prekretnicu. Dokaz važnosti ovog sastanka je i broj uzvanika koji je brojio 7000 uglednika, predstavnike je poslalo 150 država, od kojih je 50 bilo zastupljeno na najvišem nivou. Istaknuti gost je bio glavni tajnik UN-a Ban Ki-Moon.

Većina zemalja je istaknula kako je potrebno oduprijeti se velikim silama, više se međusobno povezati, ojačati gospodarstvo i na taj način izaći iz siromaštva. Ovi ciljevi se na prvi pogled čine dobrima i put prema rješenju problema, no upitno je i koliko su spremni, a možda je bolje pitanje, koliko imaju snage da to i ostvare.

Zanimljiv podatak je kako je BiH jedna od rijetkih, ako ne i jedina, zemlja kojoj je zahtjev za članstvom u ovom pokretu, odbijen! Republika Hrvatska nastupa sa statusom promatrača, kao i Rusija i još neke zemlje.

Budućnost pokreta

U opstanak pokreta nakon toliko godina ne bi trebalo sumnjati, ali kakva je njegova budućnost i uloga na svjetskoj sceni?! Uloga pokreta u budućnosti će sasvim sigurno ovisiti o jačanju njihovih gospodarstava. Većina zemalja koje su u pokretu su siromašne, ali imaju dobre izgleda za rast u budućnosti. Stvar je u tome da su imale dobre izgleda i u prošlosti, a nisu ih iskoristili. Tako da je upitno koliko će to iskoristiti u budućnosti, a i koliko će velike sile dopustiti jačanje članica pokreta, jer bi time automatski dobile novog značajnog igrača na sceni. Isto tako ne treba zanemariti iskustvo članica sa velikim silama, i možda shvate da je jedini ispravan put okretanje jednih prema drugima.

ZLATNA GROZNICA

Piše: Stipan Zovko

Povijesni značaj

Kako bi počeli priču o zlatu kao sredstvu plaćanja, trebamo se vratiti 8000 godina unazad kada je zabilježena prva upotreba zlata. Tada još nisu postojale kovanice, već je plaćano grumenjima zlata. Razlozi korištenja zlata su vrlo jednostavni; mala je mogućnost krivotvorenja, poglavito zbog mase koja je znatno veća nego kod ostalih metala, zatim njegove rijetkosti i postojanosti. Kroz povijest, većina je o zlatu mogla vidjeti kroz mnogobrojne filmove povijesne tematike, zato ga vjerojatno nije potrebno posebno ni predstavljati. Svi vladari nove ere su cijenili zlato i koristili ga kao sredstvo plaćanja i zaduživanja među državama, ali i unutar država. Ono je bilo i jedan od razloga pokretanja rata. U vrijeme starog Egipta navodno nije bilo korišteno za plaćanje, ali su ga itekako poznavali, a to potvrđuje činjenica da su imali čak 36 rudnika zlata. Prema nekim znanstvenicima oni su smatrali da zlato ima ljekovita svojstva, a koristili su ga i izradu kipova, figura i nakita.

Zlatni standard

Nije moguće spomenuti zlato, a ne dotaknuti se zlatnog standarda. Krajem Drugog svjetskog rata mnoga gospodarstva su se nalazila pred slomom. Godine 1944. konferencijom u Bretton Woods-u dogovorena je upotreba zlatnog standarda kojim su mnoge zemlje vezivale svoje valute za američki dolar. SAD je obećao fiksnu cijenu zlata od 35 dolara po unci. Tim potezom su sve valute koje su vezane za američki dolar imale fiksnu vrijednost. U početku je to funkcioniralo jako dobro. No problem se javio jer je svake godine vrijednost roba i usluga rasla, kao i razmjene između zemalja, a količinu zlata nije bilo moguće značajnije povećavati jer pri tadašnjim cijenama nije bilo mnogo područja koje bi bilo ekonomski isplativo eksploatirati. Sasvim sigurno da nije pomoglo ni to što je francuski predsjednik Charles de Gaulle konvertirao dolare za zlato. Kada je SAD morao odvojiti značajnija sredstva za rat u Vijetnamu, takav uređen sustav to nije mogao podnijeti i tadašnji predsjednik SAD-a ukida 1971. godine Zlatni standard. Osim što su svjetske valute izgubile materijalnu podlogu, taj potez je omogućio, barem teorijski, neograničeno tiskanje valuta, što do tada nije bilo moguće.

Rast cijene zlata

Zlato je kroz čitavu povijest poznato kao sigurno utočište. Stoga ne čudi što je

dolaskom svjetske financijske krize cijena počela rasti. Ono što čudi su godišnje stope rasta koje su nerijetko premašivale i 30%, kao i to da se povjerenje ljudi još uvijek nije vratilo u dotadašnje oblike ulaganja pa cijena zlata još uvijek obara rekorde.

Mnogi ljudi zlato doživljavaju kao jedino sigurno ulaganje, koje ni teoretski ne može propasti i jednostavno misle kako je cijena zlata „Bogom dana“ i da ne može značajnije „kliznuti“. To mišljenje je potpuno pogrešno. Naime, zlato, kao i sva druga dobra ovisi od

ponude i potražnje na tržištu, a da ne bi bilo tako jednostavno, u posljednje vrijeme se sve više spominju i neke moćne banke koje navodno špekuliraju cijenom.

Što se tiče odnosa ponude i potražnje, sa strane ponude svake godine imamo novih oko 2000 tona zlata. Zadnjih par godina ta količina je povećana za oko 500 tona godišnje. Glavni razlog tome je porast cijene koji je omogućio da neka mjesta postaju isplativa za rudarenje. Na strani potražnje nemoguće je ne spomenuti Indiju, a u posljednje vrijeme

Do početka krize mnoge su centralne banke prodavale dio svog zlata, pa tako imamo situaciju da Republika Hrvatska, odnosno Hrvatska Narodna Banka, nema nijednu zlatnu polugu u svojim trezorima

i Kinu. Indija je najveći potrošač zlata među državama. Kod njih se tradicionalno poklanja zlato i potražnja za zlatom nije doživjela prevelike oscilacije ni u vrijeme značajnog rasta cijene. Osim što bližnjima poklanjaju zlato u svečanim prilikama, poklanjaju se i hramovi. Dok Kina brojem svojih stanovnika i velikim stopama rasta postaje važan faktor, ne samo što građani kupuju nakit i poluge kao oblik ulaganja, već i centralna banka povećava svoje rezerve.

Od ukupno iskopanog zlata, prema trenutnim podacima oko 52% ide u nakit, 18% završi u centralnim bankama, 16% se koristi kao oblik ulaganja, 12% završi u industriji, dok se za preostalih 2% smatra da završi na crnom

za otkup zlata i poplavu oglasa ljudi koji zlato otkupljuju. Sve donedavno, otkup zlata se kod nas odvijao isključivo u zlatarnama. Kao i sva druga poduzeća, tako i ona za otkup zlata, vode se isključivo profitom. Razlog zašto je

sada tako privlačno mnogima, a donedavno nikome nije ni padalo na pamet, je nagli porast cijene zlata. To sasvim sigurno ne bi bilo dovoljno, jer se zlato najčešće dobiva kao poklon od drage nam osobe i ne rješavamo ga se olako. Ali zato u kombinaciji sa sveprisutnim padom standarda kod velike većine građana, takav razvoj događaja nimalo ne čudi.

Ono što čudi je broj građana koji su spremni odvojiti se od svojih dragocjenosti. To zasigurno dovoljno govori o stanju u kojem se dobar dio građana nalazi. Zanimljiv je podatak da je iz RH u samo četiri mjeseca izvezeno devet tona zlata.

Mogući scenariji

Buduće događaje je uvijek nezahvalno predviđati, a pogotovo je nezahvalno kad je u pitanje kretanje cijena zlata. Mnogi analitičari se trude uvjeriti nas kako je upravo sada pravo vrijeme za investiranje u zlato i kako je ovo „posljednji vlak“, a s druge strane

imamo investitore, kao što su nadaleko poznati Warren Buffet, koji tvrdi kako je zlato „ultimativni balon“ i da je samo pitanje vremena kada će puknuti. Taj simpatični djedica kaže kako on ne zna kada će doći taj trenutak i da zbog toga ne želi ulagati u zlato već isključivo u realni sektor, ali je uvjeren kako taj trenutak neminovno dolazi. Treća strana, koja je posebno zanimljiva zbog svog katastrofičnog scenarija, predviđa propast monetarnog sustava kakvog poznajemo i da će se zlato vratiti u uporabu kao valuta. Sve tri nabrojane strane imaju podlogu na kojoj grade svoju priču. Dok zagovaratelji rasta pričaju o tome kako BDP Kine i Indije raste, a centralne banke se „naoružavaju“, druga strana tvrdi kako je trenutna cijena umjetno izazvana i kako nije održiva, a u prilog tome bi moglo ići i to što bi Indija i Kina trebale rasti u godinama koje slijede po manjim stopama nego do sad, a zanimljivo je spomenuti kako je Indija uvela carinu od 2% posto na zlato, da bi je nedugo zatim povećala na 4%. Također se pojavila prijava protiv dvije velike banke da su navodno dogovorno namještale cijenu zlata kako bi zaradile. Podloga ovih trećih je borba centralnih banaka za vlastito zlato. Možda malo čudno zvuči, ali doista je tako; pojedine centralne banke su držale vlastito zlato u sefovima drugih centralnih banaka i sada ga ne uspijevaju vratiti. Imamo primjer Njemačke, odnosno Bundesbanke koja je povratila većinu svog zlata koje se nalazilo u Engleskoj Banci (Bank of England), no ono što se nalazi u SAD-u, odnosno njihovom FED-u, bezuspješno pokušavaju vratiti. Kako bi apsurd bio veći, navodno delegacija koju su poslali nije uspjela ni vidjeti zlato koje su deponirali u Fort Knox-u.

tržištu. Zanimljivo je istaknuti kako su se dolaskom krize okrenuli trendovi. Dok je prije dolaska krize sve više zlata završavalo u nakitu i industriji, sad sve više kupuju centralne banke, privatni i institucionalni ulagači. Do početka krize mnoge su centralne banke prodavale dio svog zlata, pa tako imamo situaciju da susjedna nam Republika Hrvatska, odnosno Hrvatska Narodna Banka, nema nijednu zlatnu polugu u svojim trezorima.

Otkup zlata

Jedino osoba koje prespavala zadnje dvije-tri godine je mogla ne primijetiti pojavu prostora

Prof. dr. sc. Željko Šuman

SEF: Koliko ste dugo profesor na Ekonomskom fakultetu i jeste li zadovoljni svojim poslom?

- Na Ekonomskom fakultetu predajem dvadesetak godina. Tu sam i doktorirao te bio biran u sva znanstveno-nastavna zvanja. Premda sam prethodne stručne i znanstvene stupnjeve stekao van Mostara, uvijek sam ga smatrao svojim fakultetom. Poslom sveučilišnog nastavnika sam veoma zadovoljan jer me u potpunosti ispunjava i u njemu istinski uživam.

SEF: Budući je Vaša izreka, 'glokalno' ostala u ušima velikog broja Vaših studenata, možete li još jednom pojasniti na što se točno odnosi?

- Glokalizacija je kovanica nastala negdje krajem 1980-tih godina spajanjem riječi globalizacija i lokalizacija, a označava integraciju i interakciju globalnoga i lokalnoga. Taj ću fenomen ovdje pokušati ukrajno ilustrirati na primjeru McDonalda, svjetskog lidera na području brze hrane (fast food). Globalna tvrtka McDonalds se često percipira kao simbol američkog imperijalizma i kulturološke „amerikanizacije“, odnosno „mekdonaldizacije“. Njezin poslovni model se zasniva na izraženim tendencijama prema decentralizaciji pri čemu svaka poslovna jedinica djeluje u lokalnom kontekstu kao djelomično neovisan subjekt. Ovaj model koji pretpostavlja spregu lokalne autonomnosti i koordinacije sa središnjicom najbolje odražava slogan: „Local freedom within a global framework“.

U svojoj ekspanziji i djelovanju na međunarodnim tržištima ta je tvrtka sve više prisiljena prilagođavati se lokalnim uvjetima i vrijednostima tako integrirajući globalizaciju i lokalizaciju u poslovni profil koji bismo mogli nazvati glokalnim. Drugim riječima, globalni se McDonalds posljednjih godina sve više glokalizira. Slično se strateški ponašaju i neke druge velike svjetske tvrtke kao Wal-Mart, itd. No prostor nam, nažalost, ne dopušta daljnju elaboraciju ove teme i drugih glokalizacijskih aspekata, mimo onih poslovnih. Ukratko, da zaključim, uz određene pretpostavke i iz lokalnoga se može misliti i razmišljati globalno, ili glokalno.

SEF: Na međunarodnoj konferenciji, 'Economic Theory and Practice: Meeting the

Redoviti profesor, osnivač i prvi voditelj Ureda za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Mostaru te dugogodišnji pomoćnik rektora i prorektor za međunarodnu suradnju Sveučilišta u Mostaru, vršitelj dužnosti rektora Sveučilišta u Mostaru, zamjenik ministra vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, predsjednik organizacijskog odbora i povjerenik Bosne i Hercegovine za Svjetsku izložbu EXPO 2000 u Hannoveru, zamjenik voditelja izaslanstva BiH na Ministarskoj konferenciji Svjetske trgovinske organizacije (WTO) u Seattleu i voditelj ili član državnih izaslanstva na drugim međunarodnim konferencijama, član Ekonomsko-znanstvenog vijeća pri Vijeću ministara BiH, časnik za vezu Europskog udruženja agrarnih ekonomista (EAAE) za Bosnu i Hercegovinu, član Odbora za ekonomske znanosti Akademije nauka i umjetnosti BiH (ANUBiH), član predsjedništva Paneuropske unije BiH.

Osim na Sveučilištu u Mostaru, predavao je i surađivao i sa drugim sveučilištima u zemlji i inozemstvu, između ostalog u Dubrovniku, Sarajevu, Bolonji i Beču (ljetna škola). Usavršavao se na sveučilištima u Milanu

(Bocconi), Veneciji (Ca' Foscari) i Zaragozi (IAMZ/ICAMAS). Voditelj je poslijediplomskog doktorskog studija na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru.

U svom znanstveno-nastavnom i cjelokupnom akademskom djelovanju uvelike koristi i svoja značajna iskustva stečena na poslovima vanjske trgovine i izvoznog marketinga te znanstveno-istraživačkog rada u sferi agro kompleksa.

Organizator je i sudionik brojnih domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova, a znanstveni i stručni radovi su mu objavljivani u najznačajnijim domaćim i stranim časopisima i zbornicima.

Od njegovih recentnijih publikacija posebno se ističu knjige: „Neki problemi globalne trgovine poljoprivrednim proizvodima na pragu 21. stoljeća: naslijeđe, aktualno stanje, perspektive“ (1999.); „WTO na milenijskoj prekretnici: Seattle i nakon njega“ (2001.); „WTO i EU u procesu globalizacije: odabrane teme“ (2005.) i „Globalizacija, WTO i EU: izazovi i kontroverze“ (2008.), sve četiri objavljene u nakladi Sveučilišta u Mostaru.

New Challenges“ aktivno ste sudjelovali u kreiranju i izvođenju ovog projekta. O čemu se najviše govorilo?

- Da, bio je to značajan projekt koji je ujedno bio i kruna cjelokupnog programa obilježavanja 40-te obljetnice Fakulteta. Osim što su prigoda za „inventuru“ onoga što je za nama, značajne obljetnice treba istodobno promatrati i kao ključne razvojne prekretnice koje traže svježije ideje, vizije i novi polet za suočavanje s izazovima današnjice i vremena pred nama. Na tome tragu, istaknuo bih da je konferencija imala veoma dobar odjek u domaćim i međunarodnim akademskim krugovima i široj javnosti. Drago mi je da sam mogao biti dijelom užega tima koji je u dosta složenim uvjetima ovaj zahtjevni projekt uspješno doveo do kraja. Sam naslov konferencije kao i njezina koncepcija te struktura tematskih cjelina ostavili su širok prostor za razmatranje najaktualnijih problema i izazova za suvremenu ekonomsku znanost i praksu.

Dakle, od globalne ekonomije i globalnog poslovanja, pitanja održivog razvoja i europskih integracija do raznih aspekata menadžmenta i poduzetništva, financija, marketinga i danas neizbježnog društva i ekonomije znanja. Kao vidljiv i vrijedan trag ostao je opsežan konferencijski zbornik na engleskom jeziku, koji, po meni, nismo promovirali na način koji on to zaslužuje. Nekako smo ostali samozatajni u tome pogledu. Također, koliko mi je poznato, još uvijek nije dostupan ni u elektronskoj verziji našim studentima i široj publici. No nikad nije kasno da to barem djelomično ispravimo.

SEF: Nedostaje li ovakvih i sličnih događaja na našem fakultetu?

- Svakako, nedostaje ih i na Fakultetu a, usudio bih se reći, i na samom Sveučilištu. I Fakultet i Sveučilište trebaju, uostalom to im je u poslanju, omogućavati i poticati snažniji protok ljudi, ideja, iskustava i raznih oblika znanja. Upravo međunarodne konferencije kao što je ova naša, puno pridonose u tome pogledu. Stoga smo i zamislili da konferencija bude održavana svake druge godine te se čvrsto nadam da ćemo tu dinamiku moći i ostvariti.

SEF: Po Vašem mišljenju, kako studenti percipiraju pojavu globalizacije?

- Velika većina studenata globalizaciju još uvijek nažalost percipira kao nešto što se njih izravno ne tiče ili, pak, kao nešto što je jako daleko, negdje na nekom drugom kraju svijeta!

Ukratko, rekao bih da su im te percepcije maglovite i uglavnom nejasne. Usudio bih se reći da je to dijelom tako zato što se najširim globalizacijskim temama nedovoljno bavi-

mo u našim nastavnim programima, zapravo nemamo nijedan modul ili smjer koji bi na odgovarajući način tretirao razne aspekte globalizacijskih procesa, a među njima posebice one gospodarske. Na svojim predavanjima se trudim pobuditi interes kod studenata, a kako navodite u jednom od vaših pitanja, ostalo je nešto u njihovim ušima, što je dobar znak da ima pomaka te da u tome smislu moj trud nije bio uzaludan. Upravo zato bi sadržaj i kvaliteta naših studijskih programa morali biti odraz globalne, ali i lokalne (glokalne) stvarnosti i relevantnih zahtjeva, čime bi se osigurala njihova konkurentnost i atraktivnost.

SEF: Inzistirate na tome kako studenti trebaju više preuzimati inicijativu u uključivanju u globalna zbivanja te sukladno tome, više putovati svijetom. Studenti, s druge strane, obično reagiraju negodovanjem smatrajući kako njihove financijske situacije ne dopuštaju tolike izdatke. Postoji li nekakav kompromis i koje biste zemlje sugerirali za takve pothvate?

- Odgovor na ovo pitanje bih počeo riječima sv. Augustina: „Svijet je knjiga, a oni koji ne putuju pročitali su samo jednu njezinu stranicu“. Mislim da je navedena izreka jasna i znakovita te da sama po sebi može biti odgovor na Vaše pitanje. Danas studenti imaju velike mogućnosti putovanja u sklopu mnogobrojnih shema i programa međunarodne studentske razmjene, ali i u privatnim aranžmanima. Tome svakako ide u prilog sve intenzivnija internacionalizacija i globalizacija visokog obrazovanja. Naravno, pred današnjim studentima je i čitav niz novih izazova s kojima se, recimo, mi kao studenti nismo susretali. Shvaćam da je financijski problem izražen, ali on, po meni, ne bi smio biti isključivi razlog (ni izgovor) da se ne putuje.

Tu su uostalom međunarodne studentske stipendije, studentski popusti i olakšice kao i druge pogodnosti koje su danas studentima (uključujući i naše) na raspolaganju. Važno je biti aktivan i zainteresiran, a samim time i informiran o tim mogućnostima. Još mi zvone u ušima riječi nekih naših studenata, koji su me nakon predstavljanja određenih međunarodnih programa i stipendija gotovo začuđeno pitali: „Profesore, nismo znali da za prijaviti se na određeni program treba toliko truda i „papirologije“!“

Da, ni danas, kao ni prije, nitko vam neće ništa „servirati na tanjuru“. Govorim to i iz osobnog iskustva kao dobitnik i korisnik nekoliko međunarodnih stipendija. Što se tiče potencijalnih destinacija, rekao bih da je svaka zemlja na svoj način interesantna i nudi mnogo toga za otkriti. Pri tome odabiru, dakle, ne treba robovati „prestiznim“ institucijama kao ni „razvikanim“ destinacijama.

SEF: Mislite li da je na našem fakultetu nedovoljno razvijen pojam razmjene studenata ili su studenti jednostavno nezainteresirani?

- Razmjena studenata je jedan od (bitnih) aspekata internacionalizacije Fakulteta. To bi svakako trebao biti i bitan dio institucionalne strategije kako na fakultetskoj tako i na sveučilišnoj razini. Sam pojam „razmjena“ implicira da se radi barem o dvosmjernom procesu.

Odmah se upitajmo jesmo li spremni privući i primiti strane studente (tzv. incoming students) i što smo uradili da potaknemo odlazak naših studenata (tzv. outgoing students) u međunarodnu razmjenu?! Slično važi i za razmjenu nastavnika i administrativnog osoblja. Na tome planu moramo puno više učiniti jer je sadašnja razina razmjene nezadovoljavajuća. To je zadaća i odgovornost svih dionika, od sveučilišne i fakultetske razine do studentskih organizacija i svakog studenta pojedinačno. Istodobno, s obzirom na nezadovoljavajuću studentsku mobilnost moramo žurno početi s nečim što se u svijetu zove „internationalizacija kod kuće“ (Internationalisation at Home), a uglavnom podrazumijeva i internacionalizaciju kurikuluma, na što sam se kratko osvrnuo u jednom od prethodnih odgovora. Znači, za onu veliku većinu studenata koji ne idu u svijet, taj isti svijet dovodimo u naš kampus!

SEF: Jeste li Vi kao student putovali svijetom i kako ste premašili jezične barijere?

- Putovanja su me uvijek privlačila, kako kao studenta tako i kasnije tijekom moje profesionalne i akademske karijere. Tako sam i proputovao dobar dio svijeta. Svojim studentima uporno i stalno savjetujem da što više putuju, jer danas zaista živimo u „globalnom selu“ i svijetu bez granica. Dobro poznavanje više stranih jezika i erudicija su mi omogućili da se nigdje ne osjećam strancem. To je neprocjenjiv osjećaj kao što je neprocjenjiva i vrijednost iskustva stečenog na tim putovanjima koje vas trajno obogaćuje i interkulturalno dimenzionira.

SEF: Koje korake predlažete za poticanje svijesti studenata o promjenama koje se zbivaju u okruženju?

- Uz sve ono što sam na određeni način predložio u mojim prethodnim odgovorima, odgovor na Vaše posljednje pitanje bih mogao sažeti i u kratkoj poruci našim studentima: puno više studentskog aktivizma i angažiranosti te ambicije i intelektualne radoznalosti... i, naravno, neka listaju stranice knjige zvane svijet!

Piše: Ana Volarić

WWF for a living planet

WWF je nastao 1961. godine kada se grupa istomišljenika, prirodoslovaca, okupila zabrinuta onime što se u to vrijeme u svijetu događalo. U samom početku inicijali su na engleskom jeziku bili skraćena za World Wildlife Fund (Svjetski fond za divlji svijet). Kako se udruga tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina prošloga stoljeća razvijala, tako je i WWF proširivao svoje aktivnosti u cilju očuvanja okoliša, a ne samo pojedinih vrsta. Iako su nastavili koristiti dobro poznate inicijale tijekom osamdesetih njihov je naziv postao WWF – World Wide Fund for Nature (Svjetski fond za prirodu). Za pet desetljeća, WWF je postao jedna od najvećih i najuglednijih nezavisnih svjetskih organizacija za očuvanje prirode. S više od pet milijuna pristaša na svih pet kontinenata, WWF ima predstavništva u više od 90 zemalja i može slobodno tvrditi da je odigrao ključnu ulogu u razvoju međunarodnog pokreta za očuvanje prirode. Od male grupe entuzijasta posvećenih divljim životinjama prerastao je u globalnu mrežu koja ima podršku ljudi iz svih sfera života koji kao i WWF brinu o dobrobiti našega planeta. Surađuju s lokalnim ljudima, rade s partnerima, donatorima. I ništa, baš ništa ne bi bilo moguće bez njih. U prvom desetljeću postojanja WWF je prikupio više od 5,6 milijuna dolara. Taj novac je raspodijeljen kao potpora za 356 proje-

Priroda je osnova za život, blagostanje i zdravlje ljudi. Karakteristična staništa, netaknuta korita rijeka, strme obale, vinogradi, livade divljeg cvijeća i ogromne prostrane prirodne šume čine prirodno nasljeđe Europe. Svaki dan se povećava količina smeća, rasipaju se dragocjeni materijali, ugrožava se okoliš i zdravlje. Naša zelena ljepotica Neretva je onečišćena. U kakvom mi to svijetu živimo? Što ostavljamo budućim generacijama? Znamo li koliko ima nacionalnih parkova? Zaštićenih krajolika i parkova prirode? Odgovor na sva ova pitanja ima WWF. Tko su oni i kako su nastali?

kata vezanih uz očuvanje okoliša diljem svijeta poput istraživanja divljih svojti, borbe protiv krivolova ili edukacije. Misija WWF-a je da zaustavi degradaciju okoliša na našoj planeti i izgradi budućnost u kojoj će ljudi živjeti u harmoniji s prirodom. Kako bi to postigli, zajedno s brojnim partnerima rade na očuvanju biološke raznolikosti i smanjenju ljudskog utjecaja na prirodna staništa. WWF ima predstavništvo i kod nas. U razgovoru

s koordinatorom WWF-a, gospodinom Zoranom Mateljkom doznali smo za projekt "Dijelimo vode" na području rijeka Neretve i Trebišnjice. Urbanizacija i industrijalizacija, poljoprivreda i izgradnja hidroelektrana utjecali su, a ponekad i znatno narušili okoliš. Danas na Neretvi i Trebišnjici postoji deset hidroelektrana, a planira se izgradnja još sedam velikih postrojenja. Također postoji plan preusmjeravanja vode u sliv Trebišnjice, tzv.

projekt "Gornji horizonti" u istočnoj Hercegovini, radi eksploatacije hidroenergetskog potencijala. Sve aktualnije je i pitanje rastuće potražnje za vodom u elektroenergetske svrhe, kao voda za piće i u poljoprivredi, zbog čega je danas sve teže zadovoljiti potražnju za vodom bez da se dugoročno ugrozi raspoloživost ovog resursa. Kako bi odgovorio na postojeće izazove u Bosni i Hercegovini, WWF pokrenuo je projekt "Dijelimo vode", a područje Neretve i Trebišnjice odabrano je između 35 drugih, također prioriternih slivova u svijetu, upravo zato jer je WWF prepoznao potrebu za poduzimanjem specifičnih i žurnih mjera u očuvanju ovih dviju rijeka. Kroz ovaj projekt, WWF nastoji pronaći najbolji način upravljanja vodom kako bi se osigurala potrebna količina i kvaliteta vode za opskrbu donjeg sliva Neretve i Trebišnjice, čime bi se zadovoljile potrebe potrošača i pridonijelo očuvanju prioriternih močvarnih područja. Potrebno je također osigurati funkcioniranje Hutova blata, a posebno njegovo napajanje podzemnim vodama, te pročišćavanje i sprječavanje salinizacije vode. Ovi ciljevi će se realizirati kroz aktivnu suradnju s organima vlasti na državnoj i lokalnoj razini, odgovornim za izgradnju brana i lokalnim potrošačima, a kroz promjenu metoda inte-

griranog upravljanja riječnim slivovima. Park prirode Hutovo blato, srce projekta "Dijelimo vode" Neretve i Trebišnjice, zahvaljujući svojoj iznimno velikoj bioraznolikosti stekao je status močvarnog područja od važnosti po Ramsarskoj konvenciji (Svjetska konvencija za zaštitu močvarnih područja). Slično kao što "srce ispumpava krv kroz organizam" tako se i Hutovo blato napaja vodom. Ovo močvarno područje pročišćuje vodu koja na svom putu prema moru napaja krš. Usto, Hutovo blato ima i vitalnu ulogu u sprečavanju salinizacije podzemnih voda donjeg toka Neretve. Hidrološko stanje Hutova Blata je općenito dobar pokazatelj hidrološkog stanja cijelog sliva: svi utjecaji u močvarnom području Hutova blata odmah se odraze i na donji sliv, odnosno deltu Neretve, koja je trenutno suočena s problemom pomanjkanja vode. Dok su za vrijeme posljednjeg ledenog doba, prije nekoliko tisuća godina, rijeke i jezera na sjeveru Europe bile okovane ledom rijeke na Balkanu su nesmetano tekle. Zahvaljujući toj činjenici, na ovom je području, u usporedbi sa sjevernom Europom, preživio veliki broj vodenih biljnih i životinjskih vrsta čime su stvorena endemska žarišta ribljih vrsta, kao i područja bogate bioraznolikosti vodozemaca i gmazova. Međunarodna or-

ganizacija za zaštitu prirode IUCN procijenila je Neretvu, kao jednu od najbogatijih rijeka Mediterana endemskim ribljim vrstama. Na ovom je području do sada zabilježeno barem 300 ptičjih vrsta. Osim toga, močvarna područja ovoga kraja služe i pticama selicama kao i važno odmorište tijekom preleta preko Jadranskog mora, kao i utočište za vrlo hladnih zima.

Poplave, potresi, orkanske bure, oluje, sve je to djelo prirode. Ona nam vraća za naše postupke, jer bez obzira koliko traje ljudska borba s prirodom svi smo mi svjesni krajnjeg pobjednika. Čovjek zbilja koliko god se unosi, treba shvatiti da od prirode još uvijek debelo ovisi. Valjda je zbog toga i nastoji toliko uništiti, ne bi li nekako ostao sam i jedini, misleći da će mu tako biti bolje. Bog nas je nagradio prekrasnom prirodom koja nam omogućuje toliku inspiraciju, a prije svega i ljudski opstanak. Priroda daje, a čovjek uzima onoliko koliko je potrebno ili koliko misli da je dopušteno. Stoga sljedeći put prije nego krenemo uništavati okoliš, bacati smeće, onečišćavati rijeke moramo dobro razmisliti, jer priroda će nam to duplo vratiti, a tog trenutka mi ćemo biti bespomoćni jer ona gospodari nama, a ne mi njom.

Nevidljiva ruka vidljivog uspjeha

Dominacija na njemački način

Piše: Antonio Marić

Gotovo je nevjerojatno kako je država, koja je u dva svjetska rata izvukla deblji kraj, koja je bila do temelja razrušena, teritorijalno razjedinjena, opterećena vrto-glavo visokim ratnim dugom, dospjela tamo gdje se danas nalazi. Njemačka je jedna od najrazvijenijih država svijeta i jedna od osnivačkih članica Europske Unije. Članica je i Ujedinjenih naroda, NATO-a, skupine G8 i G4. Najveća je europska zemlja po broju stanovnika te ima najsnažnije europsko gospodarstvo, a zauzela je 3. mjesto na svjetskoj ekonomskoj sceni. Temelji onoga što je Njemačka danas postavljene su još 1950-ih godina događajem zvanim Wirtschaftswunder (gospodarsko čudo) kada se Zapadna Njemačka jako brzo oporavila od destruktivnih posljedica Drugog svjetskog rata. No, u ovom članku se nećemo baviti povijesnim razvojem Njemačke, nego nas zanima današnja situacija. Dok aktualna kriza pogađa ostatak Europe, Njemačko gospodarstvo se s njom nosi prilično dobro. U čemu leži tajna? Kada nam netko spomene njemačko gospodarstvo, većina nas prvo pomisli na velika i svjetski poznata poduzeća kao što su Daimler-Chrysler, Volkswagen, BMW, Bosch, BASF, Bayer i Siemens... Nije ni čudo kada se u javnosti uvijek spominju imena velikih multinacionalnih kompanija. Naravno, velika poduzeća imaju učešće u gospodarskom uspjehu, ali puno veći i značajniji utjecaj imaju poduzeća koja svoj posao obavljaju u „tišini“. To su „skriveni“ njemački junaci, svjetski lideri u svojim branšama.

Radi se o srednje velikim njemačkim poduzećima, a poznati su pod nazivom „Hidden Champions“. Ona su zaslužna za njemački izvozni uspjeh, a brojke to dokazuju. Pojam „Hidden Champions“ je uveo gospodarski stručnjak Hermann Simon. Profesor ekonomije i konzultant je otkrio „skrivenih tržišnih lidere“. Od 1990. ovoj je temi posvetio nekoliko knjiga. Prevedene su na 25 jezika. Simon se počeo interesirati za ovaj ekonomski fenomen 1986. godine nakon što je sa Theodorom Levittom vodio raspravu o uzrocima njemačkog izvoznog uspjeha. Theodore Levitt je bio njemački emigrant židovskog podrijetla i cijenjeni profesor na Harvard Business School. Tijekom rasprave shvatili su da taj uspjeh nisu mogle „skriviti“ velike njemačke kompanije koje se na razliku od ostalih internacionalnih konkuren-

Njihova strategija se sastoji od izbora jednog određenog proizvoda kojega će proizvoditi tako da se mogu u potpunosti posvetiti usavršavanju istog, a s druge strane pravovremeno spoznati buduće potrebe tržišta

ta i došli su do zaključka da mora postojati veći broj manjih poduzeća koje imaju veliki udjel u izvozu. Simon je počeo istraživati i otkrio da takvih poduzeća u Njemačkoj ima više nego u ostalim državama. Prema današnjim podacima na svijetu ima oko 2 700 „skrivenih prvaka“. Čak 1 300 ih je iz Njemačke. Za usporedbu, u SAD-u ih ima samo oko 360. Javnosti nepoznati, a na tržištu itekako prisutni, tzv. „skriveni prvaci“ imaju udjel od čak 70 % u njemačkom izvozu. Zapošljavaju čak 80 % radne snage dok veliki koncerni zapošljavaju samo 20 %. Ove nevjerojatne činjenice nam potvrđuju važnost skrivenih prvaka. Organizirani su kao mala i srednja poduzeća koja se bave proizvodnjom neprimjetnih proizvoda, a pokazuju zavidnu sposobnost opstanka unatoč oštroj konkurenciji. U većini slučajeva se radi obiteljskim poduzećima, a karakterizira ih jako vodstvo, uska povezanost sa radnicima. Za razliku od niskog stupnja poznatosti, značenje „skrivenih prvaka“ za nacionalnu ekonomiju raste. A raste i njihov godišnji promet. Zahvaljujući inovacijama oni su osvojili udjele u tržišnom kolaču i u posljednjih deset godina otvorili preko milijun novih radnih mjesta. Godišnji promet takvih poduzeća je manji od milijardu eura. S obzirom na jaku konkurenciju, takva poduzeća stalno ulažu u istraživanje i razvoj kako bi ostali pri vrhu. Također ih karakterizira i dobro poznavanje klijenata što ima omogućuje da praktički već unaprijed znaju na kakve se proizvode i inovacije treba usmjeriti, u dosta slučajeva i prije njihovih klijenata. Njihova strategija se sastoji od izbora jednog određenog proizvoda kojega će proizvoditi tako da se

Dok aktualna kriza pogađa ostatak Europe, Njemačko gospodarstvo se s njom nosi prilično dobro. U čemu leži tajna?

moгу u potpunosti posvetiti usavršavanju istog, a s druge strane pravovremeno spoznati buduće potrebe tržišta. To im omogućuje ostvarivanje odlučujuće prednosti na tržištu, kako njima, tako i njihovim klijentima. Iz toga razloga ih klijenti, koji nerijetko znaju biti i veliki koncerni, cijene jer su preuzeli određeni dio tereta u analizi tržišnih trendova. Vode brigu o kvaliteti proizvoda, ekonomičnom upravljanju resursima, distribuciji, sustavnoj integriranosti proizvoda, bliskosti s klijentima i na taj način uspijevaju proizvoditi proizvode koji su njihovim klijentima nezamjenjivi. Da bi nam postalo jasnije o kakvim se zapravo proizvodima radi kod takvih poduzeća, evo nekoliko primjera: Merck Flüssigkristalle (Liquid Crystals) - bave se proizvodnjom tekućih kristala koji se koriste u proizvodnji LCD ekrana, Wanzl Metallwarenfabrik - proizvodnja kolica za kupovinu, Friwo Gerätebau - proizvodnja punjača za mobitele, Gerriets - jedini proizvođač velikih kazališnih zastora u državi, W.E.T. Automotive Systems - uređaji za grijanje sjedala u autu, a najveći među „malima“ je Herrenknecht - proizvodnja strojeva za bušenje tunela. Poduzeće Herrenknecht je osnovano 1977. kao društvo s ograničenom odgovornošću, a osnivač je Martin Herrenknecht. 1992. osnovana je podruž-

nica u SAD-u, a 1998. Herrenknecht postaje dioničko društvo. Danas zapošljavaju oko 3 300 ljudi, a godišnji prihod im se kreće oko 935 milijuna eura. Ovo poduzeće je svjetski lider u svom području. Herrenknecht trenutno sudjeluje u bušenju Gotthard tunela u Švicarskoj, koji bi trebao biti završen do 2016. godine, a sa dužinom od 57 km će biti najveći željeznički tunel na svijetu. U projekt ce biti uloženo oko 15 milijardi švicarskih franaka. U javnosti se malo zna o ovakvim poduzećima. Mediji uglavnom izvještavaju o velikim tržišnim igračima. A medijsko izvještavanje je, po mišljenju Herrmana Simona, jako važno. I upravo je to ključni element njegovih knjiga i predavanja:

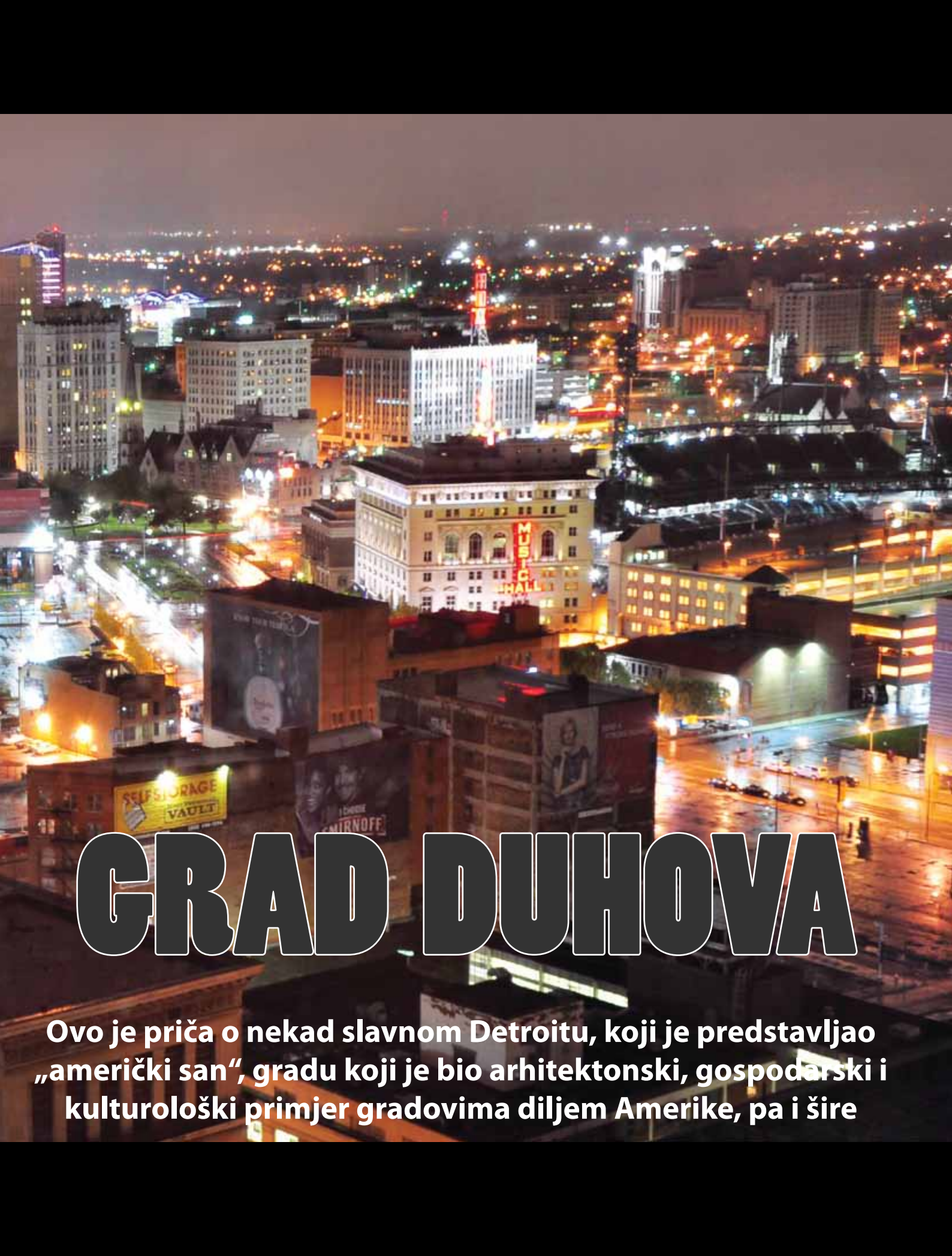
„Glavni je cilj da u što više drugih poduzeća probudimo motivaciju da i oni rastu na međunarodnom planu i tako stvaraju nova radna mjesta!“ Simon smatra da je na taj način u posljednjih 25 godina veliki broj njemačkih firmi krenulo na put uspjeha: „I mnogi su od njih doista postali globalni lideri!“

Prema današnjim podacima, na svijetu ima oko 2 700 „skrivenih prvaka“. Čak 1 300 ih je iz Njemačke. Za usporedbu, u SAD-u ih ima samo oko 360

DETROIT

GRAD DUHOVA

Ovo je priča o nekad slavnom Detroitu, koji je predstavljao „američki san“, gradu koji je bio arhitektonski, gospodarski i kulturološki primjer gradovima diljem Amerike, pa i šire

Povijest i položaj

Detroit je osnovao 1701. godine francuski istraživač, časnik i trgovac krznom Antoine de la Mothe Cadillac, tako da već 1765. godine postaje najveći francuski grad između Montreala i New Orleansa. 1796. godine je pripojen SAD-u. Godine 1805. u građanskom ratu je značajna baza Unije i dao je brojne vojnike. Nakon rata se njegov razvoj još dodatno ubrzava. Do početka 20. stoljeća grade se brojne nove palače, koje mu daju novi imidž. Zbog nove iznimne arhitekture grada priskrbio je naziv „Pariz Zapada“.

1904. godine američki inovator Henry Ford osniva Ford Motor Company i pokreće serijsku proizvodnju danas nadaleko poznatog modela T, koji je svojom cijenom i ekonomičnošću osvojio Ameriku. Pioniri automobilske industrije, William C. Durant, braća Dodge, Packard i Walter Chrysler samo dodatno ojačavaju status Detroita kao centra automobilske industrije u svijetu. Zbog toga dobiva i nadimak - Motor City. Početkom dvadesetog stoljeća u grad dolazi na desetke tisuća novih stanovnika, posebno iz južnih manje razvijenih država, čime postaje četvrti najveći grad u SAD-u. U isto vrijeme dolazi i jako velik broj europskih imigranata koji se, često ne znajući ni engleski jezik, zapošljavaju u automobilskoj industriji i time prelaze u srednju klasu društva. Zahvaljujući snažnom gospodarskom razvoju, postaje nezaobilazno mjesto na kulturnoj mapi. Glazba uživo je zaštitni znak Detroita sve do kraja 40-ih godina, zbog čega ga nazivaju i „Motown“. Postojao je veliki broj arena u kojima su se održavali koncerti, priredbe, zatim ogroman broj kino-dvorana, a posebno treba istaknuti Motown Picture Studios koji se prostirao na 49.700 m².

Motown Records osniva Berry Gord Junior, a dotični studio je iznimno popularan tijekom 60-ih godina. Za njih snimaju ploče neke od najpoznatijih ličnosti tog doba: Stevie Wonder, Diana Ross & The Supremes, The Jackson 5, The Temptation itd. 50-ih godina prošlog stoljeća je na vrhuncu svoje slave, peti je najveći grad u SAD-u i broji 1.85 milijuna stanovnika. Tada počinje priča o propadanju američkog sna.

Kada kola krenu nizbrdo

Iako mnogi kao glavnog krivca za sve probleme vide globalnu krizu, stvar ipak nije tako

jednostavna. Problemi Detroita su počeli mnogo prije. Svjetska kriza je samo ubrzala proces propadanja nekadašnje američke ikone.

Dvosjekli mač za Detroit je predstavljalo oslanjanje cjelokupnog grada na automobilsku industriju. Velika većina stanovnika je radila za automobilske kompanije ili neke od

Bijele i crne stanovnike dijeli poznata cesta zvana „osam milja“ koja dijeli grad od bijelih sjevernih predgrađa

njihovih kooperanata. S početkom uporabe robota u autoindustriji, opada i broj potrebnih radnika, proizvodnost raste. Zatim dolazi do trenda sve većeg prebacivanja proizvodnje u zemlje s jeftinijom radnom snagom. Ta dva trenda su sasvim sigurno bila presudna i njihovom kombinacijom Detroit je ušao u začarani krug.

Grad je godinama gotovo neprimjetno propadao, vlasti nisu poduzimale nikakve drastične poteze kako bi se pokrenula bilo kakva visokotehnološka proizvodnja i razvoj. Samim tim ovakav razvoj događaja je bio neminovan. Dolaskom svjetske krize, drastično pada i broj prodanih automobila. U isto vrijeme raste i cijena barela nafte na svjetskim

tržištima, a američki automobili su poznati po rastrošnosti, čime prodaja dodatno slabi i japanski i europski proizvođači im otimaju udjele na domaćem tržištu. Prvi put u povijesti američki proizvođači drže manje od 50% tržišta automobila u SAD-u, čime su bačeni na koljena poput talijanskih proizvođača u prošlom stoljeću koji su tijekom naftne krize „kažnjeni“ od strane kupaca zbog proizvodnje rastrošnih automobila.

Američki senat odobrava paket pomoći onima koji su „preveliki da propadnu“, a tu su se našli i giganti iz Detroita (Ford jedini nije tražio pomoć), koji su dobili sveukupno 26 milijardi dolara, no začudo to se nije odrazilo na grad koji je nastavio svojom silaznom putanjom.

Detroit danas

Trenutno imamo potpuno drugačiju sliku grada. Prema popisu iz 2010. godine, grad broji svega 713 000 stanovnika. Dvije godine kasnije, ta brojka je upitna, jer ljudi svakodnevno napuštaju grad u potrazi za boljim životom. Gradski deficit iznosi oko 300 milijuna dolara, a stopa nezaposlenosti je 21 posto. Od grada u kojem su veći dio povijesti prevladali bijelci, danas je stanje posve

Prema podacima iz 2008. godine, kuće su prodavane u prosjeku za 7,500 \$

Policajci na ulazu u grad dijele letke s natpisom „uđite u grad na vlastitu odgovornost“

drugačije, crnci su zastupljeni sa preko 80 posto. Rasna segregacija je jača nego ikada, bijele i crne stanovnike dijeli poznata cesta zvana „osam milja“ koja dijeli grad od bijelih sjevernih predgrađa. Zatvoreno je preko 67 000 domova, od čega je 44 000 trajno napušteno. Njegovi napušteni domovi danas predstavljaju inspiraciju mnogim fotografima. Prema podacima iz 2008. godine, kuće su prodavane u prosjeku za 7 500 \$. Gradonačelnik je želio porušiti neke od postojećih napuštenih domova, ali problem se javio u nedostatku novca. Naime, za rušenje samo jedne kuće potrebno je oko 10 000 dolara, a grad taj novac nema, pa su zatražili pomoć Vlade. Škole se masovno zatvaraju zbog nedostatka učenika. Posebno zanimljiv podatak je da nijedan veći prodajni lanac ne posjeduje svoj supermarket u tom gradu, što građane prisiljava da kupuju u manjim lokalnim supermarketima, zbog čega plaćaju veće cijene proizvoda. Jedini veći supermarket u kojem se mogu kupiti svježi proizvodi i meso je izgrađen od strane sindikata radnika zaposlenih u prehrambenom sektoru. Veliki broj ljudi svakodnevno stoji u redovima za hranu koju osiguravaju lokalne dobrotvorne organizacije.

Statistički podatci o tom gradu su zastrašujuć, a navest ću samo neke:

- Približno polovica muškaraca ne radi
- Veći dio djece živi u siromaštvu
- 2009. taj grad se našao na vrhu liste najopasnijih gradova u SAD-u. Te godine je počinjeno 1220 kriminalnih djela na 100 000 stanovnika
- Obračuni između kriminalaca i vlasnika kuća su svakodnevnica
- Broj ubojstava u samoo brani se povećao za 79 posto tijekom 2011. godine
- Stopa ubojstava u samoo brani je 2200 % veća od državnog prosjeka
- Broj policajaca je smanjen za 40% u zadnjih 10 godina
- Ubuduće će sve policijske stanice biti zatvorene čak 16 sati dnevno, zbog uštede novca
- Samo 25% učenika završi srednju školu
- U određenim četvrtima nije sigurno voziti ni tijekom dana
- 80% stanovnika smatra da nije sigurno ući u grad
- Policajci na ulazu u grad dijele letke s natpisom „uđite u grad na vlastitu odgovornost“

Trenutnu situaciju se možda najjednostavnije može opisati time što zatvorenici ne žele izaći na slobodu, jer se u zatvoru osjećaju sigurnije i imaju redovne obroke. Mnogi nakon izlaska iz zatvora prekrše zakon samo kako bi se vratili nazad u zatvor.

Budućnost Detroita

S obzirom na sadašnju situaciju, budućnost grada se ne doima svjetlom. Iako su se giganti „bacili“ na razvijanje i proizvodnju hibridnih i električnih automobila, kako bi smanjili emisije štetnih plinova i svoje automobile učinili zanimljivima ekološko osviještenim kupcima, potonji su još uvijek daleko od

nekog većeg tržišnog uspjeha, jer ne postoji razvijena mreža za punjenje električnih automobila. Tako da će možda uskoro shvatiti kako su odigrali pogrešne karte.

Nažalost, problem Detroita nije izoliran, i postoji još gradova (Cleveland, Gary...) kod kojih je to manje izraženo, ali ako se nešto ne poduzme, mogla bi im se dogoditi ista situacija.

Postoji ironična izreka u vezi Detroita: „Molimo posljednju osobu koja napusti Detroit neka ugasi svjetlo“.

Dvosjekli mač za Detroit je predstavljalo oslanjanje cjelokupnog grada na automobilsku industriju

diktatorski. Prije 12 godina nakon smrti oca, sin stupa na položaj i to bi se na jedan način moglo nazvati i kraljevskim sustavom. Normalno je kako to ne ostavlja pozitivan dojam na građane zemlje, jer se stječe dojam kako se ništa značajno ne može promijeniti i kako će sve ostati isto, ono što je dobro, ali i ono što je loše.

Upravo iz tih razloga, ljudi širom svijeta na vijest o prosvjedima u Siriji u ožujku 2011. godine nisu bili nimalo iznenađeni što se ljudi bune i traže svoje pravo na izbor predstavnika. Kod nekih se javila sumnja što se to događa kod velikog broja islamskih zemalja u isto vrijeme, no to se opravdalo tako što su mediji pisali kako je iskra u Egiptu zapalila iskru nezadovoljstva u muslimanskom svijetu i da to nije ništa čudno.

Kako bi spoznali prave razloge kako je do pobune došlo i sadašnjeg tzv. građanskog rata, moramo se vratiti u 2005. godinu kada je u SAD-u na vlasti bio George W. Bush, u javnosti poznat kao „pobornik ljudskih prava“. Te

SIRIJA - POLIGO

Piše: Stipan Zovko

Sirija kroz povijest

Sama činjenica da se nalazi na Bliskom istoku dovoljno govori o njenoj prošlosti i brojnim sukobima koji su se kroz povijest odvijali. Sirija graniči s Irakom, Turskom, Jordanom, Izraelom i Libanom. Ovaj popis zemalja dovoljno govori o njenom geografskom značaju.

Gledano kroz povijest, prostor današnje Sirije su naseljavale mnoge poznate civilizacije. Od Eble koja slovi kao jedna od najstarijih civilizacija pa do svima poznatih nam Feničana, Egipćana, Babilonaca, Perzijanaca... Nakon što su Rimljani osvojili taj teritorij, doveli su kršćanstvo i pod njihovom okupacijom to uskoro postaje jedna od najrazvijenijih pokrajina u njihovom sastavu.

U 7. stoljeću se događa značajna prekretnica za zemlju. Bizant, kojem je pripala Sirija podjelom Rimskog carstva, iako jak, nije odolio napadima ujedinjenih Arapa. Tada počinje islamizacija zemlje koja svoj vrhunac doživljava pojavom Turaka Osmanlija u 16. stoljeću. Ono što treba posebno istaknuti je da poslije prvog svjetskog rata pripada Francuzima i postaje njihova kolonija. Iako su 1941. godine objavili neovisnost, stvarnu neovisnost postižu tek 1946. Siriju kasnije obilježavaju ratovi s Izraelom pa tako su 1967. izgubili Golansku visoravan koju do današnjeg dana nisu oslobodili. Također, u modernoj povijesti je bilo mnoštvo državnih udara, pokušaja ujedinjenja s Irakom ili Egiptom, miješanja u prilike u susjednom Libanonu pa i u Zaljevski rat.

Državni udar ministra obrane Hafiza al-Asada, pripadnika manjinske islamske sekte Alawita 1970. označio je kraj razdoblja nestabilnosti. Al-Asad se kombinacijom političke represije i ustupaka ključnim skupinama stanovništva uspio održati na vlasti sve do svoje smrti 2000.

Bure baruta

Termin „bure baruta“ koji se često koristi kako bi se slikovito oslikalo stanje kroz povijest na Balkanu možda još bolje oslikava stanje na Bliskom istoku pa tako i u samoj Siriji. Kao i svaki drugi jednostranački sustav, tako je i onaj u Siriji postao na jedan način

godine dolazi do neočekivanog zahtjeva u odnosima sa SAD-om. George W. Bush naređuje zamrzavanje diplomatskih odnosa i prema nekim navodima počinje financiranje sirijske opozicije, a 2009. financira i stvaranje opozicijske televizijske postaje.

Ono što će se dogoditi u mjesecima nakon početka prosvjeda vjerojatno je iznenadilo i najveće pesimiste u stranci Baas koja je na čelu Sirije već 42 godine. Prosvjednici koji su podijeljeni u više frakcija odbijaju bilo kakav ustupak, čak ni pod prijetnjom zatvora ne odustaju. Uskoro dolazi i do krvavih obračuna na ulicama većih gradova o kojima su konstantno izvještavali mainstream mediji.

Kriva procjena

Plan određenih zapadnih zemalja, odnosno njihovih predstavnika, a ne samih građana koji se u velikoj mjeri protive bilo kakvoj intervenciji u Siriji je očito bio brzo smjenjivanje s vlasti stranke Baas. Nakon toga bi se postavila, kao i u drugim zemljama gdje je bilo Arapsko proljeće, opozicija koja ne bi bila izabrana od Sirijskog naroda već od njih samih. No očito su se uvelike prevarili u svojim procjenama, spremnost vojske u Siriji je bila mnogo bolja, kao i procjene njenog vodstva. Bashar Al-Assad pristaje na određene veće ustupke, dopušta višestranačje u zemlji i dolazi do formiranja većeg broja stranaka u državi. Time je pokret u startu djelomično izgubio legitimitet. Par mjeseci kasnije održava sastanke kako bi zauzela određena zajednička stajališta. Na taj način očito ugrožava „opoziciju“ koja se nalazi po hotelima svjetskih prijestolnica i zagovara vojnu intervenciju na njihovu zemlju, pa određene frakcije ciljano pokušavaju napasti vođe nove opozici-

di koji su uhićeni ili ubijeni, a djelovali su na strani pobunjenika, stranih nacionalnosti, odnosno da se u redovima pobunjenika bore strani plaćenici.

Prije par mjeseci se po svemu činilo kako će pobunjenici biti poraženi. U tom trenutku je u medijima odjeknula vijest kako je Sirija napala Tursku, odnosno kako je par granata palo na turski teritorij iz smjera Sirije. Sirija je odgovorila kako istražuju da je li moguće kako je netko iz njihovih redova uputio te granate na Turski teritorij. Ono što je u ovoj vijesti bilo potpuno nelogično, zašto bi zemlja koja je već dosta iscrpljena od sukoba koji joj je nametnut unutar granica, ratovala sa susjednom zemljom. Usput rečeno, Turska je članica NATO saveza i može očekivati odgovor od cijelog NATO saveza ako se dokaže da ju je doista napala. I dok su Erdogan i ekipa vodili sastanke i uvjeravali parlamentarce kako se rat mora odobriti, a to su na kraju i uspjeli, jer je parlament odobrio vojnu intervenciju u idućih godinu dana ukoliko se to bude smatralo potrebnim, s druge strane su

Kina gube potencijalnog saveznika i ne samo to, vlada koja bi došla poslije njega morala bi djelovati po nuputcima onih koji bi ih instalirali. Pa bi se tako vjerojatno zaduživali kod MMF-a i drugih organizacija čime bi gomilali iz godine u godinu vanjski dug zemlje, koji sad skoro da ne postoji. Time bi zemlja bila trajno podčinjena svojim kreditorima i pala bi u tzv. dužničko ropstvo. Bogatstva zemlje bi se počela prodavati i naglo eksploatirati, bila bi izvršena privatizacija po davno prokušanim modelima, a poslove bi dobivale firme iz zemalja koja su podržala vojnu intervenciju. Bonus bi sasvim sigurno bio taj što bi Iran izgubio važnog saveznika.

S druge strane ukoliko bi Assad dobio rat, a njegovi saveznici uspiju stopirati pokušaje vojne intervencije, što su do sada uspješno činili, zemlja bi zasigurno krenula s obnovom. Taj tempo obnove bi uvelike ovisio od toga koliko su spremni prepustiti svojih rudnih i fosilnih bogatstava drugima, jer zasigurno je sada državna blagajna u potpunosti iscrpljena. Postoji mogućnost osvete svima

N VELIKIH SILA

je čemu zorno svjedoči velik broj bombaških napada u glavnom gradu upravo za vrijeme održavanja sastanaka.

Određenje frakcije unutar pobunjenika koje očito od samog početka nisu bile jedinstvene odustaju od daljnjih borbi i izjavljuju kako nisu željeli toliko krvoproliće u zemlji. Tome je sasvim sigurno doprinijelo i to što je predsjednik osobno izjavio kako nitko neće biti gonjen niti će mu se osvećivati ukoliko odustane od borbe, pa tako i neka vojna lica koja su se u početku priključila pobunjenicima predaju oružje i opet stupaju u redove regularne vojske.

Koliko su pobunjenici domoljubno nastrojeni najbolje pokazuju određene snimke na internetu i članci iz kojih se jasno vidi njihova okrutnost i nemar prema civilima. Posljednjih dana se u medijima pojavljuju i snimci zlostavljanja članova sirijske vojske koji su se predali pobunjenicima, što je trenutno predmet istrage Amnesty Internationala i UN-a (ta vijest je slučajno ili namjerno izostala iz većine medija.op.a.). Još k tome kad se uzme u obzir kako su upravo pobunjenici ti koji prekidaju primirje, čak i za vrijeme muslimanskih vjerskih blagdana, božan građana Sirije je sasvim opravdana ako takvi budu vladali zemljom, pa ne čude masovni prelasci na stranu Vlade.

Legitimitetu pobunjenika sasvim sigurno ne pridonosi to što u posljednje vrijeme sve više domaće televizijske postaje iznose određene dokaze o umiješanosti stranih vlada u financiranje i dopremu oružja pobunjenicima. O tome je također izvještava i Russia Today i neki neovisni portali. Nedavno je sirijska vlast izvijestila kako je nezanemariv broj lju-

slučajno ili ne zanemarili određene činjenice. Naime, u međuvremenu je turski dnevni list „Yurt“ objavio kako su te granate, kao i one koje su pale u narednim danima ozlijeđivši nekoliko civila, podrijetlom iz NATO-ovih skladišta, odnosno da je vrlo vjerojatno to naoružanje Turska ustupila pobunjenicima, a ovi su kasnije s tim istim naoružanjem pokušali isprovocirati rat kad su vidjeli kako je poraz vrlo moguć. Iako je to izostalo u mainstream medijima, sasvim sigurno daje izvjesnu težinu onome što uporno ponavljaju na RT-u i još nekim medijima kako su pobunjenici financirani izvana i da postoje kampovi za obuku pobunjenika na teritoriju Turske i Katara. Ipak, unatoč tome, većina analitičara se slaže kako je mala vjerojatno rata između Turske i Sirije. Osim što je stanovništvo Turske protiv intervencije, poglavito Kurdi, ni Erdoganova partija AKP ga ne podržava u potpunosti.

Budućnost Sirije

Ulozi su jako veliki, ovo nije samo jedan obični građanski rat u zemlji na Bliskom Istoku. Rusija i Kina su svjesne što se dogodilo u ostalim zemljama gdje je bilo Arapsko proljeće, poglavito Libiji i Egiptu koje teško mogu očekivati u dogledno vrijeme stabiliziranje stanja u zemlji. Ako se dogodi pad Assada, Rusija i

koji su im okrenuli leđa u prijelomnim trenucima, ali vjerojatno to ne bi bilo većih razmjera jer očigledno su već shvatili kako takva politika ne bi imala smisla i da pozivaju sve da se vrate boriti za državu. Sigurno bi vojska i obavještajna zajednica koja je jako razvijena, pozbili redove. Također bi morali nabaviti modernije naoružanje jer očito je sadašnje poprilično zastarjelo kad ne uspijevaju toliko vremena suzbiti pobunjenike. U tom poslu bi sasvim izgledno bili partneri rusi.

Što će se točno dogoditi, nitko točno ne može prognozirati, ono što je sigurno je kako će svi dati sve od sebe da sukob završi u njihovu korist, a tome u prilog govore ratni brodovi ruske i američke mornarice koji se skupljaju oko Sirije. Navodno i jedni i drugi kako bi pomogli građanima Sirije. S obzirom na to da „navijaju“ za različite strane u sukobu, očito nemaju isti pogled na situaciju.

Islamsko bankarstvo

Islamsko bankarstvo je sve prisutnije u svijetu, pa tako i na našim prostorima. Dok ga jedni hvale kao revolucionarno, drugi ga osporavaju

Piše: Stipan Zovko

Posebnost islamskog bankarstva

Prva banka za koju se smatra da je u potpunosti djelovala prema pravilima islamskog bankarstva je osnovana 1963. godine u Egiptu. Ono što izdvaja islamsko bankarstvo od konvencionalnog je poslovanje prema principima Šerijata. Šerijat je muslimanski vjerski zakon koji u potpunosti zabranjuje naplaćivanje kamata.

Zagovaratelji islamskog bankarstva kao glavni problem konvencionalnog vide kamatu, odnosno mogućnost da osoba koja posjeduje veće količine novca može živjeti od kamate bez stvaranja bilo kakve nove vrijednosti, odnosno proizvodnje. Tako da se pojedini ljudi privučeni dobrom kamatom odlučuju radije na štednju nego na investiranje, čime mogu potencijalno načiniti štetu društvu. I dok je to u početku smatrano nemogućim,

danas vidimo kako svakog dana je sve veći broj banaka koje počivaju na teoriji islamskog bankarstva. Logičnim slijedom, takve banke su se prvo razvile u muslimanskom svijetu, pogotovo u bogatijim zemljama, izvoznicama nafte.

Do sada su se tri zemlje u potpunosti okrenule islamskog bankarstvu i tako dokinule konvencionalne banke. Radi se o Iranu, Sudanu i Pakistanu. Trenutno u svijetu posluje 325 takvih banaka. Najvažnija organizacija koja podupire rast i razvoj ovog tipa bankarstva je „Islamic development bank“. Uvidjevši priliku za rast i nove klijente, mnoge su velike međunarodne banke osnovale specijalne odjele ili tvrtke kćeri. Neke od najpoznatijih su švicarski UBS, američke Goldam Sachs i Citigroup, engleska HSBC, te francuska BDP Paribas.

Jedna banka posluje i na teritoriju BiH, ali nije u potpunosti prema načelima islamskog bankarstva zbog pravnog okvira koji im ne ide u prilog.

Kukulj

Glavni način poslovanja je da banka ulazi u vlasničku strukturu drugog poduzeća, što se u konvencionalnom bankarstvu pod svaku cijenu želi izbjeći. Na taj način sudbina banke je puno više ovisna o poslovanju poduzeća u kojem je suvlasnik i ako dođe do bilo kakvih potresa u poslovanju poduzeća, banka će učiniti sve kako bi ga vratila na „zdrave noge“. To je osnovni razlog zašto su takve banke puno manje pogođene aktualnom krizom. Nažalost, „u svakom žitu ima kukolja“, pa tako ni islamsko bankarstvo nije pošteđeno kukolja. Pojedini bankari su izmislili „toplu vodu“ pa naplaćuju naknade na davanje kredita, odnosno, u startu kupac ima veću glavnicu za

Zagovaratelji islamskog bankarstva kao glavni problem konvencionalnog vide kamatu

otplatu. Veličina naknade ovisi o roku otplate i riziku. Poznato, zar ne? To se također smatra prihvatljivim, iako ga pojedinci osporavaju jer to je opet na neki način ubiranje kamate. Ne postoji nijedan podatak koji bi govorio o tome koliko banaka posluje isključivo partnerskim odnosom prema klijentu, a koliko ih naplaćuje naknade.

Budućnost bankarstva

Islamsko bankarstvo sasvim sigurno nije doživjelo svoj puni potencijal, jer još uvijek zauzima mali udio u sveukupnom bankarstvu. Prema predviđanjima analitičara, do 2015. godine bi banke trebale raspolagati sa 2 800 milijardi dolara. U zemljama Perzijskog zaljeva bi trebale imati premoć, a u Aziji 15-20 posto tržišta. Promatrano u svjetlu događaja od zadnjih par mjeseci ove prognoze su jako upitne. Razvoj islamskog bankarstva će u budućnosti ovisiti o mnogo faktora: cijena nafte, razvoj pravnog okvira u zapadnim zemljama, rješenje krize u Iranu, itd. Ne može se ne oteti dojmu da pojedine banke koje naplaćuju naknade na kredite time ulaze u domenu konvencionalnog bankarstva.

Do sad su tri zemlje u potpunosti se okrenule islamskog bankarstvu i tako dokinule konvencionalne banke. Radi se o Iranu, Sudanu i Pakistanu

NAKLADA MATE

Naklada Mate d.o.o.

Naklada MATE d.o.o. već dugi niz godina postavlja svjetske standarde na domaćem tržištu literature iz područja ekonomije, marketinga, menadžmenta, financija i srodnih područja. Slijedom novih poslovnih kretanja naša izdanja sve više obuhvaćaju i područja prava, psihologije, poslovne etike, kao i sociologije. Nastavak je to tradicije koju je naša nakladnička kuća u godinama svoga postojanja uvijek isticala kao jedno od svojih glavnih poslovnih načela, a to je omogućiti svim zainteresiranim čitateljima vrhunska izdanja knjiga eminentnih svjetskih autora i najpoznatijih svjetskih izdavača. Na taj način vodimo vas u svijet novih poslovno- edukacijskih mogućnosti. Neke od najpoznatijih i najkvalitetnijih svjetskih izdavačkih kuća naši su vjerni partneri, a međusobno povjerenje bazira se na kvaliteti, profesionalnosti i vrhunskoj opremljenosti Matinih prijevoda svjetskih bestsellera.

Vrijedi, dakle, istaći da surađujemo sa izdavačima kao što su Pearson Education, McGraw-Hill, Harvard University i Harvard Business Press, Cambridge University Press, Princeton University Press, da spomenemo samo neke.

Od naših najvažnijih izdanja izdvojili bismo svjetski bestseller, 18. izdanje knjige Ekonomija autora Paul A. Samuelsona i William D. Nordhousa. Ovom knjigom Naklada Mate je postavila kamen temeljac za razvoj moderne domaće ekonomije i, što je još važnije, za edukaciju generacija mladih ekonomskih stručnjaka koji će jednoga dana biti okosnica domaćeg gospodarstva.

Tijekom godina uslijedila su brojna uspješna izdanja vrhunskih udžbenika i bestsellera, a broj naslova iz godine u godinu se povećava, kako obujmom tako i kvalitetom te napose tržišnom konkurentnošću.

Opravdat ćemo vaše povjerenje i omogućiti vam postizanje poslovne izvrsnosti prema visokim svjetskim standardima.

Naklada MATE d.o.o.
P.p. 10, 88390 Neum
Tel/fax 036/885-057
Mob/ 063 47 28 47
naklada.mate@infoneum.com
www.naklada-mate.ba

ODLJEV MOZGOVA

Mladi napuštaju BiH

BiH je po "odljevu mozgova", odnosno postotku odlaska studenata i visokoobrazovanih kadrova u inozemstvo, peta najgora zemlja u svijetu, pokazao je zadnji izvještaj Svjetskog ekonomskog foruma (WEF)

Piše: Antonijo Marijanović

Oduvijek su mladi ljudi napuštali ove prostore, glad i neimaština ih je gonila, "trbuhom za kruhom" u „bijeli svijet“ daleko od svojih domova. Neki od njih bi se i vratili na svoja ognjišta, ali veliki broj bi ostao i nikad se ne bi vratio. Velik broj ih je otišao u inozemstvo radi obrazovanja i ostajao bi u inozemstvu zbog boljih mogućnosti zapošljavanja.

Ove prostore su obilježili i česti ratovi koji su također jedan od glavnih uzroka iseljavanja.

Postavlja se pitanje, što je razlog da mladi danas u

21. stoljeću napuštaju

BiH? Razlozi tome

su gotovo isti kao

prije par stotina

godina. Borba za

čistu egzistenciju

i nemogućnost

za pošljavanje.

Prema podacima,

najviše bh. građana

svoju je zemlju

napustilo 2010.

godine i to 9 070,

a najmanje 1996.

i 1997. godine. Već

nekoliko godina

zaredom BiH ima

negativan prirodni

prirast, a dodati se

još konstantna emigracija,

može se reći da BiH ima

ozbiljnih problema sa

smanjenjem stanovništva.

BiH je po "odljevu mozgova",

odnosno postotku odlaska

studenata i visokoobrazovanih

kadrova u inozemstvo, peta

najgora zemlja u svijetu,

pokazao je zadnji izvještaj

Svjetskog ekonomskog foruma

(WEF). Prema toj analizi, BiH je

smještena na 140. mjesto od

144 rangirane zemlje svijeta,

a iza nje se nalaze samo Srbija,

Burundi, Haiti i Alžir. Izvještaj Svjetskog

ekonomskog foruma pokazao je da vlastite

visokoobrazovane kadrove najviše cijene Švicarska, Singapur, Katar, Velika Britanija i SAD. Naravno da će ih cijeniti kad su svjesni koliko su im potrebni i koliko su novca iz proračuna izdvojili za njihovo školovanje. Ali zato i raširenih ruku primaju

ih njima na „poklon“. Može se reći da BiH besplatno školuje mlade ljude razvijenim zemljama. Ljudi sa ovih prostora koji su napustili zemlju uvijek bi se pokazali u inozemstvu kao vrijedni i jako sposobni ljudi. Mogli bi živjeti od svog rada pristojno, ne brinući se za egzistenciju dok je i ne tako mali broj njih postigao velike uspjehe i stekao ogromna bogatstva. A kako i ne, tko

uspijeva preživjeti u BiH može preživjeti i u svakom dijelu svijeta. No, problem mladih u BiH nije samo zapošljavanje.

Državna vlast iz godine u godinu smanjuje izdvajanja za mlade.

U periodu od 2006.-2010.

vlada je smanjila izdvajanja za

mlade čak za 58% što jasno

ukazuje da vlasti nisu ozbiljno

shvatile ekonomske i socijalne

probleme s kojima se suočavaju

mladi ljudi u BiH. Mladi su

nezadovoljni podrškom

lokalnih vlasti za kreiranje

kulturnih i sportskih

sadržaja. Nedostatak

odgovarajućeg

pristupa institucija

vlasti u oblastima

sporta i kulture

predstavlja izravno

zapostavljanje mladih

talentata. Nedostatkom

pravne uređenosti

podrške institucija vlasti

u oblasti rada s mladima,

njihovog slobodnog

vremena te kulture i

sporta kreira se stereotip

o mladima. Moglo bi se reći

da je veća šansa dobitka na lotu, nego

šansa mladog čovjeka da uspije i postigne

nešto u BiH. Stoga, nije ni čudno da, prema

anketama koje je uradio UNDP, 62% mladih

želi bar privremeno napustiti BiH ako im

se ukaže prilika. Uz nezaposlenost koja je

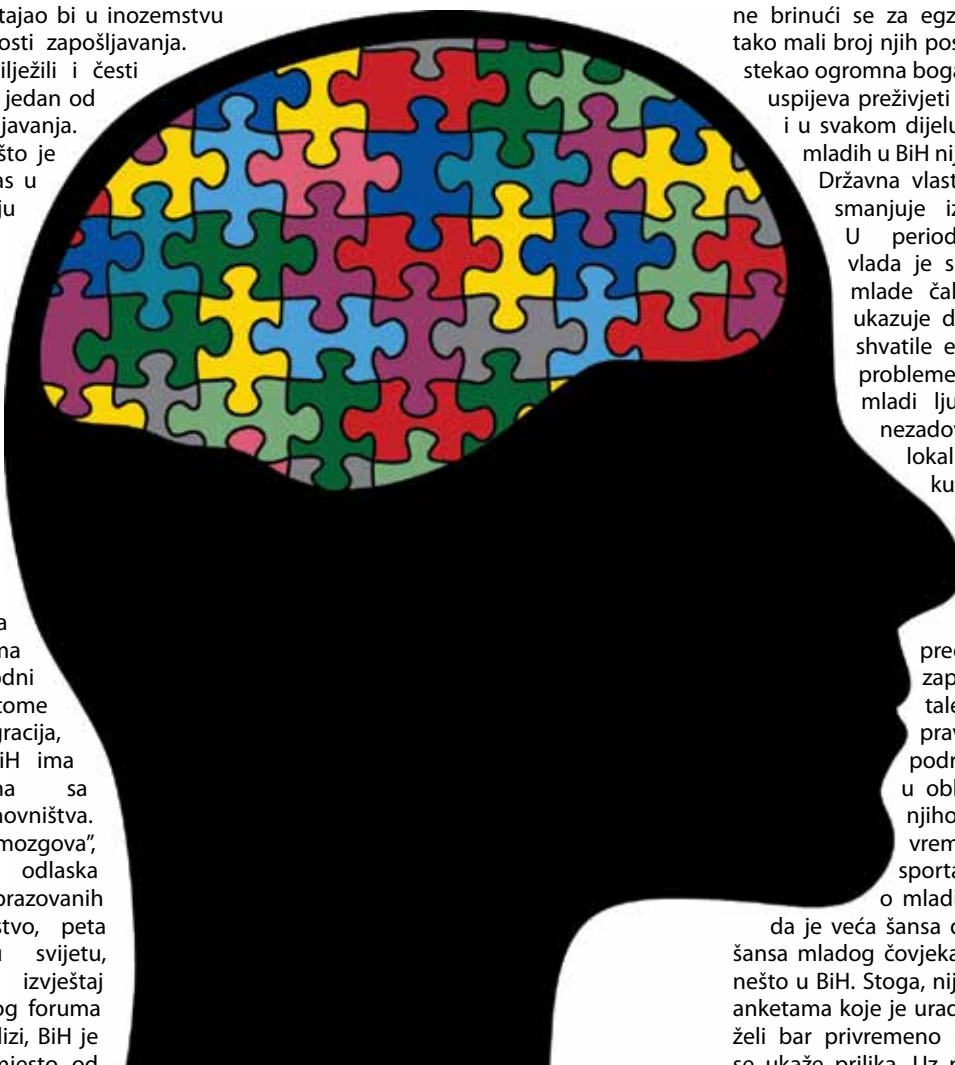
četiri puta veća nego u zemljama EU-a,

a pogotovo nezaposlenost mladih žena,

najbolje prikazuju položaj bh. mladih u

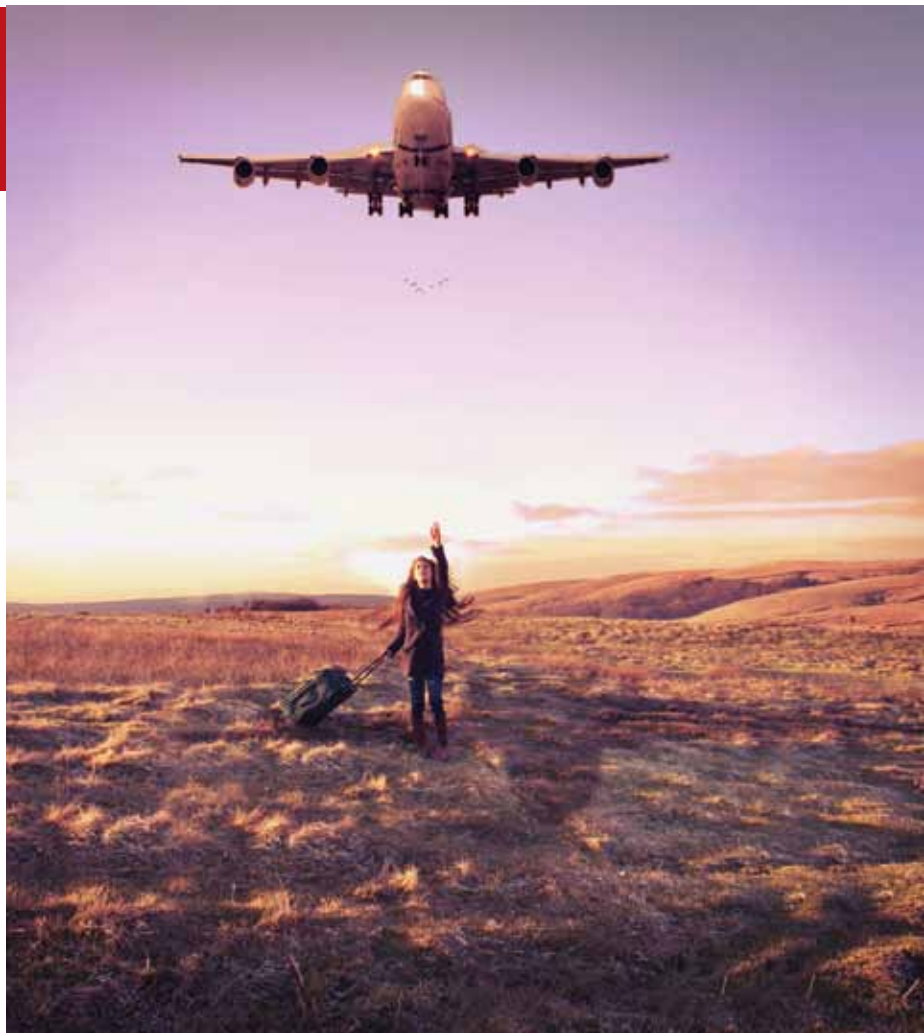
odnosu na vršnjake iz drugih zemalja. A i

visokoobrazovane useljenike na koje ne moraju trošiti novac za školovanje jer su ih njihove rodne zemlje školovale i dale

Moglo bi se reći da je veća šansa dobitka na lotu, nego šansa mladog čovjeka da uspije i postigne nešto u BiH

gdje naći posao kad živiš u zemlji u kojoj ima oko 260 ministara, u zemlji u kojoj polovica bruto godišnjeg proizvoda odlazi na troškove administracije, dok je u normalnim zemljama ta potrošnja ispod 10%. Jedna jako zabrinjavajuća činjenica oko koje se raspravlja ovih dana je što će biti sa Hrvatima iz BiH kada Hrvatska uđe u europsku uniju. Nevladina organizacija Croatia Libertas provela je anketu na mladima, apsolvencima i radno sposobnim osobama koje su upisane na zavod za zapošljavanje. Pitanje je glasilo: „Hoćete li potražiti posao u EU nakon ulaska Hrvatske u EU?“. 98 posto od ukupno 4 000 ispitanika je odgovorilo potvrdno. Istraživanje je provedeno metodom ekstrapolacije u odnosu na ukupan procijenjen broj hrvatskog stanovništva u BiH te u odnosu na ukupan procijenjen broj radno sposobnih građana hrvatske nacionalnosti koji žive u BiH, što dovodi do rezultata da je 70 000 radno sposobnih bh. Hrvata spremno napustiti BiH i potražiti

U Hrvatskoj se pojavila facebook stranica „Mladi napustimo Hrvatsku“, koja je otvorila brojne polemike i pitanja. U vrlo kratkom vremenu došli su do cca. 50 000 članova

posao u nekoj od zemalja EU-a. Prije nekoliko mjeseci u susjednoj nam Hrvatskoj se pojavila facebook stranica „Mladi napustimo Hrvatsku“, koja je otvorila brojne polemike i pitanja. U vrlo kratkom vremenu došli su do cca. 50 000 članova. U grupi se mogu naći savjeti kako i gdje napustiti Hrvatsku, podrška onima koji su odlučili napustiti zemlju, a vladu optužuju da ne misle na mlade i da ne potiču na ostanak već suprotno. Među brojnim savjetima nalaze se i oni kako otići u Kanadu, Novi Zeland, Dansku ili Njemačku. Osnivač navedene stranice je hrvatski ekonomist na stručnom usavršavanju u Njemačkoj koji poručuje da stranica ne služi radi samopromocije već da želi pomoći i kako navodi „pružiti priliku mladima da odu u svijet i vide kako je lijep, da upiju od njege sve ono dobro i donesu natrag u Hrvatsku“. Slične stranice počele su se pojavljivati i u BiH što ukazuje na loše stanje mladih u čitavoj regiji. Mladi se angažiraju, trude, pokušavaju

na sve načine osigurati sebi i svima drugima bolje sutra, ali vlada je slijepa na svaki potez mladih. Još jedna činjenica koja ukazuje na loše ekonomsko stanje u BiH je sve veći broj lažnih azilanata u EU. Vlasti u BiH dobile su posljednje upozorenje država članica europske unije da poduzmu mjere kojima će spriječiti priliv lažnih azilanata u EU ili će ponovno biti nametnut vizni režim. Za EU trenutačno su najveći problem tražitelji azila s putovnicama Srbije i Makedonije zbog kojih je i pokrenut postupak koji bi omogućio privremenu suspenziju bezviznog režima, no sada ta mjera prijeti i BiH. Kad sumiramo sve navedeno u ovom tekstu možemo zaključiti da živimo u lošem vremenu i još lošijoj državi. Što nam je činiti? Poduzeti sve što je u našoj moći da mladi i obrazovani ljudi dobiju svoju priliku i pokažu što znaju. Ali ako i zadnja prilika za uspjehom i normalnim životom padne u vodu, hoćemo li napustiti BiH?

Nema izlaza kada ti ambicija
postane dijagnoza

TO BE, OR NOT TO BE?

THAT IS THE QUESTION!

Piše: Anđela Petrović

Biti poduzetnik... Zvuči odlično! Toliko mladih upravo o tome mašta. Ipak, znate kako kažu: „Pazi što želiš, možda ti se ostvari“. Pitam se vrijedi li to i u ovom slučaju? Možda... Imala sam priliku razgovarati s iznimno uspješnim poduzetnikom i upravo taj razgovor poslužio je kao inspiracija za ovaj članak. Ja sam postavljala svoja amaterska pitanja, a zauzvrat sam dobivala odgovore prepune iskustva, znanja.

Oduvijek sam se pitala postanu li uspješni ljudi u jednom trenutku žrtvama svoje ambicije. Napokon sam od spomenutog gospodina dobila i potvrdu. Rekao je: „Nema izlaza kada ti ambicija postane dijagnoza“. Tako jednostavno, a tako snažno. Njegov radni dan započinje u 5 sati, a završava oko 21 sat. Osim toga, tu su i brojna službena putovanja. Očito da taj način života uzrokuje i fizičke rizike. Tijekom razgovora zapitala sam se, čemu sve to? Zar nije jednostavnije imati „normalan“ posao? Dobila sam odgovor i na to. Poduzetnik je odgovorio da je on oduvijek znao da u životu ne želi biti prosječan, znao je da želi imati slobodu u kojoj se sjedinjuju njegova kreativnost i znanje. Ipak priznaje da nije jednostavno biti nadređen velikom broju zaposlenika. Potrebno ih je naučiti da problemi ostaju izvan prostorija poduzeća. Smatra da su upravo ti zaposlenici njegov najvrjedniji resurs. Tražio je ljude koji će raditi s njim i s poduzećem. Naravno takve ljude treba znati pronaći, ali i zadržati. On to postiže stalnim motiviranjem. Važno je zaposleniku pružiti osjećaj sigurnosti, ali i mogućnosti za uspjeh, napredovanje.

Kao vođa, iz dana u dan pomaže svom timu pronalaženje te ostvarenje maksimuma u svakom smislu. Svaki čovjek je individualan i upravo na takav način mu i treba pristupiti. Njegov savjet budućim poduzetnicima je da gledaju samo pozitivno jer unatoč svoj crnini, uvijek postoji bijela točka koja ponosno prkositi prosječnosti. Pitala sam i što misli o ženama poduzetnicama. On smatra da su žene često i bolje poduzetnice od muškaraca. Dakle, i za nas ima i više nego dovoljno mjesta u tom poslovnom svijetu nekad rezerviranom isključivo samo za muški rod. Za njega je ovaj posao ostvarenje snova, no za nekoga je sigurno i noćna mora. Možda je razlog netoleriranje pogrešnih poteza. Ovaj poduzetnik misli da se i u BiH može uspjeti te ističe da već sada imamo mnogo poduzetnika, a očito je i da ih je svakim danom sve više. Upravo to je potvrda da vrijedi i, naravno, da se isplati biti poslodavac i na našim prostorima.

U svakom uobičajenom poslu postoje granice: vremenske, brojčane, no ne i u ovom. Ukoliko želite biti poduzetnik, riječ „granica“ ne postoji. Jednostavno ne pripada svijetu snažnih, samouvjerenih, odlučnih, sposobnih, ali ponajprije upornih. Zašto je upornost istaknuta? Jedan dan vi ste

Ukoliko želite biti poduzetnik, riječ „granica“ ne postoji. Jednostavno ne pripada svijetu snažnih, samouvjerenih, odlučnih, sposobnih, ali ponajprije upornih

na samom vrhu, imate sve što Zemlja može pružiti. Jedna pogrešna odluka. Domino efekt. Sve nestaje. Pravog „igrača“ ni ovakvi događaji neće obeshrabititi jer uvijek postoji nova prilika. On prihvaća samo onu najbolju. Njegova percepcija nadmašuje percepcije smrtnika. Poduzetnici su često i neshvaćeni upravo zbog toga. Ono što oni odmah prepoznaju, ljudima kojima su okruženi često izgleda smiješno. No na kraju profit koji ostvare nikom nije ni najmanje smiješan.

Uzmimo jednog Donalda Trumpa. On je definitivno čovjek koji vidi priliku za zaradu, a najvažnije je to što nijednu ne propušta. Njegov moto je: „Važno je izdržati pritisak“. Mnogo imućniji od njega to nisu uspjeli i stoga na poslovnom planu jednostavno više ne postoje. Navela bih još jednu njegovu izjavu: „U poslu nema mjesta emocijama“. Ljudi su generalno loši te nije pametno otkrivati im više nego je potrebno. Iznimno je važno naučiti ih poštovanju jer samo poduzeće u kojem zaposlenici poštuju nadređenog, ali naravno i on njih može uspjeti. Mnogi od vas smatraju život Donalda Trumpa savšenim, a njegov poslovni uspjeh nedodirljivim. Odmah u startu želim istaknuti da nije tako. Zamislite da radite svaki dan petnaest sati, spavate tri. Vjerujem da bi veliki broj vas odmah odustao. Trump je doživio veliki bankrot 1994., zatim opet 1998., ali je 2000. god.

dočekao jači no ikada. Zaključak ovog dijela o njemu je da nikada nema odustajanja. Podizanje iz pepela je često, ali biti na vrhu je nezamjenjivo.

Ukoliko se odlučite upustiti u ovu doživotnu avanturu, znajte izlaza iz nje nema. Podrazumijeva vođenje, a imajte na umu da je vođenje svakodnevno djelovanje, a ne položaj. Činjenično stanje je da 90% novih poduzeća propadne u prvih pet godina. To se često događa i zbog prevelike fokusiranosti na nevažne stvari. Uvjeren sam da nije jednostavno objediniti sve faktore potrebne za uspjeh, ali stalnim ulaganjem u sebe, poduzetnik ulaže u zaposlenike i na koncu u poduzeće. Sve te karike tvore najsnažniji lanac koji često postaje izvor straha za sve potencijalne konkurente.

Postoje ljudi koji uopće ne razmišljaju o pokretanju vlastitog posla jednog dana. Vjerojatno je odlično to što su toga na vrijeme svjesni. Time će se zasigurno zaštititi od značajnih, nepotrebnih rizika. Oni koji već sada znaju da je poduzetništvo, na njih, po mom mišljenju, trebaju biti ponosni jer spadaju u malenu skupinu. Nadam se da će njihovi snovi jednog dana biti i temelj za ostvarenje zarade.

Stoga, ostanite drugačiji, krenite putem kojim drugi nisu koračali. VAŠIM putem!

BiH je vic???

Politika i gospodarstvo uvijek su bili vezani, to znaju i držatelji fotelja, ali kad se radi o izboru oko toga treba li se zalagati za sveopći napredak nauštrb vlastitih posjeda i automobila, jasno je što su izabrali i što uporno izabiru. Pa onda nek se barem nasmiju kad se Europska komisija „šali“

Piše: Irena Vujica

Svi smo čuli kako se na sva zvona posljednjih mjeseci pa i godina u našoj zemlji spominju leksemi kriza, recesija, stagnacija, a sve manje razvoj i napredak. Upravo o tome svjedoči i ovogodišnje tzv. „Izvješće o napretku“ koje je Europska komisija izdala za Bosnu i Hercegovinu i zbog čega se u redovima te iste komisije proširio vic o našoj zemlji. Naime, isti smatraju kako se u slučaju naše države „Izvješće o napretku“ treba prikladnije zvati samo „Izvješće“. Naravno, jasno je na što se cilja. Gospodarska situacija loša, politička scena dominantna i kontraverzno izabirana, entitette razmirice, nikakva koordinacija vlasti, napretka ni za lijeka. Mali pogled u budućnost osjetan je tek u područjima slobode izražavanja, vladavine prava te regionalne suradnje i pomirenja. Međutim, više je onih negativnih stavki. Još uvijek

nije donesena odluka o početku primjene Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sklopljenog s Europskom Unijom premda je potpisan prije čak 4 godine. To se ima zahvaliti neriješenom predmetu Sejdić-Finci, točnije problemu s diskriminirajućim odlukama iz Ustava BiH. Kad se i ako ovo pitanje riješi, rezultat će rješenjem koje će omogućiti da se i pripadnici manjina mogu kandidirati za najviše političke funkcije. U suprotnom, Europska Unija je deklarirala kako neće priznati ni izbore 2014. godine. Europska komisija navela je kako se u ekonomiji problemi ne mogu tek tako riješiti jer poduzetnički pothvati nailaze na razne administrativne prepreke zbog krutosti i neučinkovitosti sustava. Za strukturne reforme potrebne su naravno komplementarne

izgubilo radna mjesta? Ako se broj nezaposlenih osoba lagano bliži broju od 400 000? „Mea culpa“ ako do tiskanja ovog lista prekorače ove brojke. Mjesecima se čeka na uspostavljanje vlasti, a koliko će se onda čekati na razvoj novih poduzeća, davanje prilika novim mladim nadama, otvaranje novih radnih mjesta? Od svibnja

ove godine zastupnici u parlamentu kao da se igraju. Malo uspostave parlamentarnu većinu, malo ju mijenjaju. Igračke su naravno novci poreznih obveznika. Ipak, premda su zastupničke klupe prazne već dobrih par mjeseci, za njihove plaće u prvih šest mjeseci 2012. iz proračuna su potrošena (za one problematičnog želuca preporučljivo je sjediti dok čitate) 3,2 milijuna KM. Svaki sat njihovog zasjedanja plaćen je 22 000 KM po zastupniku. „Ora et labora“ na bosanskohercegovački način! Dok se marke zgrću na političkoj sceni, privatni sektor, bosanskohercegovačke tvrtke doživljavaju okrutnu svakodnevicu. Blokirani računi postaju česti kao političke malverzacije. Prema podacima CBBiH, u razdoblju od siječnja do listopada 2012. godine broj blokiranih računa kompanija

iznosio je 57 409, jer velike kompanije imaju posljedično više blokiranih računa. Izravne strane investicije mogle bi biti jedan dio rješenja, ali ne kao take over investicije, nego isključivo green field, dakle, otvaranje novih poduzeća u koje dopijeva strani kapital, ali ne na načelima preoblikovanja domaćih u strana poduzeća, nego razvitka i jednih i drugih.

Europska Unija krizu pokušava riješiti preorijentacijom na mala i srednja poduzeća prema Europskom aktu iz 2008.godine. Ovakav koncept bi mogao poslužiti i Bosni i Hercegovini. Osobito je ovo važno u pogledu zadovoljavanja fitosanitarnih zahtjeva i drugih standarda zbog kojih naša poljoprivredna poduzeća boli glava. Sigurno bi pomogli nekakvi državni, županijski, zašto ne i lokalni poticaji. Takvih je mali broj, a i oni koji se pojave u obliku natječaja, obično su već zagovoreni. No kako će i tko bolji prijedlog iznijeti, a kamoli ohrabriti pred čelnicima ove zemlje? Nuditi bilo kakva porezna oslobođenja ili poticaje za domaća poduzeća značilo bi odreći se dijela prihoda na koje su previše naviknuti. Njihov styling to ne bi mogao podnijeti. Smanjiti javnu potrošnju i unutarnja dugovanja je prema mnogim ekonomskim analitičarima ključ za izlazak iz krize. Domaća proizvodnja je zapostavljena, o domaćoj potrošnji bolje da i ne govorimo. Svi znamo što pomislimo kad vidimo onu famoznu „Kupujmo domaće“. A kad je i kvaliteta tih proizvoda upitna, nije ni čudno što okrećemo leđa policama s kojih je mikroskopskim slovima označeno „made in BiH“.

Politika i gospodarstvo uvijek su bili vezani, to znaju i držatelji fotelja, ali kad se radi o izboru oko toga treba li se zalagati za sveopći napredak nauštrb vlastitih posjeda i automobila, jasno je što su izabrali i što uporno izabiru. Pa onda nek se barem nasmiju kad se Europska komisija „šali“.

javne financije. Možemo li onda zamjeriti Europskoj komisiji što se, laički rečeno, „šprda“ s našim „Izvišćem o napretku“? Možemo li zamjeriti što se s imenom ove države razbacuje kao frizbijem ako znamo sve činjenice? Ako znamo koliko je osoba samo ove godine

IPA fondovi

Mogućnost za BiH

Piše: Vlatko Saraf

Pristupanje Europskoj uniji strateški je prioritet Bosne i Hercegovine. Proces europskih integracija zahtijeva sveobuhvatno prilagođavanje politika, institucionalnog okvira i pravnog sustava s ciljem dostizanja europskih standarda u svim oblastima. Proces pravne harmonizacije i prihvaćanja europskih standarda podrazumijeva opsežne unutarnje reforme, opću konsolidaciju sustava, snažniji privredni razvoji i intenzivnije vanjskopolitičko djelovanje u oblastima koje utječu na dinamiku odnosa BiH i EU. IPA (Instrument pretpriступne pomoći) je novi, jedinstveni financijski instrument Europske unije uspostavljen 17. srpnja 2006. IPA je uspostavljena za financijsku perspektivu 2007.- 2013. godina, kao pomoć državama u njihovim nastojanjima da postanu članice EU. Namijenjen je državama kandidatkinjama: Hrvatskoj, Makedoniji,

Crnoj Gori, Srbiji i Turskoj i zemljama potencijalnim kandidatkinjama za članstvo u EU: Albaniji, Bosni i Hercegovini te Kosovu. Ciljevi IPA-e su pomoć zemljama korisnicama u usklađivanju domaćeg zakonodavstva s *acquis communautaire*-om i u njegovom provođenju te u pripremi zemalja za korištenje strukturalnih i kohezivnog fonda Europske unije. IPA se sastoji od pet komponenata. Prve dvije namijenjene su svim zemljama korisnicama:

1. Pomoć u tranziciji i razvoju institucija - namijenjena razvoju kapaciteta i institucija;
2. Prekogranična suradnja - namijenjena za pružanje pomoći u oblasti prekogranične suradnje između sadašnjih država članica i kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja te suradnji između zemalja kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja.

Ostale tri komponente namijenjene su

isključivo zemljama kandidatkinjama:

3. Regionalni razvoj - namijenjena financiranju infrastrukturnih projekata u području okoliša i transporta, promociji konkurentnosti, ujednačenog regionalnog razvoja te pripremi za Europski fond za regionalni razvoj;
4. Razvoj ljudskih potencijala - namijenjena za pripremu kohezivne politike i za Europski socijalni fond;
5. Ruralni razvoj - namijenjena za pripremu zajedničke poljoprivredne politike.

Vrijednost IPA-e za financijsku perspektivu 2007. – 2013. godine za sve zemlje korisnice je 11,468 milijardi eura.

Kako se koriste sredstva iz IPA fondova?

Uvjeti za dobivanje novca iz EU fondova vrlo su rigorozni i podrazumijevaju striktno

i detaljno obrazloženje što se konkretnim projektom želi postići, kome i čemu je namijenjen, koje rezultate će ostvariti i, što je najvažnije, kako će se ti rezultati mjeriti kasnije. No, i kada se europska sredstva dobiju, priča nije gotova. EU kontrolira kako je utrošen svaki novčić, a ako se uoče bilo kakve nepravilnosti, može se zatražiti povrat sredstava.

IPA fondovi i BiH

S obzirom na to kako BiH trenutno ima status potencijalnog kandidata za članstvo u EU, na raspolaganju joj je korištenje sredstava programa IPA putem dvije komponente – pomoć u tranziciji i izgradnji institucija i regionalna i prekogranična suradnja. U okviru ove dvije komponente za Bosnu i Hercegovinu su u periodu od 2007. do 2011. godine osigurana 440 milijuna eura.

Korištenje sredstava za "Pomoć u tranziciji i izgradnji institucija" se planira u skladu s poznata tri kriterija iz Kopenhagena (1993.), koji su ugrađeni u strategiju „europskog partnerstva“ i privođenja novih članica EU, pa se, tako, politički kriterij podupire s 25 - 30% sveukupne pomoći, ekonomski kriterij s 25 - 30% , dok se europski standardi podupiru s 40- 50% ukupnog iznosa za neku zemlju po osnovu ove IPA-komponente“.

Putem druge IPA-komponente "Prekogranična suradnja" podržavaju se aktivnosti vezane za regionalnu i prekograničnu suradnju sa zemljama korisnicama IPA-e, kao i sudjelovanje u programima Europskog fonda za regionalni razvoj te transnacionalnim i međuregionalnim programima suradnje. Ilustracije radi, u okviru ove komponente Bosna i Hercegovina sudjeluje u tri bilateralna programa s tri susjedne zemlje: Crnom Gorom, Hrvatskom i Srbijom te u jednom programu prekogranične suradnje s državama članicama – IPA Jadranski program, i dva transnacionalna programa – Prostor jugoistočne Europe (SEES) i Mediteranski transnacionalni program (MED).

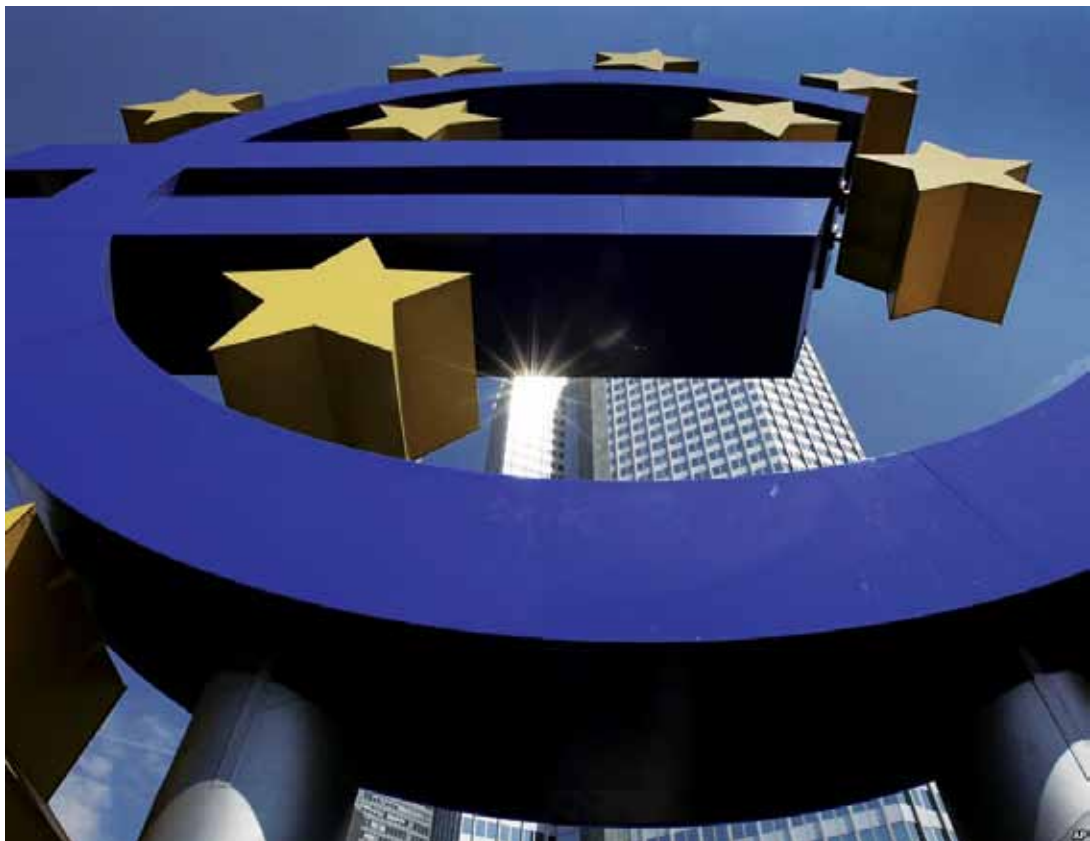
Za našu državu je stoga veoma važno da čim prije dobije status kandidata za EU, jer će joj se nakon toga otvoriti mogućnost korištenja čak tri dodatne komponente – regionalni razvoj, unapređenje ljudskih resursa i ruralni razvoj, što će značiti znatno više sredstava za projekte putem programa IPA, a samim tim i brži razvoj države.

Kroz program IPA za 2012. Europska komisija namijenila je za BiH mogućnost realizacije projekta u ukupnoj vrijednosti od 109,47 milijuna eura, a za 2013. i nešto više - 111,81 milijun eura. Kada su u pitanju projekti IPA za 2012. i 2013, u toku je njihovo usuglašavanje kako bi se čim prije predali na odobrenje u Bruxelles.

Projekti koji imaju najveću financijsku vrijednost u državnom programu IPA 2012 - 2013, a odnose se na sektor transporta i

pravosuđa, usuglašeni su, istina nakon isteka roka za fazu identifikacije. To su sektorski prijedlozi koje je Europska komisija jasno naznačila suštinskim za spomenuti program. Naknadno je usuglašen i projektni prijedlog u oblasti socijalnog razvoja, a neusuglašeni projektni prijedlozi u fazi identifikacije su ostali u oblasti sigurnosti hrane, malih i srednjih poduzeća i energetike, no i za njih je i dalje otvorena mogućnost usuglašavanja u fazi formulacije koja treba uslijediti. Od ukupne vrijednosti iznosa alociranih IPA sredstava BiH u periodu 2007 - 2010. do 15. studenog 2011. ugovoreno je nešto više od polovine, dok je jedna trećina sredstava već isplaćena kompanijama koje implementiraju projekte. Povećanje stope ugovorenosti i naplaćenosti sredstava bilježe svi godišnji programi IPA, izuzev državnog programa za BiH 2010, drugi dio, koji je potpisan 19. kolovoza 2011. i čiji se početak realizacije uskoro očekuje. Podaci o iskorištenosti sredstava iz državnog programa IPA za 2011. nisu dostupni, budući da još nije potpisan financijski sporazum IPA između BiH i Europske unije.

Budući da Bosna i Hercegovina trenutno ima na raspolaganju samo sredstva iz dvije komponente IPA fonda, nužno je da što prije dobijemo status kandidata, kako bi se moglo aplicirati i za preostale tri komponente, što bi zasigurno ubrzalo gospodarski napredak zemlje te pomoglo u dostizanju europskih standarda u svim oblastima te konačnog pridruživanja EU, za što se ističe da je jedini izlaz za BiH!

STUDENTSKA

Piše: Anđela Petrović

PASIVNOST

Uvijek je bilo jednostavno odabrati onaj lakši put, put u prosječno. Nažalost, to nije put koji vodi uspjehu, ispunjenju, on vodi u nepovratnu monotoniju

Putovanja? Ne, hvala! Stipendije? Ne, hvala! Razmjena studenata? Ne, hvala! Sezonski posao? Ne, hvala!

Jesu li ovo naši odgovori? Hm, da! Jesu! Tvoja i moja objašnjenja su: „Čemu putovati, Markarska mi je dovoljna“, „Stipendija, ne bih, dobro mi je ovdje“, „Čemu razmjena, ovdje su mi prijatelji“, „Sezonski posao mi nije potreban, pa imam roditelje!“

Postajemo li pasivni? Iskreno, mislim da smo to odavno postali, ali očita je trenutna epidemija. Molim cjepivo! Dugo sam razmišljala što je uzrok. Ni danas nisam sigurna zašto i mi ne možemo „s ruksakom na leđima“ obići svijet poput mladih avanturista iz ostalih krajeva svijeta. Ipak, poslije razgovora s jednim gospodinom shvatila sam da mladi naših prostora nisu oduvijek bili pasivni. Njegove pustolovine odvijale su se 80-tih godina.

Njegova priča potakla me da se zapitam zašto imam osjećaj da se život mene i ostalih ljudi koje poznajem sveo na obično COPY-PASTE

Početak svakog ljeta odlazio je u tadašnje „radne akcije“. Nakon napornog mjeseca, odlazio je s prijateljima na more i to ne na tjedan dana kako se to često danas radi. Ostajali su i po dva mjeseca, boravili su u kampovima u kojima su bili mladi iz cijelog svijeta. Zore su dočekivali na plaži uz druženje. Danju su istraživali okolna mjesta iznad i ispod vode. Njegov odmor je u potpunosti bio ispunjen. Ostatak godine bavio se planinarenjem i uvjeren sam da nije potrebno spominjati kakve je tek tu avanture doživljavao. Taj gospodine ponosno priča o svojoj mladosti, a kako i ne bi kada je spavao na Azurnoj obali, bio na najboljim koncertima, obišao Europu. Jednostavno imao je sve o čemu mi danas

Mi danas možemo imati sve na dlanu, samo postojanje interneta nam je to omogućilo. Potrebno je nekoliko klikova da bi se provele neke promjene

sanjamo, a očito je da nam je to lakše dobiti nego njemu u to vrijeme.

Njegova priča potakla me da se zapitam zašto imam osjećaj da se život mene i ostalih ljudi koje poznajem sveo na obično COPY-PASTE. Možda zato što je naša vodilja oponašanje drugih. A individualnost, kreativnost? Što se

s tim dogodilo? Svi smo počeli željeti „sigurne poslove“ (Čitaj:dosadne), a ne one koji će u nama probuditi strast. Mnogi će pomisliti da je u današnje vrijeme dobar bilo kakav posao, ali ni s tim se ne bih složila. Ako u Mostaru ne postoji posao koji bi bio dovoljno izazovan, postoji u Sarajevu, a ako ne postoji ni tamo, vrijedi pokušati u Zagrebu. Naravno ako je i on premalen, postoje opcije. Samo se treba odvažiti. Svijet je mozaik sastavljen od malenih gradova. Bilo bi tužno da se odlučimo kretati po nekoliko malenih dijelova tog šarenog mozaika.

Uvijek je bilo jednostavno odabrati onaj lakši put, put u prosječno. Nažalost, to nije put koji vodi uspjehu, ispunjenju, on vodi u nepovratnu monotoniju. Zatvaranje očiju pred problemom više nema smisla. Treba shvatiti da ocjena bez znanja u indeksu ne znači ništa. Profesor koji upiše tu istu ocjenu za nepotpuno znanje nije dobar profesor, jer upravo on na takav način u svijet šalje nepotpune ljude. Mislim da kao takvi ne bismo zanimali poslodavce jer tko želi lijene, nesposobne ekonomiste bez znanja? Nitko

koga poznajem. Unatoč svemu ja sam jako optimistična te se nadam da naš vrhunac nije roditi se i umrijeti u istom gradu, ići na ljetovanje u isto mjesto, ne raditi ništa tijekom studiranja, učiti iz skripti.

Sada je vrijeme da putujemo, upoznajemo nove ljude, skačemo bungee jumping. Ne možemo se više, zahvaćeni monotonijom, pravdati izjavama tipa: „To je skupo“. Ljudi, živimo u 21. st. Postoje povoljni letovi, CouchSurfing, vlak kroz Europu za 200 eura. Definitivno se isplati više od milijun „kava“ godišnje. Zar ćemo dopustiti da naši roditelji imaju zanimljiviju mladost, a u njihovo vrijeme jedne Levi's traperice su bile najveći luksuz. Mi danas možemo imati sve na dlanu, samo postojanje interneta nam je to omogućilo. Potrebno je nekoliko klikova da bi se provele neke promjene. Uzmimo i iskoristimo blagodati našeg vremena promjena i globalizacije. Priključimo se i mi mladima koji će jednog dana biti ponosni na svoj ispunjeni život. No, dosta, sada već zvučim poput nekog dosadnog političara, a to je ono što najmanje želim.

Jednostavno, nastavimo li ovako, vlak zvan „Život“ će proći pokraj nas. Ukrcajmo se na vrijeme i postanimo počasni putnici. No uvijek je dobro krenuti od današnjeg dana, jer ako je on dobar, činjenica je da vodi i boljem sutra. Stoga, krenimo! Znete onaj osjećaj kada profesor na predavanju postavi neko jednostavno pitanje na koje svi u dvorani znaju odgovor, ali nitko se ne usudi podići ruku. E pa sljedeći put vi budite ti koji će je podići, budite lider u svakodnevnici. Možda vam se još neka ruka pridruži. Vjerujem da će to biti prvi korak prema potpunom odbacivanju pasivnosti. Sretno...

Pljačka ili ne?

Piše: Suzana Šimunović

Potvrđan odgovor na ovo pitanje, nažalost, možemo dobiti od velikog broja studenata u Mostaru, za razliku od pitanja tipa poznaju li možda bezbrižan i lagodan studentski život. Svi znamo razlog tomu i znamo da rijetki uživaju takve povlastice. Danas je život, bez obzira jesi školarac, student ili odrastao čovjek, surova borba prepuna briga, problema i stresa uzrokovana prvenstveno financijskim problemima. Kako uživati studentske dane, valjda najljepše dane svog života, kada si žrtva pljačke gdje god se okreneš, i samo si preokupiran s tim da sve to financijski prebrodiš i izguraš na najbezbolniji način?!

Već par mjeseci među studentima vladaju nemiri i diskusije gdje su problemi pljački i bezobrazluka, blago rečeno, glavna tema pogotovo po pitanju najamnina stanova koje su ove akademske godine nenormalno porasle. Izgleda da više nije dovoljno samo učiti i imati želju da završite fakultet i osigurate sebi neku normalnu budućnost. Potrebno je mnogo više. Prije svega, dobra financijska situacija roditelja, inače su sve

Danas je život, bez obzira jesi školarac, student ili odrastao čovjek, surova borba prepuna briga, problema i stresa uzrokovana prvenstveno financijskim problemima

šanse za školovanjem male. Žalosno, ali istinito je to da se svaki put prašina, kako podigne još lakše spusti, i to bez bilo kakvih promjena. I to pretežno na teret studenata. Neki se bune, neki ne, većinom jer su uvidjeli da nema nikakva smisla, a kako bi i bilo kada uvijek sve ostane isto. Vjerojatno smo prihvatili i to kao i mnoge druge nepravde kao cijenu svog školovanja. Školovanje koje je danas postalo luksuz, jer kamo god okrenuli uvijek nešto plaćamo počevši od prijavnica, upisnog materijala, školarine pa i sada abnormalno visokih cijena stanova. I to baš sada, u ovo vrijeme kada naša diploma ne vrijedi gotovo ništa i kada je pronalaženje posla u struci većini nedostižan san. Pa mi sad recite, zar ta diploma nije uistinu postala

luksuz koji će sve manji broj roditelja moći priuštiti svojoj djeci? Što preostaje jednom roditelju koji mora na školovanje poslati troje, dvoje ili jednog studenta, nebitno, kada mu za to treba cijelo bogatstvo? Da ne spominjemo ono što nas čeka nakon uloženog truda i novca u tu diplomu, čekanje na birou. Zaista je mnogo pitanja, a odgovora nigdje. Stanodavci ne vide drugu stranu već samo priliku, potražnja je veća od ponude i oni tu situaciju i više nego koriste. Cijene stanova su porasle i dvostruko. Svi se pravdaju nestašicom i s tim da i oni moraju preživjeti jer su troškovi previsoki. Ali to ne može biti opravdanje za oholost i nemoralnost. Možemo razumjeti da stan poskupi 50 KM ili pak 100 KM, ali 200 KM ili 300 KM, e to već nije u skladu sa

Što preostaje jednom roditelju koji mora na školovanje poslati troje, dvoje ili jednog studenta, nebitno, kada mu za to treba cijelo bogatstvo?

Možemo razumjeti da stan poskupi 50 KM ili pak 100 KM, ali 200 KM ili 300 KM, e to već nije u skladu sa zdravim razumom. Kako jednosoban stan može biti preko 400 KM ili dvosoban 700 KM?

zdravim razumom. Kako jednosoban stan može biti preko 400 KM ili dvosoban 700 KM? Pa i da su uvjeti presavršeni, to je ipak preskupo. Rijetki su oni koji to sebi uistinu mogu priuštiti, ali izgleda da su u ovoj akademskoj godini prisiljeni. Svi znamo da u Mostaru ne postoji neiskorišteni djelić prostora za najam što je sasvim normalno i u redu, svatko od nas bi iskoristio takvu priliku. No može se pri tom bar do neke mjere ostati čovjek, a ne iskorištavati ljude koji se danas iskreno bore za preživljavanje i naplaćivati, primjerice, jednu garsonijericu u oronulom podrumu preko 200 KM. Prijatelj mi priča prije par dana kako je krenuo gazdarici platiti stanarinu za stan koji se nalazi na Panjevini i koji je udaljen od fakulteta 15-20 minuta hodanja i ostao zapanjen saznajući tek tada da stan koji je prošle akademske godine plaćao 200 KM ove godine ipak poskupio na 300 KM. Riječ je o jednosobnom zapuštenom stanu u staroj zgradi. I da, imam slobodu reći da "puca" po studentima i njihovim roditeljima, naravno, jer s jedne strane si prisiljen, pogotovo studenti kojima je nemoguće putovati od kuće, a s druge strane, to je finansijski neizdrživo. Al' ruku na srce, koga to briga?! Nikoga. Stanodavci su svjesni situacije i znaju da mogu ići s tolikim cijenama i čine to. Imaju monopol u svojim rukama i tu se ne može ništa. Rijetki sretnici koji dobiju dom mogu koliko-toliko uživati u studentskim danima i blagodatima što se više ne može reći za većinu studenata koji žive u privatnim stanovima. Uz tolike cijene stanova i životne troškove jedan student ne može sebi baš mnogo priuštiti. Ostaje mu opet samo prešutjeti i pretrpjeti s nadom da će iduća akademska godina biti sretnija i ići bar malo u korist studenata. Bojim se da će u suprotnom ova, usudim se reći, "borba" za obrazovanjem izgubiti svaki smisao.

Prof. dr. sc. Marija Čutura

SEF: Za početak, možete nam reći neke osnovne informacije o sebi?

- Moj rodni grad je Posušje, iako polovicu života zapravo i nisam živjela tamo. Završila sam Fakultet političkih znanosti u Zagrebu (1.10.1996.), magistrirala sam na Ekonomskom fakultetu u Mostaru na temu potrošačkog etnocentrizma i odbojnosti (14.12. 2006.), a doktorirala na temu utjecaja zemlje porijekla, na Ekonomskom fakultetu u Sarajevu (8.3.2011.). Napisala sam četrdesetak radova (samostalno i u suautorstvu). Nedavno je publicirana knjiga američkog izdavača u kojoj sam objavila poglavlje („Consumer-Centric Marketing Strategies“ u izdanju „IGI Global-a“). Član sam Hrvatske udruge za marketing (CROMAR) i Europske marketinške akademije (EMAC). Povremeno sam konzultant i koordinator na istraživanjima određenih tvrtki. Živim s obitelji u Mostaru. Predajem šest kolegija, na tri grupe predmeta, tri ciklusa i tri centra. A godinu, damu se ne pita za godinu!

SEF: Zašto ste se odlučili započeti magisterij na Ekonomskom fakultetu, a ne na Fakultetu političkih znanosti gdje ste prvotno studirali?

- Zapravo sam poslijediplomski studij bila upisala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, ali se to zakompliciralo iz raznih razloga. Naime, bilo mi je teško sve organizirati budući sam postala mama. Biti na relaciji Mostar-Posušje-Zagreb postala je nemoguća misija. Tada sam upisala poslijediplomski studij na našem fakultetu (2000.) ... iako sam već bila dala neke ispite na FF u Zg...i izgubila dosta vremena. I tako je krenulo moje 'okretanje' prema ekonomiji, odnosno marketingu.

SEF: Koje ste hobije imali kao studentica?

- Druženje, ispijanje kava, kinoteka mi je bila drago odredište, klub „Jabuka“, klub „Đuro“, klub „Pauk“, koncerti i na kraju, bila sam u ekipi na faksu koja je radila studentski magazin „Puls“.

SEF: Jeste li se ičega morali odricati kako biste završili svoje studiranje?

- Da, morala sam se povremeno odricati svega ovog što sam navela prije (jer sam dosta

i učila i solidan student bila).

SEF: Koji su Vam predmeti bili najdraži, a koji najomraženiji?

- Najdraži su mi bili predmeti na kojima su profesori motivirali studente da se uključuju, a kasnije ih puštali na ispit da malo improviziraju. Najomraženiji predmeti su mi bili oni na kojima su profesori brojali plusove i minuse, a na ispit u tražili svaku fusu notu napamet.

SEF: Smatrate li se strogom profesoricom?

- Je li netko strog ili ne, uvijek ovisi o subjektivnoj procjeni. Svi koji procjenjuju, imaju određena očekivanja i na osnovu tih očekivanja zapravo i procjenjuju. Ako se polazi od očekivanja da za ispitnu literaturu učite slajdove umjesto udžbenika, položite ispit uz malo ili nimalo napora uložnog u učenje te da se prihvati završni i diplomski rad napisani ko-ni-sebi-koni-drugome, onda ja jesam stroga. Što jes' jes', rekli bi moji sugrađani Mostarci.

SEF: Koliko ste se promijenili prema studentima otako ste postali profesorica, za razliku od vremena kad ste bili asistentica?

- Ha, ovo je pitanje postavljeno vrlo sugestivno, jer je u njemu sadržana konstatacija da se jesam promijenila. Ipak, konstatacija je točna. Promijenila sam se, što je najviše rezultat činjenice da sad imam puno veću odgovornost, nego što sam imala kao asistent. Ali još sam u fazi pozicioniranja. Možda budem opet ona stara.

SEF: Kako izgleda Vaš idealni dan na fakultetu?

- Moj idealni dan na fakultetu izgleda ovako: duga kava i vijesti na internetu, nastava na kojoj su studenti aktivni i disciplinirani, e-mail da mi je prihvaćen članak u časopis, plaća i topli obrok zajedno 'sjeli' na račun.

SEF: Koje Vam je područje ekonomije posebno interesantno i zašto?

- Posebno mi je interesantan marketing, zato što volim ljude više od brojeva. Iako, nisu ni brojevi loši (10.000,0 \$). Šalu na stranu. Mar-

keting je najbliže onom što mene zanima. Posebno sam se našla u temama kao što su potrošački etnocentrizam, utjecaj zemlje porijekla proizvoda na kupovinu, ali i temama utjecaja određenih socijalnih kategorizacija i identiteta ljudi na njihove kupovne orijentacije.

SEF: Planirate li u budućnosti nastaviti raditi na fakultetu ili imate neke druge aspiracije?

- Iskreno, dosta me zanima znanstveno-istraživački rad za koji nemam baš puno vremena. Možda bih za kojih pet do deset godina svoju znanstveno-nastavnu djelatnost u potpunosti zamijenila znanstveno-istraživačkom. Naravno, kada bi se kod nas oformio neki društveni institut nalik na Institut za društvena istraživanja „Ivo Pilar“ u Hrvatskoj. Ali možda, a možda i ne bih.

SEF: Mogu li ekonomija i politika živjeti odvojeno? Zašto?

- Prije nego odgovorim, moramo definirati politiku. Ako govorimo o politikantstvu i

dnevopolitičkoj razini po principu 'kruha i igara', takva politika je sama sebi svrha i onda ona 'živi' samo za političare odvojena i od ekonomije i od društva. E, ako govorimo o politici kakvu vodi na primjer EU, onda vidite da politika i ekonomija idu ruka pod ruku. Uspjeh političara na ekonomskom planu neke zemlje, u najvećoj mjeri određuje hoće li ostati na vlasti ili će gubiti izbore. Naravno, tu ne ubrajamo Bosnu i Hercegovinu, kod nas od puno čimbenika ovisi uspjeh na izborima. Ne zovu nas bez razloga najkompliciranijom zemljom u Europi.

SEF: Kako bi ste opisali trenutnu situaciju na Sveučilištu, odnosno na Ekonomskom fakultetu?

- Situaciju na Sveučilištu ne mogu procijeniti jer jednostavno nemam dovoljno informacija. Što se tiče Ekonomskog fakulteta, mislim da smo mi jedan od najboljih fakulteta na Sveučilištu. Naše su diplome cijenjene u cijeloj BiH i u Hrvatskoj, ali i u europskim zemljama. A mogu li stvari biti bolje-uvijek stvari mogu biti bolje?!

SEF: Što mislite o studentima Ekonomskog fakulteta?

- Ne volim generalizirati, ali generalno studentima nedostaje ambicije. Pod ambicijom ne mislim na ambiciju da se dobije siguran posao u državnom poduzeću, nego ambiciju da se razvijaju kao osobe i kao stručnjaci. Ali budući je u tranziciji jedino sigurno da ništa nije sigurno, onda je ambicija da ostvarimo barem neku sigurnost ipak opravdana.

SEF: Smatrate li da mladi promatraju svijet kroz ružičaste naočale?

- Ponekad se mladi ponašaju kao da ne postoje stvari koje im zapravo „bodu oči“. Znači, mislim da mladi povremeno nose ružičaste naočale. Ponekad ružičaste naočale nosim i ja, kao i većina drugih ljudi, jer je tako lakše. Ali ne treba pretjerivati s 'pink' bojom, može trajno oštetiti vid.

SEF: Poruka studentima?

- Potrudite se biti intelektualci „činjenica znalci“ i slušajte više Štulića nego Bešlića!

MEPAS MALL MOSTAR

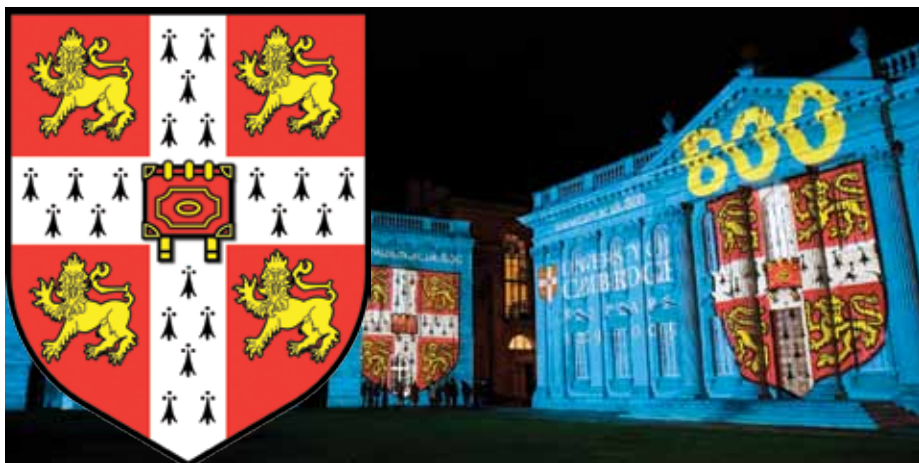
NAJBOLJI SHOPPING U REGIJI

Mepas mall • Kardinala Stepinca bb • 88000 Mostar • Bosna i Hercegovina • Tel: +387 36 44 55 70 • Fax: +387 36 44 55 65 • E-mail: info@mepas-mall.com
www.mepas-mall.com • www.facebook.com/mepasmall

Sveučilišta Oxford

Sveučilišta Oxford i Cambridge su jedna od najpoznatijih i najuglednijih sveučilišta u svijetu. Oxford i Cambridge imaju vodeću ulogu u akademskom životu Velike Britanije, koja se još ironično naziva Oxbridge. Rivalstvo između ova dva fakulteta najbolje opisuje svjetski poznata utrka u veslanju na rijeci Temzi koja se održava jedanput godišnje od 1829. godine

Piše: Josip Cigić

Sveučilište Cambridge

Sveučilište Cambridge je sveučilište u gradu Cambridgeu u istočnoj Engleskoj. To je drugo najstarije anglofonsko sveučilište na svijetu koje radi neprekidno od osnivanja. Njegovo ime nekada se označava s Cantab, što potječe od latinskog imena grada Cambridgea: Cantabrigia, Cantabrigiensis. Moto sveučilišta je: „Hinc lucem et pocula sacra“, što na latinskom znači: „Odavde svijetlost i dra-

gocjeno znanje“. Sveučilište Cambridge kao i Oxford u različitim se analizama neprestano svrstava među pet najboljih sveučilišta na svijetu i ocijenjuje se kao najbolje europsko sveučilište. Sa ovoga sveučilišta potječe 88 dobitnika Nobelove nagrade (do 2010.) što je više nego s bilo kojeg drugog sveučilišta u svijetu. Ovdje je bitno istaknuti da od 88 dobitnika Nobelove nagrade čak 70 nagrada pripada studentima. Među dobitnicima su: Joseph John Thomson, Ernest Rutherford,

Niels Bohr, Hans Krebs i dr. Godine 2008. sveučilište je imalo 8 614 nastavnog osoblja i 18 396 studenata. Sveučilište se sastoji od 31 fakulteta. Službeni datum osnivanja prvog fakulteta nije poznat, a godina je 1284. Sveučilište je osnovala grupa učenih ljudi koji su 1209. godine otišli iz Oxforda poslije sukoba s tamošnjim stanovništvom. Sveučilišta u Oxfordu i Cambridgeu s vremenom su postala značajan dio britanske kulture i povijesti. Stoljećima se među njima razvijao rivalitet. Fakulteti sveučilišta su neovisne institucije odvojene od samog sveučilišta i uživaju u samostalnosti. Uprava fakulteta odlučuje koje će studente uzeti k sebi te brine o njihovu smještaju i osigurava im učenje u malim grupama (tzv. „supervizion“). Prijem na Cambridge do 1960. godine je ovisio o poznavanju latinskog i grčkog jezika što je smanjilo broj kandidata. Ta dva jezika su se predavala samo u privatnim školama i velik dio stanovništva nije bio u mogućnosti pohađati te škole radi neimaštine. Danas to više nije tako, danas su najbitnije ocjene. Prvi fakultet je Peterhouse koji je osnovan 1284., a osnovao ga je biskup Hugh Von Balsham. Drugi najstariji fakultet bio je King's Hall koji je osnovan 1317., koji danas više ne postoji kao zaseban fakultet. 1546. godine je spojen s fakultetom Trinity College, a spojio ih je Heinrich VII. Mnogi drugi fakulteti Cambridgea osnovani su u 14. i 15. stoljeću. Najmlađi fakultet je „Robinson College“ koji je osnovan u kasnim 70-tim godinama prošlog stoljeća. 1520. godine Johan Lair je osnovao sveučilišnu tiskaru. Od 2006. godine sveučilište Cambridge pripada visokoškolskom sustavu IARU (International Alliance of Research Universities).

I na kraju možemo reći jedno od najstarijih sveučilišta na svijetu, duhovni dom Newtona, Erazma, Byrona i drugih velikana, slavilo je 800. obljetnicu postojanja. Engleska, izvrsnost, tradicija, kraljevske figure, veslanje-asocijacije su vezane uz Cambridge. I danas je sinonim za marljivost, talent i uspjeh, no ponajprije je trezor znanja te vrela iskustva i odličnosti s kojega crpe, a većim ga dijelom sami stvarajući, najbolji studenti iz cijeloga svijeta.

U svako je doba vrijedno izdvojiti dva dana za posjet Cambridgeu – pogotovo u kombinaciji s Londonom, od kojega je udaljen nešto više od sat vremena vlakom, a posebno o ovom velikom, okruglom, 800. jubileju slavnoga sveučilišta.

ord i Cambridge

Sveučilište Oxford

Sveučilište Oxford je sveučilište u engleskom gradu Oxfordu, utemeljeno 1096. godine. Smatra se najstarijim sveučilištem na engleskom govornom području. Oxford su osnovali Aglosaksonci i nazvali ga "OxenaRfoda". Danas ima status jednog od najuglednijih sveučilišta na svijetu. Redovito se uvrštava među 5 najboljih sveučilišta na svijetu. Sveučilište se sastoji od 38 fakulteta i šest stalnih privatnih vjerskih škola. Svaki od ovih fakulteta ima vlastitu zgradu čime se Oxford razlikuje od drugih modernih sveučilišta, gdje studenti žive u kampusima. Oxford nema kampus iako ima nekoliko centralnih mjesta gdje studenti sa različitih fakulteta mogu zajedno učiti, npr. Knjižnice, ili jednostavno uživati. Jedan od najpoznatijih predavača na sveučilištu je bio Lewis Carroll, autor Alise u zemlji čudesa. Fakultet nudi sobe za spavanje i učenje, za prve i zadnje godine studiranja, dok mnogi nude smještaj i za druge godine. Fakultet ima mjesta za poučavanje i socijalizaciju. Kada su počinjali sa radom, mnogi stari fakulteti su bili samo za jedan spol, ali St Hilda's College posljednji fakultet koji je dopustio samo ženama da tu studiraju, dok je nedavno to odobrio i muškarcima. Neke dvorane vode redovnici i primaju samo muškarce. Do 1920. godine ženama nije bilo dopušteno da studiraju na Oxfordu iako su neke studirale prije toga. Danas fakulteti dopuštaju i ženama i muškarcima studiranje i broj žena i muškaraca je jednak. Sveučilište se naglo razvilo od 1167., kada je engleskim studentima zabranjeno pohađanje nastave na Sveučilištu u Parizu. Bitno je istaknuti da su se događale borbe u Oxfordu između studenata i ljudi koji su tamo živjeli u ranom 13. stoljeću. Pojedini studenti i nastavnici su napustili sveučilište 1209. godine i načinili novo u Cambridgeu. Ova dva sveučilišta su sada veliki protivnici, a ponekad su poznati zajedno kao Oxbridge. Grad je dobio na značenju u 12. st. za vrijeme kralja Henrika II. koji je građanima dao privilegije koje imaju samo građani prijestolnice. U gradu su osnovani važni samostani mnogih crkvenih redova. Grad se nalazi u Velikoj Britaniji u blizini Londona. Blizu grada teče rijeka Temza koja je najpoznatija rijeka

u Ujedinjenom Kraljevstvu. Grad često posjećuju turisti upravo zbog poznatog sveučilišta s brojnim znamenitostima. Poznata je katedrala Kristove Crkve. Značajna građevina unutar sveučilišta je knjižnica Radcliffe Camera. Ashmolean Museum utemeljen je 1683. i ujedno je najstariji muzej u Velikoj Britaniji i jedan od najstarijih na svijetu, posjeduje sveučilišne kolekcije, umjetnička djela i antikvitet. Oxford najčešće dobiva odlične ocjene u području politike, engleskog, primjenjene umjetnosti, ekonomije, glazbe, filozofije i psihologije. Pet fakulteta ima samo više razine studija. Harris Manchester college je samo za „starije studente“, one iznad 21 godine. Oxford kao i Cambridge je vrlo popularan i jako je teško dospjeti na ovo sveučilište. Sveučilište traži studente s najboljim rezultatima. Preko 21 tisuća studenata studira u Oxfordu. Sveučilište je najveći poslodavac u Oxfordu i nudi više od 18 tisuća poslova, priskrbljujući tako 750 milijuna funti godišnje regionalnoj ekonomiji. 93 % studenata koji diplomiraju na Oxfordu zaposle se u roku od pola godine. 17 tisuća studenata se natječe za tri tisuće studentskih mjesta. Oxford nudi više od 320 različitih studentskih programa i ima preko 9600 studenata iz više od 140 zemalja. 74% prijava na fakultet dolazi izvan Velike Brita-

nije. Oxfordske sveučilišne novine su najveće sveučilišne novine i objavljuju se u 14 zemalja. Ima urede u više od 50 zemalja i ima više od 5000 zaposlenih širom svijeta. Samo u Kini 14 milijuna školaraca koristi knjige s Oxforda svaki dan.

FORENZIČKO RAČUNOVODSTVO

Piše: Irena Vujica

Može li računovodstvo biti način pronalaska "lopova"? Može li se koristiti kao detektor laži? Može li pomoći u hvatanju financijskih zločinaca? Može li otkriti raznorazne malverzacije u novčanim tokovima? Čini se kako u novije vrijeme na sva ova pitanja postoji potvrđan odgovor. Novi oblik računovodstva koji se već inkorporirao u studij ekonomije na raznim fakultetima (doduše, još ne na našem) i koji postaje sve zanimljiviji kao osnovna struja u kojoj se mnogi ekonomisti žele pronaći jest upravo takozvano forenzično računovodstvo. Većina se sad vjerojatno prisjeća CSI serija i krimića i pokušava ih dovesti u vezu s ovakvim tipom bilježenja, točnije pronalaska pravog rješenja za razne misterije u bilježenjima. Naravno kako forenzično računovodstvo ne istražuje ubojstva, otmice i nestanke, no osmotrimo li pobliže, shvatit ćemo kako ovi pojmovi nisu toliko udaljeni jedan od drugog. Naime, u forenzičnom računovodstvu ne istražuju se ubojstva, ali se itekako zanimaju kako je došlo do smrti neke tvrtke. Nadalje, otmice i nestanci ljudi nisu njihova domena, ali kad se radi o nestanku koje se broji u milijunima eura/dolara, onda forenzične računovođe svakako imaju pune ruke posla. Opaska na eure i dolare: zašto ne konvertibilne marke?

Pa zato, gospodo, što se te iste marke ne diče iznimnim investicijama ni plasmanima kakve srećemo u jačim stranim valutama. To je ujedno i jedan od razloga zašto su takva računovodstvena istraživanja više poznata u razvijenim zemljama svijeta. Kad nestane 100 000 eura, za multinacionalnu korporaciju to je problemčić. No kad se govori o milijunima, onda se računovodstveni CSI odmah angažira. Dakle, forenzično računovodstvo je specijalizirana grana računovodstva, koja se bavi ocjenama evidentiranja i izvještavanja, vodeći računa da su ti podaci zakoniti, vjerodostojni i stručni. Prva uporaba forenzičnog računovodstva veže se za sudski postupak Meyer-Sefton iz 1817.godine, a razlog je uzrokovanje bankrota. Prema nekim izvorima, forenzično računovodstvo prvi put je upotrijebio Maurice E. Peloubet 1946.godine kada je uputio na to kako se forenzika u slučaju financijskih izvještaja još nije bila počela aktivno koristiti. Na ovim prostorima jedno od značajnih izdanja vezanih za forenzično računovodstvo djelo je našeg profesora Vinka Belaka: Poslovna forenzika i forenzično računovodstvo iz 2011.g. Među razlozima za razvoj forenzičnog računovodstva u SAD-u, a kasnije i drugim zemljama, ističe se svakako nedostatak posebnih znanja i iskustava eksternih i internih revizora, poreznih istražitelja, vještaka i svih koji su uključeni u istrage

raznih kažnjivih i nedozvoljenih djela u vezi sa pravnim i poslovnim potrebama. A kako se prijevare događaju? Sporna ponašanja rukovoditelja u računovodstvu najčešće se nazivaju kreativno ili manipulativno računovodstvo. To znači kako se kroz prepravljane financijskih izvješća i podataka pokušavaju prikriti određeni događaji, procesi i stanja, a vrlo često i poslovni rezultat poduzeća. Malverzacije se najčešće javljaju kao posljedica slabih kontrola, ili čak nepostojanja istih. Pri tome su posebno značajne interne kontrole, jer kad dođe do eksternih, situacija već postaje ozbiljna. Prijevare se najčešće klasificiraju u tri skupine: korupcija, otuđivanje imovine i lažiranje financijskih izvješća. Za borbu protiv ovakvih nedjela, poduzeću je potrebno profesionalno upravljanje, izgrađivanje dugoročnih ciljeva i strategija, te najzad postojanje potpornih mehanizama, što znači visoko kvalitetan sustav internih kontrola i interne revizije. Prva tvrtka za forenzično računovodstvo u Hrvatskoj pojavila se ove godine. Specijalizirana je za ispitivanje, dokazivanje i sprječavanje gospodarsko-kriminalnih, ali i drugih nedopuštenih radnji. Mnoge se tvrtke odlučuju na korištenje upravo ovakvih usluga kako bi saznale tko ih to pokušava prevariti ili zaobići zakon u svoju korist. U našoj zemlji ovaj tip računovodstva nije zaživio, ali poznavajući gospodarsku situaciju, svakako postoje razlozi zašto bi se ovaj "zanimat" mogao izuzetno uspješno razviti.

KAKVE SU NAM NAVIKE

Građani BiH najviše troše na kavu, Srbi na hranu, a Hrvati na mobitele

Iako se posljedice ekonomske krize uvelike osjećaju u zemljama jugoistočne Europe, stare potrošačke navike u ovom dijelu Europe i dalje su izražene. Agencija Anadolija(AA) istražila je na što to građani zemalja regije najviše troše novac, a na čemu, pak, najviše štede. Prema istraživanju organizacije GfK Consumer panel, građani u Bosni i Hercegovini mnogo troše na kavu. Tako, prema posljednjim informacijama, Bosanci i Hercegovci za topli napitak godišnje izdvoje više od 80 milijuna eura. Dramatičan je podatak koji ukazuje da se u BiH za namirnice u prosjeku izdvaja čak 58 posto prihoda.

S druge strane, zanimljivo je da od oko 3,8 milijuna stanovnika Bosne i Hercegovine čak 3,2 milijuna koristi mobilnu telefoniju, što je u samom europskom vrhu. Naime, prosječna osoba u BiH mjesečno za troškove mobilnog telefona izdvoji oko 40 maraka. Također, građani BiH velike sume novca izdvajaju za prijevoz, čak 11 posto od ukupnih mjesečnih prihoda. Prema istraživanju portala EurActive Srbija, prosječno kućanstvo u Srbiji troši više od 40 posto kućnog proračuna na hranu, što je tri puta više nego u zemljama EU-a. Također, nedavno objavljena anketa pokazuje da trgovine najčešće posjećuju ljudi u Srbiji. Čak tri četvrtine posjećuju trgovine i do dva puta tjedno, a veliki broj njih ide u nabavu svakodnevno. Istraživanje EurActive je, također, pokazalo da građani Srbije mnogo koriste Internet. Tako čak 63 posto korisnika računala koristi i globalnu mrežu.

A na što troše Hrvati?

Građani Hrvatske relativno mnogo troše na telekomunikacijske usluge. Naime, Hrvatska po tom pitanju ne zaostaje mnogo ni za eurozonom jer prosječna hrvatska obitelj godišnje izdvaja oko 600 eura na mobilnu telefoniju. Također, Hrvati mnogo troše na odijevanje. Tako se godišnje u ovoj zemlji potroši oko 900 eura na odjeću i obuću. Ako se promatra ostatak svijeta, luksuzu su najskloniji potrošači u Hong Kongu, Švicarskoj i SAD-u. Zahvaljujući visokom standardu, tamo mogu trošiti na dizajniranu odjeću, na zabavu, na skupe restorane, ali i na osiguranje i zdravstvenu zaštitu. Također, prema podacima Europskog statističkog zavoda Eurostat, građani u Europskoj uniji (EU) u prosjeku najviše troše na komunalije. Na plaćanje računa, za stanarinu, vodu, struju

i plin prosječan Europljanin mora izdvojiti četvrtinu kućnog proračuna. Od svih zemlja EU-a, na komunalne usluge najviše izdvajaju Danci, odnosno skoro 30 posto kućnog proračuna. Prema podacima Eurostata, na usluge restorana i hotela najviše troše Španjolci, odnosno 17 posto proračuna kućanstva. Također, Česi, Talijani i Litvanci troše najviše na odjeću i obuću, i to osam posto kućnog proračuna.

Građani Skandinavije, za razliku od stanovnika od drugih dijelova Europe, najviše troše na kulturu. Danci na kulturu troše najviše. Oni 5,5 posto svoje zarade potroše na knjige, filmove i druge kulturne sadržaje. Prema podacima agencije Bloomerg, Češka je zemlja čiji stanovnici najviše troše na kocku. Također, strastveni su pušači. Policijske statistike ukazuju da su Česi najveći potrošači droge ecstasy u svijetu. Prema istraživanju Euromonitor Internationala, građani Sjedinjenih Američkih Država (SAD) su opsjednu-

ti konzumiranjem mineralne vode, pa tako prosječan građanin te države godišnje kupi 170 litara mineralne vode. Prema podacima Međunarodne agencije za energiju, Kina je zemlja gdje se, s obzirom na broj stanovnika, najviše koristi električna energija. Tako godišnje ova država potroši čak 2,26 milijardi tona energetskih izvora. Prema jednom istraživanju, građani Turske konzumiraju velike količine limuna. Tako godišnje jedan prosječan građanin ove zemlje konzumira 88 komada limuna. Također, Turska je među vodećim zemljama po količini konzumiranih sjemenki suncokreta. Naime, u ovoj zemlji godišnje se potroši oko 110 tona ovog proizvoda. U Luksemburgu najviše jedu meso. Istraživanje ujedinenih naroda (UN) pokazuje da je Luksemburg zemlja u kojoj građani najviše troše na meso i mesne proizvode. Naime, prosječan građanin ove europske države godišnje konzumira 136,5 kilograma mesa.

Bolest novog doba

**Pišu: Ana Volarić
Martina Barišić**

Jeste li vlasnici prekrasnih torbi napravljenih u Vijetnamu? Na vašem skupocjenom satu piše „Made in China“? Je li to moguće? Što je sa svim skupim brendovima čija je poslovna strategija lažiranje etiketa? Što učiniti kad shvatimo da je koža skaj, a svila poliester?

Koliko vam se puta dogodilo da na ušivenoj deklaraciji piše 100% pamuk, a na dodir se čini drugačije? Dok kupujete, čitate li deklaracije? Posumnjate li u sirovinski sastav naveden na etiketi? Nažalost, sudeći prema brojnim istraživanjima, tržište je preplavljeno robom sumnjive kvalitete. Je li cijena omjer kvalitete?

Svaka žena voli biti lijepa i uređena, osjećati se bolje i imati više samopouzdanja. Voli kupovati i uvijek imati nešto novo, to je osobina koja je neizbježna i koja uveseljava osobito ženski, ali u zadnje vrijeme i muški rod. Koliko god imali odjeće, uvijek postoji prilika za koju „nemamo što odjenuti“. Luksuzni brendovi za čijim krpicama žudimo moraju naporno raditi kako bi minimalizirali troškove proizvodnje i u isto vrijeme održati luksuzni imidž svojih proizvoda. Kako to postižu? Svoje proizvode šalju van radionica te umjesto kvalificiranih radnika koji svoj posao obavljaju vrhunski, ali sporo i skupo, odabiru obične tvorničke radnike. Jeste li se ikada zapitali tko radi u tim tvornicama? Vijetnam, Bangladesh, Kina prepuni su djece ispod 15 godina koja su prisiljena raditi za par novčanica. Samo prošle godine 20 000 djece je umrlo od trovanja pesticidima. Možete li

Najveći svjetski trgovac odjeće Inditex prošle je godine upisao rast dobiti za 11%. Neto dobit Inditexa u prošloj financijskoj godini dosegla je 1.93 milijarde eura. Drugi najveći europski trgovac odjećom, švedski H&M drugi je kvartal završio sa 650 milijuna USD dobiti

zamisliti kako u podrumima takvih tvornica sedmogodišnja djevojčica skuplja nabore kako bi vaš struk izgledao još bolje? Možda vam, ako se raspitate odakle dolazi koža od koje su šivene vaše skupocjene torbe, netko pokaže desetogodišnjeg dječaka kako ispod teškog indijskog sunca obrađuje taj isti komad otrovnim kemikalijama koje mu nagriza pluća. Budite pažljivi, jer možda vam takva saznanja sruše dosadašnju idiličnu sliku o prestižnim modnim kućama. Ne robujte modnim diktatima. Što se nosi ove sezone, koje boje su IN? Postajemo li uniformirani? Previše slični?!

Poznata ekološka organizacija Greenpeace nedavno je objavila rezultate testova provedenih na 141 odjevnom predmetu od 20 poznatih svjetskih modnih brendova

koji se prodaju u 29 zemalja svijeta. Prema njihovim istraživanjima, najviše opasnih kemikalija nalazi se u odjeći koju proizvodi Zara, Armani i Levi's. Riječ je o supstancama i bojama koje loše utječu na rad hormona. Procjenjuje se da luksuzni brendovi među kojima su Louis Vuitton, Prada, Armani, Hermes i Chanel ostvaruju godišnji prihod veći od milijardu dolara.

No njih su zamijenili oni „ulični“ poput Zare i H&M. Najveći svjetski trgovac odjeće, španjolski Inditex čiji je najpoznatiji brend sveprisutna Zara, prošle je godine upisao rast dobiti za 11%. Neto dobit Inditexa u prošloj finansijskoj godini, koja u toj kompaniji traje od početka veljače do kraja siječnja dosegla je 1.93 milijarde eura. Drugi najveći europski trgovac odjećom, švedski H&M drugi je kvartal završio sa 650 milijuna USD dobiti. Samo u Zari se godišnje proizvede 850 milijuna komada garderobe.

Ono što šteti našem zdravlju, a nalazi se modnim „krpicama“

su nonil-fenil etoksilati koji su zabranjeni u Europi, ali ne i u Kini. Torbe, novčanici, cipele s prepoznatljivim logom želja je svake trendseterice. Većinom one površnih ambicija, neupućene u stil i dobar ukus. Mnogo puta vidjeli smo cipele kojima ne možemo odoljeti ili remen za koji znamo da će trajati vječno, o modnim dodacima da ne govorimo. Kupovina odjeće može biti i investicija. Ako taj uloženi novac podijelimo s brojem godina koliko ćemo nositi možda je i isplativo. Platiti vrijedi samo onaj komad koji će sigurno trajati „vječno“. Skupa odjeća ponekad može izgledati jeftino, ali nije stvar u novcu već u načinu izrade, materijalu i dizajnu.

Stalna kupovina, nezadovoljstvo izgledom, opsjednutost modnim brendovima dovelo je do bolesti novog doba. Mislite li da je slijepo robovanje trendovima nekada na granici s neukusom? Ako pristupimo bilo kojem mediju za oglašavanje, počevši od web portala, časopisa, ili nekog drugog sredstva za oglašavanje sigurno ćemo zamijetiti kutak koji je namijenjen modi i modnim trendovima. Nismo ni svjesni činjenice koliko

modni trendovi utječu na našu podsvijest. Svi su uvjereni da su upravo oni najoriginalnije uspješni iskombinirati najnoviju kolekciju odjeće i obuće modne kuće za koju i vrapci na grani znaju. Postavlja se pitanje, tko je zapravo „in“, i što je to što ga čini modnim adutom? Je li to osoba koju oblače modni časopisi ili netko drugi? Ono što čini osobu modno osviještenom leži u njezinom samopouzdanju i neopterećenošću za tuđe mišljenje. Pratioci modnih trendova znaju pretjerati u tom praćenju pa steknu titulu hodajućih modnih promašaja. Teško je definirati kako točno izgleda modna ikona jer ono što ona nosi može biti i iz bakinog ormara, a ponovno izgledati odlično.

Najžalosnija činjenica od svega je ta što nismo svjesni da nas modni savjeti promovirani medijima pretvaraju u robove. Zapamtite, svatko je za sebe najbolji stilist. Zavirite malo u ormar svoje bake i pronađite jedinstveni komad odjeće koji vas čini posebnim. Zašto moramo izgledati kao svaka manekenka iz modnog časopisa? Izgradite svoj stil i ponosno se šecite gradskim ulicama. Dolje trendovi, živio stil!

Od neprihvatljivoga do poželjnoga

Ova tema, koja je najviše aktualna u zapadnim medijima, vjerojatno ulazi u povijest civilizacije kao najbolje, najbrže i najefikasnije organizirana kampanja koja je promijenila moral i stanje nekog društva. Homoseksualci i njihov projekt od početka se sastojao od traženja posebnih prava koje ostali ljudi nemaju, izuzeće od bilo kakva kritizma koji dobiva pravne osnove u nazivu „govor mržnje“ ili „zločin mržnje“. Među mnogim liberalnim pogledima na svijet, čovjeka, i društvo homoseksualni program je onaj koji je najviše usmjeren na sebe i bezgranično sebičan (drugi nisu važni i druga mišljenja nemaju snagu izričaja)

Cilj i program homoseksualaca

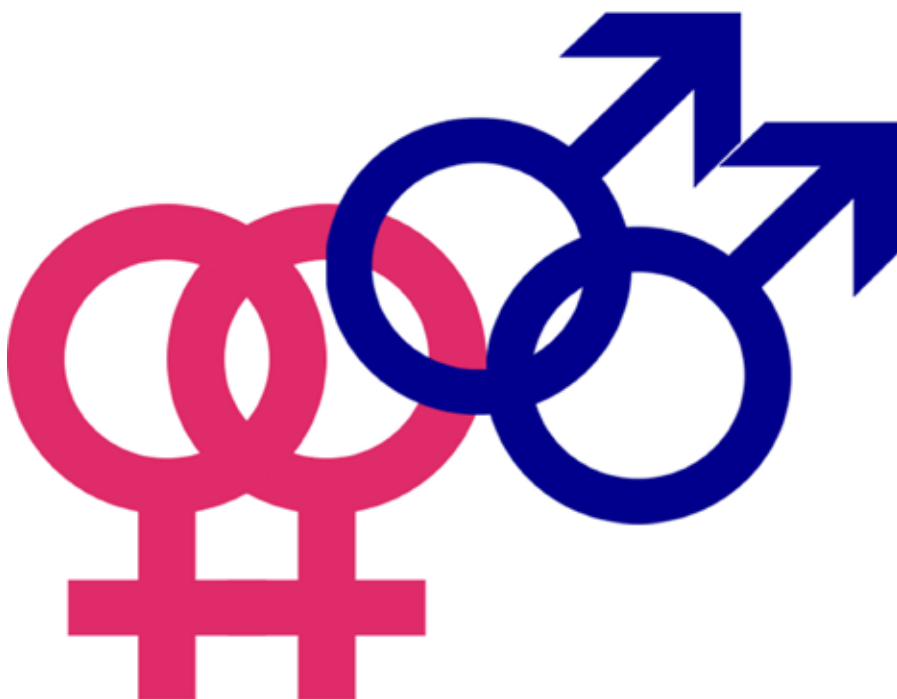
Oni su shvaćeni kao manjina, ugrožena manjina, ugroženih ljudskih i civilnih prava. Za svaki program potreban je prepoznatljivi znak i ime. Na engleskome su ukrali ime gay (koje na engleskome znači sretan, dobar) te je duga postala isključivo njihov znak, zastava koja nije više znak moralnoga saveza nego moralnoga relativizma.

Kako je to sve počelo?

Šezdesete godine su donijele mnoge promjene u zapadnim društvima, liberalizaciju socijalnog ponašanja, moralni relativizam, upitnost tradicionalnog vjerovanja, vjerske prakse, neograničenja osobnog ponašanja i promjena moralnog i socijalnog i pojedinačnog moralnog koda. Jedan od najjačih pokreta za promjenom mišljenja i prihvaćanjem novog moralnog standarda je tzv. „homoseksual agenda“ ili „homoseksualni program“. Naime, 1975. godine, jedna od najglasnijih američkih glasnogovornica među homoseksualcima, Barbara Gittings, izjavila je za utjecajni liberalni magazin Time: „Ono što mi želimo nije više pitanje kompromisa ni moralnoga shvaćanja kompromisa, nego traženje prihvaćanja homoseksualizma kao načina života ravnopravnog s heteroseksualcima“. Time je na to nadodao: „Jedno je traženje

ukidanja diskriminacije, a posve drugo je traženje mandata, odobravanja koje ni jedno društvo u povijesti nije do sada prihvatilo“. To je bilo tada, međutim Time je danas njihov veliki zagovornik.

U svome govoru 1987. godine glasnogovornik homoseksualaca Amerike Jeff Levi imperativno je najavio: „Mi više ne tražimo samo pravo na privatnost i na zaštitu od onoga što je krivo, nego tražimo prava

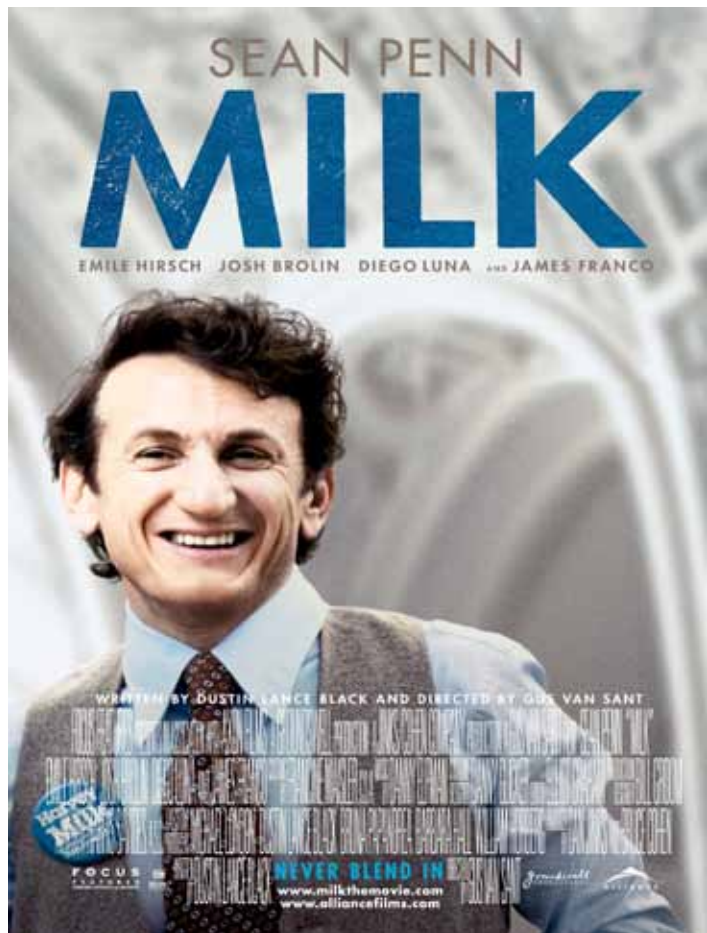
koja homoseksualci moraju imati, a koja će afirmirati država i društvo". Jedan od velikih ciljeva homoseksualca je ulazak u škole i edukacija djece o njima. Još 1992. godine u školama u New Yorku odobrene su knjige poput Children of Rainbow (Djeca duge), u kojima se tvrdi da „učitelji moraju biti svjesni različitih struktura obitelji uključujući i homoseksualne, i djecu se mora učiti prihvaćati sve strukture obitelji uključujući i istospolne zajednice“. Danas je to već ušlo u fazu propagande koja traži ukidanje slavlja Majčina dana jer vrijeda homoseksualce. Među ostale utjecajne knjige ubrajaju se Gloria goes to gay pride, Heather has two mommies.

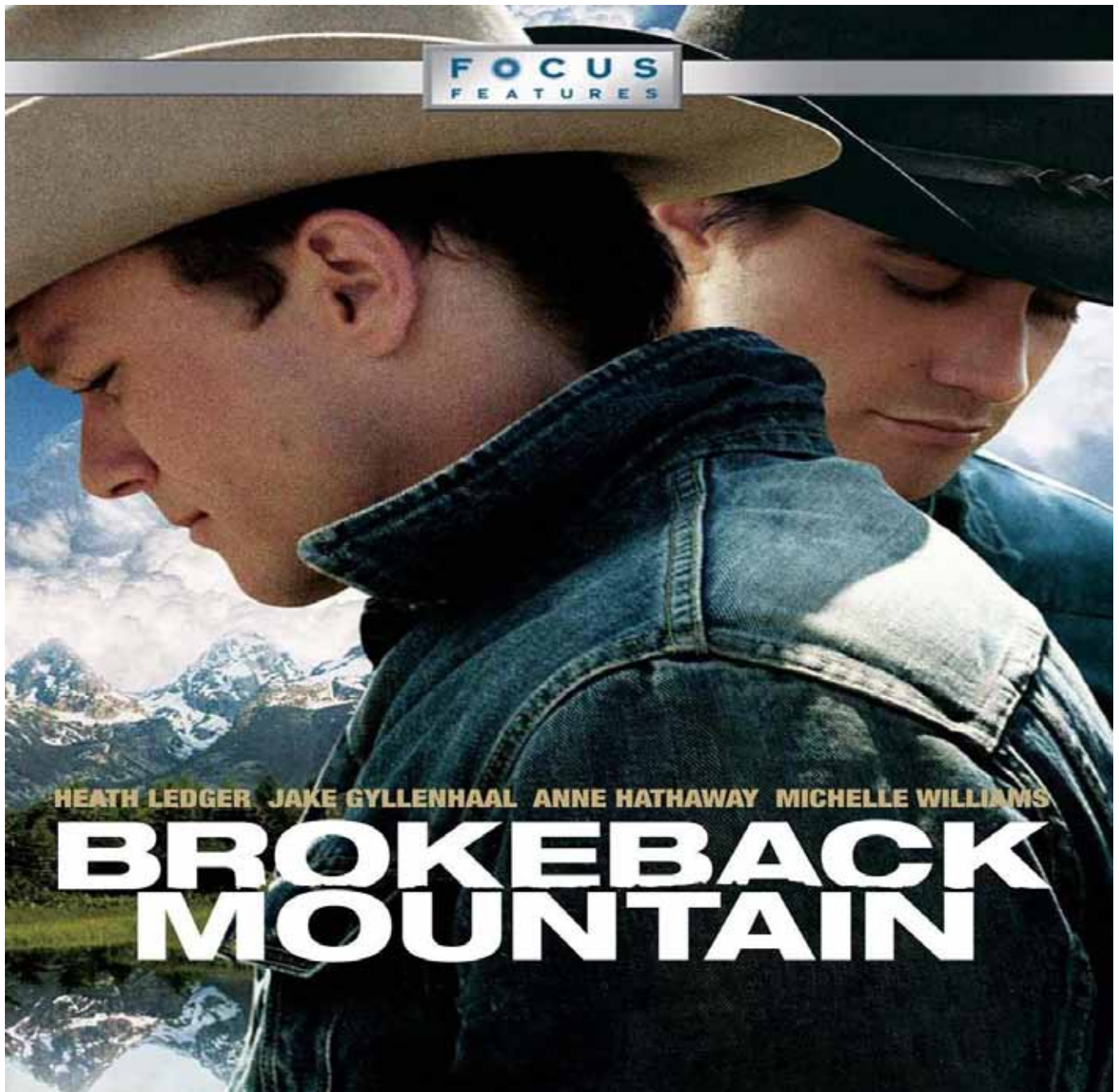
„Gay Academic Union“ (Akademska unija homoseksualaca) sedamdesetih godina temeljito je radila na dominaciji njihova pogleda na svijet u akademskim krugovima te na zatiranju svakog akademskog istraživanja koje im nije išlo u prilog. Najveći iskorak su učinila dvojica autora, Marshall Kirk i Hunter Madsen, u kasnim osamdesetim, svojom knjigom After the ball. Ova dvojica glavnih protagonista ovoga programa vrhunski su stručnjaci u marketingu i socijalnim znanostima (školorani na najelitnijem i najliberalnijem američkom učilištu Harvardu). „Program homoseksualnih aktivista je promijeniti Ameriku od negativnog gledanja na nas do afirmacije i prihvaćanja homoseksualnog ponašanja. Stoga se naš rad mora usmjeriti na udar na protivnike homoseksualizma kao homofobe, mrzitelje koji tvrde da jesu, a zapravo nisu kršćani jer Krist prihvaća sve te propaganda treba prikazati homoseksualce kao one koje svi mrze i napadaju.“ U ovoj knjizi, koja je temeljni putokaz homoseksualcima u Americi, navode 6 glavnih točaka njihova programa:

- pričati o homoseksualcima glasno i što je češće moguće,
- predstaviti homoseksualce kao žrtve, a ne kao one koji agresivno izazivaju ostale,
- dati štitičenicima homoseksualizma prave razloge i objašnjenja,
- učiniti homoseksualce da izgledaju jako dobro te da je jako poželjno biti jedan od njih,
- učiniti one koji ih kritiziraju da izgledaju loše, govore loše, ponašaju se loše,
- izvući novac od velikih korporacija.

Njihova je zadaća također vrlo jasno predstavljena:

- uništenje kršćanskog morala (legalna promjena definicije braka, promjena interpretacija Biblije i njezine poruke o homoseksualizmu kao grijehu, jer grijeha zapravo nema),

- promoviranje pseudoznanosti koja daje homoseksualizmu pravnu legitimaciju (promocija tzv. Gay gena, iako znanstveno nikada nije identificiran),
- definicija kritičkog govora protiv homoseksualizma, kao „govora mržnje“,
- traženje jednakih prava homoseksualcima u vojsci i drugim civilnim udrugama,
- promocija homoseksualizma u školama, počinjući već s djecom u vrtiću,
- primoravanje kompanije da se prilagode ovom načinu života (npr. tužiti Crkve koje promoviraju samo brak muškarca i žene),
- bezuvjetno traženje priznanja i legalizacije usvajanje djece od istospolnih zajednica.

Ovo je jasno zacrtan program i put kako ga ostvariti! Samo je trebalo vremena kada će to biti, a ne hoće li se dogoditi! On je poput taktike i programa šezdesetih za legalizaciju pobačaja koju je jasno iznio njezin prvi protagonist i kasniji židovski obraćenik Bernard Nathanson u svojoj knjizi *In the hand of God*. Gotovo su isto kopirani programi.

Strategija, put i taktike

Homoseksualci su uspjeli uspješno progurati svoj program pod kišobranom ljudskih prava. Dvojica gore spomenutih eksperata inzistirali su na tome da se homoseksualce

ne gleda kao agresivne izazivače društvenih normi, nego kao žrtve bez dostojanstva te one koji se suprotstavljaju homoseksualnom stilu života treba smatrati zlima, mrziteljima, progoniteljima.

Stoga svi oni koji se suprotstavljaju ovom načinu života (Crkve, javni djelatnici, političari), trebaju biti javno prozvani i isključeni iz javne rasprave. Stoga, da bi pridobili javno mnijenje, oni su učinili najvažniji korak naprijed: homoseksualci su prikazani kao žrtve koje treba zaštititi, tako da „normalni“ ljudi trebaju preuzeti odgovornost zaštitnika njihovih prava da im se ne bi dogodilo ono što se dogodilo crncima, Židovima,

Japancima i drugima. Homofobija je tako povezana s nacizmom, Ku Klux Klanom, progonom američkih crnaca i ostalim povijesnim silama progona neke grupe ljudi. Danas biti homofob i nacist je gotovo izjednačeno. Mnogi ugledni znanstvenici iz područja mentalnoga zdravlja, psihijatrije, psihologije i sličnih grana odustali su od sudjelovanja na forumima i akademskim seminarima zbog straha od gubitka posla ili neke druge profesionalne osvete, jer svi se boje moćnog homoseksualnog lobija.

Homoseksualni lobij

Ciljevi ovog lobija su jasno zacrtani, vremenski obilježeni i detaljno pripremljeni. Njihov opći opis izgleda ovako: mobilizacija simpatije javnog mijenja, prezentacija javnosti svega lijepoga, ljubavi koja nema ograničenja i koja je redefinjirana. Legitimacija programa je završna faza ovog puta: govor protiv homoseksualaca je zakonski kažnjiv, pitanje civilnih unija je već gotovo, a pitanje homoseksualnih brakova je ušlo u završnu fazu donošenja zakona. Ostaje nejasno kako je 1 ili 2% pučanstva uspjelo izraditi tako moćan i prihvatljiv program te postati svevidljivima i svenazočnima? Odgovor je uspješan lobij. Njihov lobistički učinak sastojao se ponajviše od 6 točaka: skupljanje novca za potplaćivanje moćnih, vrlo aktivno djelovanje na internetu, utjecaj na lokalne medije, lobiranje lokalnih i federalnih službenika da glasuju za određene zakone koje oni promoviraju i prozivanje svih onih koji su na bilo koji način kritičari homoseksualizma.

Indoktrinacija u javnim školama Amerike tako je jaka da se sve više mladih pojavljuje i tvrdi da su odjednom homoseksualci. Godinama sustavna kampanja urodila je rezultatom koji kaže da čak 85% srednjoškolaca misli da je u redu biti homoseksualac, čak i poželjno. Sveučilišta su postala velika središta regrutacije homoseksualaca, a sada se okreću u opasnu fazu koja postaje novi program: promocija seksualnih odnosa odraslih i djece, poznata kao pedofilija. Najjača potpora ovom lobiju je ekstremno liberalna filmska zajednica iz Hollywooda, koja se već odavno, glasno, odredila za homoseksualce.

Sveta tema američkoga filma su bili kaubojski filmovi. Sve do filma Brokeback Mountain koji je i njih prikazao kao „gays“. Film Milk ispričao je priču o prvom izabranom homoseksualcu u američkoj politici.

Perfect family izričito je protiv središnjeg lika koji je katolik i koji se ne slaže sa homo brakovima. Ne treba ni spominjati da je većina ovih filmova dobila Oscare i druge vrijedne nagrade.

Televizija je njihov najbolji, najjači i najučinkovitiji odvjetnik. Velike zvijezde koje svijet uživa gledati, poput Brada Pitta, Seana Penna, Toma Hanksa, Georga Clooneya, Madonne, Lady Gage i ostalih postali su najveći protagonisti homoseksualnog programa, iako većina njih nisu homoseksualci. Među tiskanim medijima New York Times ostaje stjegonoša ekstremno liberalne misli te glavni predlagatelj homoseksualizma uopće.

Amerika je u posljednjih 60 godina uvijek bila nositelj određenih promjena, određivač programa, moralne korupcije itd. Predsjednik Obama je u svom prvom mandatu sve učinio na promociji homoseksualaca, koje je stavio na visoke položaje u svojoj vladi, njih čak 140. Mjesec veljača priznat je nacionalnoj razini kao mjesec homoseksualaca. Ukida se i uredba za američku vojsku o homoseksualcima. Nadalje, Obama ponovno poziva na priznanje homo brakova. Predsjednik vjerojatno ne razumije politiku ovoga programa, ali je vjerno slijedi!

PONEKAD MORATE OTIĆI JAKO VISOKO

Piše: Marko Delić

Austrijanac Felix Baumgartner je u nedjelju 14. listopada 2012. skokom s ruba svemira ugravirao svoje ime u svjetskoj povijesti. Ovaj neustrašivi skakač je rođen 1969. godine u Salzburgu, a već u mladosti se želio vinuti u nebesa. Za sebe kaže da se u zraku osjeća kod kuće te da je od malena želio gledati svijet odozgo. „Kad sam bio mali, govorili su mi nemoj pasti, nemoj ići prema rubu. I nisam. S vremenom sam otkrio da je biti na rubu prirodan osjećaj i poželio sam vidjeti što je iza ruba, što me čeka“, ispričao je Felix. Prvi put je s padobranom skočio kada je imao samo 16 godina, a dvije godine kasnije se pridružio austrijskoj vojsci gdje biva obučan za padobranca. Pošto je imao česte probleme u vojsci, jer nije htio slijediti i poštovati „glupe naredbe“, kako je često Felix govorio, proglašen je nesposobnim za rad u vojsci i tako razriješen svih dužnosti. Nakon toga započeo je suradnju sa Red Bull-om, za čije je potrebe obavljao brojne padobranske skokove na izložbama diljem svijeta. Posvetio se i BASE skokovima-najekstremnijoj padobranskoj disciplini koja podrazumijeva skakanje sa različitih platformi, poput zgrada, mostova, nadvožnjaka, litica, koje su za razliku od aviona mnogo bliže zemlji. Na kraju, u sklopu Red Bull Stratos projekta, nadmašio je nemoguće uspješnim skokom iz kapsule sa oko 39 tisuća metara visine i na taj način ispisao nove stranice ekstremnog sporta, nauke i čovječanstva. Godine priprema i vježbe omogućile su da u par sati Felix obori tri od planirana četiri rekorda. Sve ove rekorde do sada je držao njegov mentor Joseph Kittinger još od davne 1960. godine. Ovim skokom

Felix je postao čovjek koji se popeo u kapsuli do najveće visine, čovjek koji je skočio sa najveće visine i čovjek koji se kretao najbrže u slobodnom padu.

Rezultati skoka:

visina skoka: 39 045 metara

rastojanje pređeno slobodnim padom:

36 529 metara

vrijeme slobodnog pada: 4 minuta 20 se-

kundi (rekord je: 4 min 36 sek, J. Kittinger)

najveća brzina leta: 1342 km/h (1,24 maha)

Poslije nekoliko dana odlaganja zbog nepovoljnih vremenskih uvjeta, u tu nedjelju balon pun helijem se vinuo u visine sa kapsulom u kojoj se nalazio Felix. Nakon 2.5 sata penjanja, višestrukih provjera i priprema sve je bilo spremno za ovaj nevjerovatan skok. Vrata kapsule su se otvorila na oko 2.5 kilometara većoj visini od planirane. Felix Baumgartner je izašao iz kapsule, prekinuo dovod kisika i... skočio, kao da se ispod njega ne nalazi „ambis“ dubok 39 kilometara. „Katkad morate otići jako visoko kako biste shvatili koliko smo mali“ izjavio je neposredno prije skoka. Naravno, uvjeti na ovoj visini nisu ni nalik onome što znamo na Zemlji. Skok je izveden sa stratosfere, dijela Zemljine atmosfere. U njoj su temperature daleko ispod nule, a kisika gotovo da i nema. Svaki njegov atom upija štetne sunčeve zrake i pretvara se za ljude smrtonosan ozon. Uz to, jureći tisuću kilometara na sat kroz vakuum probijajući zvučni zid tijelom nije izgledalo baš bezazleno. Da bi preživio u takvim uvjetima, Felix je nosio specijalno

odijelo, nalik onom što nose astronauti, opremljen bocom kisika. Slobodan pad i ogromno ubrzanje je uslijedilo nakon samo 45 sekundi padanja. Probijena je zvučna barijera, odnosno Felix se sad kretao brzinom većom od zvuka. To je učinio točno 65 godina nakon što je američki pilot Chuck Yeager raketnim zrakoplovom prvi probio zvučni zid. Ubrzo se iznenada počeo nekontrolirano vrtjeti u zraku, padajući ka Zemlji. To je bio i najopasniji dio ovog leta, odnosno skoka, ali na kraju, nakon 4 minute i 20 sekundi slobodnog pada, otvoren je padobran. Ipak, taj rekord nije oboren (16 sekundi mu je falilo), a mnogi tvrde da je to napravio namjerno iz poštovanja prema svome mentoru Kittingeru. Na kraju, lagano, se spustio na zemlju, kao da je riječ o rutinskom skoku, kao da se to radi svaki dan. Skok je ukupno trajao 9 minuta i 3 sekunde, uživo su ga pratili milijuni gledatelja, a njegovi roditelji su prvi put napustili Europu kako bi dočekali svoga sina. „Kada stojite na vrhu svijeta, postanete ponizni. Ne razmišljaš više o obaranju rekorda, ne razmišljaš o dobivanju znanstvenih podataka, samo razmišljaš kako se želiš vratiti živ. Ne želiš poginuti pred očima svojih roditelja, djevojke i svih ljudi koji gledaju.“, opisao je skromno Felix što mu je prošlo kroz glavu dok je stajao na rubu svemira. Na kraju je preživio, pomjerio granice ljudske izdržljivosti, granice svemira i postao poznat kao povijesna ličnost zbog želje otići dalje nego što je itko otišao.

Zasluzena mirovina...

DA BISTE SHVATILI KOLIKO SMO MALI

Piše: Hrvoje Šušak

“Računalstvo u oblaku” bi bio prijevod s engleskog na hrvatski, što mi zvuči pomalo neprecizno i nedovoljno odraslo. Zvuči kao slikovnica koju tete u vrtiću čitaju djeci Microsoftovih programera kad ih stavljaju na popodnevni počinak. Stoga, pokušati ću vam ovaj pojam približiti na onaj način koji ne masakrira nijedan jezik i ne vrijeđa kvantitetu riječi drugog jezika.

Dakle, jednostavno rečeno, cloud computing je korištenje računalnih resursa, i hardvera i softvera, koji su dostupni na različite načine, najčešće preko mreže, odnosno Interneta. Radi se o pružanju usluga koje korisnik koristi za obradu i procesuiranje svojih podataka te nadoknadu nedostatka softvera koji mu trenutno treba. Riječ “cloud”, ili prevedeno na hrvatski “oblak”, predstavlja metaforu kojom se opisuje i lakše predočava složena infrastruktura ovog tipa računalstva te se na taj način prikazuje na sistemskim dijagramima. Ova rečenica zapravo znači da su se stiliziranim oblakom prikazivale mreže međusobno povezanih računala, a naziv potječe iz pedesetih godina prošlog stoljeća. Iako se prije ovaj pojam vezao isključivo za poslovni svijet, primarno zbog činjenice da su tada računala zauzimala pola sobe i bila funkcionalna kao današnji polufunkcionalni kalkulator, zbog nedostatka bolje tehnologije stajalo se u redu za korištenje računala. Upravo zbog neefikasnosti, svi naponi su usmjereni u razvoj nove tehnologije, ali i novih načina korištenja računala. Uz time-sharing, cloud computing se pokazao kao jedan od najboljih načina kako maksimalno iskoristiti puni potencijal računala. S neizbježnim razvojem

tehnologije rasla je i funkcionalnost računala, a ono najbitnije je da je cijena računala i pratećih komponenti drastično opadala, sve do te mjere dok nije postala prihvatljiva za prosječno kućanstvo. U zadnjoj generaciji računala, kada su se performanse višestruko povećale u odnosu na prošlu generaciju i kad svako kućanstvo posjeduje više računala, od kojih svako ima brzi pristup Internetu, tehnološka javnost se složila da je ovo najefikasniji način korištenja računalnih resursa. Ovaj tip korištenja ima niže troškove, brže performanse i dostupan je u svakom trenutku kroz cijelu godinu. Bitnu ulogu u razvoju cloud computinga imao je Amazon, velika američka e-komercijalna kompanija koja je počela kao online knjižara, a danas se razvila u jednu od najvećih online trgovina različitom robom. Njihov značaj se ogledao u trenutku kad su modernizirali svoja skladišta podataka, uveli inovaciju zvanu “two-pizza teams” (timovi kojima su bile dovoljne dvije pizze za obrok), a ti timovi su održavali i stajali nove sadržaje na njihov privatni “oblak”. Nakon nekog vremena, Amazon je svoj “oblak” učinio dostupnim i eksternim korisnicima. Eucalyptus je bila prva “open source” platforma koja je omogućavala korisnicima da imaju svoj privatni “oblak”. OpenNebula je prvi nudio privatne, ali i hibridne oblake, kao i federaciju oblaka, odnosno više oblaka za jednog korisnika.

Danas se nude različite vrste “oblaka”. Iako ih ima različitih vrsta, svi dijele neke zajedničke osobine, od kojih su najbitnije:

- Agilnost, odnosno brzo i hitro obavljanje zadataka koji se postavljaju preda njih

- Troškovi su manji, a jednostavan primjer je kad nam jednokratno ili kratkoročno treba neki softver, “oblak” nam omogućava da, uz malu naknadu, obavimo željenu akciju, umjesto da trajno kupimo softver, koji nam vjerojatno nikad više neće trebati.

- Neovisnost između uređaja i lokacije je karakteristika koja omogućava pristup “oblaku” s bilo koje lokacije, s bilo kojeg uređaja, što

znači da nismo fiksno vezani za svoje računalo u uredu, već možemo pristupiti svojim podacima na oblaku s bilo kojeg kompatibilnog uređaja.

- Pouzdanost, provideri ove vrste usluga jamče pristup svojim podacima 24 sata na dan, 7 dana u tjednu, 365 dana u godini.

- Sigurnost je na razini ili čak bolja od ostalih računalnih mreža, prednosti se ogledaju u

velikom broju korisnika koji plaćaju, tako da provideri mogu uložiti signifikantna sredstva u zaštitu sustava, no nedostatak leži u prednosti, tj. u velikom broju korisnika, prevelikoj diverzifikaciji korisnika i njihovih sadržaja koji su pohranjeni na "oblaku".

- Održavanje je u velikoj mjeri lakše nego na tradicionalnim mrežama, jer ažuriranje "oblaka" novim softverom je jednostavno jer ne treba taj isti softver instalirati na svakom pojedinom računalu koje bi potencijalno moglo koristiti taj novi softver.

Ove vrste koriste jednako poslovni kao i privatni korisnici, ovisno o potrebama u stanovitom trenutku. Tri osnovna tipa "oblaka" su:

- IaaS (Infrastructure as a Service)

- PaaS (Platform as a Service)

- SaaS (Software as a Service)

Najobičniji, a ujedno i najkorišteniji je IaaS zbog svoje praktičnosti i jednostavnosti. Cloud-provideri ga najčešće nude kao fizički i virtualni machine. E, sad se sigurno pitate što je to fizički i virtualni machine. Pa, kratko to je emulirana raču-

nalna sredina koja radi unutar operativnog sustava i koja se ponaša kao operativni sustav i može izvršavati računalne programe koji su kompajlirani (normalno rečeno, napisani onim programskim jezikom kojeg operativni sustav razumije) za tu virtualnu sredinu. U biti, to znači da preko svog računala možete koristiti softver, memoriju i procesorsku brzinu nekog udaljenog računala za određenu naknadu. Iako je to nekad bilo skupo, danas je to skoro pa badava zbog već navedenog eksponencijalnog porasta dostupne memorije i pada troškova proizvodnje računala. Primjeri nekih IaaS-u su Windows Azure Virtual Machines i Google Compute Engine. PaaS obično pruža platformu s operativnim sustavom, jezikom za programiranje, bazom podataka i web serverom. Najpogodniji je za razvoj i plasiranje aplikacija jer nema troškova od hardvera i softvera potrebnih za cjelokupan proces. U SaaS modelu proces se odvija ponešto drukčije. Ovdje cloud provideri instaliraju softver ili aplikaciju koju klijent traži, a korisnici tog softvera na njega pristupaju preko klijenta, bez da moraju instalirati taj isti softver na svoje računalo što uvelike olakšava i ubrzava proces.

Evo, na kraju ove priče se nadam da ste vidjeli da budućnost leži u "oblaku", odnosno da će se cjelokupno računalstvo usmjeriti u tom smjeru. Iako nije revolucionarno dostižno, svakako je utrlo put računalima bez memorije, bez nepotrebnih aplikacija i desktopa zatrpanih ikonama bezbrojnih programa i shortcuta. Navještava novo doba, doba koje više i nije tako daleko...

TOP MILIJARDERI

Najbogatija osoba na svijetu IKAD nije naš suvremenik, nego je živjela u dalekoj prošlosti, tvrdi američki portal Celebrity Net Worth. Naime, oni su napravili listu najbogatijih ljudi koji su ikad hodali

Zemljom. Lista ima čak 25 milijardera čije je bogatstvo prilagođeno inflaciji i predočeno u dolarima. Na listi nema žena, a 14 je Amerikanaca. Prenosimo vam tko su prvih deset „povijesnih“ milijardera s liste.

1. Mansa Musa I, vladar Malija

Ovaj vladar, koji je rođen 1280. godine, a preminuo 1337. godine, imao je osobno bogatstvo koje bi, preračunato u današnju vrijednost, iznosilo 400 milijardi dolara. Mansa Musa je bio pranećak osnivača Imperije Mali, Sundiata Keita, i vladao je Malijem u doba dok je u njemu bilo gotovo pola svjetskog zlata. Malijsko carstvo je tada proizvodilo više od polovice svjetskih zaliha soli i zlata. Kada je prošao kroz Kairo u srpnju 1324., s preko 500 robova i deva prepunih zlata koje je podijelio i potrošio, svijet je potresla tolika inflacija da je bilo potrebno preko 10 godina da se oporavi. No, Musini nasljednici nisu uspjeli spriječiti rat te se golemo bogatstvo rasulo dvije generacije nakon njegove smrti.

2. Obitelj Rothschild

Obitelj Rothschild najbogatija je živuća dinastija na svijetu s ukupnom vrijednosti imovine i kapitala od najmanje 350 milijar-

di dolara. Ova europska bankarska dinastija, njemačko-židovskog podrijetla, zasnovala je europsko bankarstvo u 18. stoljeću. Sve je započelo s Mayerom Amschelom Rothschildom, rođenim 1744. godine, koji je pokrenuo financijsku kuću i svakog od svojih pet sinova postavio na vodeća mjesta u pet glavnih europskih centara, na taj način uspješno šireći obiteljsko carstvo. Bogatstvo je razdijeljeno na stotine potomaka, a Rothschildi se danas bave rudarstvom, bankarstvom, privatnim managementom, ratarstvom, vinarstvom i dobrotvornim udrugama. Njihovo je bogatstvo teško procijeniti zbog golemih uloga u raznim portfeljima, ali bez sumnje je da su oni najmoćnija obitelj na svijetu.

3. John D. Rockefeller

Najbogatiji Amerikanac u povijesti, čija je imovina je u trenutku njegove smrti 1937. godine procijenjena na današnjih 340 milijardi dolara, ujedno je i prvi Amerikanac u povijesti koji je zaradio milijardu dolara. 1870. godine zasnovao je tvrtku Standard Oil koja je predvodila američku naftnu industriju dugi niz godina, dok njegov monopol nije prekinula američka Vlada. Dvije godine nakon izgradnje naftne rafinerije s partnerom Mauriceom B. Clarkom, Rockefeller & Andrews, za koju je tvrdio da je „odredila tijek njegove karijere“. Posljednjih je 40 godina svog života proveo u mirovini, trošeći novac na otvaranje organizacija koje su se bavile unapređivanjem medicine, obrazovanja i znanstvenih istraživanja. 1901. godine osnovao je Rockefellerov institut za medicinska istraživanja, koji je 1965. godine preimenovan u Sveučilište Rockefeller.

4. Andrew Carnegie

Ovaj industrijalac američko-škotskog podrijetla zaslužan je za razvoj američke industrije čelika krajem 19. stoljeća, a većinu je novca zaradio prodajom svoje tvrtke Carnegie

Steel JP-ju Morganu 1901. godine za tadašnjih 480 milijuna dolara, što bi danas iznosilo 310 milijardi dolara. Nakon prodaje kompanije, umirovio se te se posvetio humanitarnom radu, podijelivši većinu bogatstva. Posljednjih 30 milijuna dolara donirano je u dobrotvorne svrhe nakon njegove smrti.

5. Ruski car Nikola II

Nikolaj Alexandrovič Romanov je vladao Rusijom između 1894. i 1917. godine, kad su njega i obitelj pobili boljševici. Period njegove vladavine obilježio je ekonomski razvoj Rusije i, istovremeno, porast socijalno-političkih kontradikcija i revolucionarnih pokreta koji su doveli do revolucija. U vanjskoj politici vodio je politiku ekspanzije na istok gdje je vodio rat s Japanom. U Prvom svjetskom ratu priključio se Antanti. Godine 1916. car Nikola je vrijedio 900 milijuna dolara, što bi danas s uračunatom inflacijom iznosilo 300 milijardi dolara. To ga čini petom najbogatijom osobom u povijesti, a budući da ga je Ruska pravoslavna crkva kanonizirala, on je i najbogatiji svetac u povijesti.

6. Mir Osman Ali Khan

Mir Osman Ali Khan (1886.-1967.), poznatiji i kao Nizam iz Hiderabada, bio je posljednji Nizam (ili vladar) kneževine države Hyderabad i Berar dok ih nije okupirala susjedna Indija. Bio je na glasu kao najbogatiji čovjek na svijetu, bogatstvo mu procjenjivalo na 236 milijardi u današnjim dolarima ili 2% američkog gospodarstva tada. Kao vladar je imao ogromnu kolekciju zlata u vrijednosti više od današnjih 100 milijuna dolara te kolekciju dragog kamenja u vrijednosti od 400 milijuna dolara. Bio je i vlasnik poznatog dijamanta Jacob koji danas vrijedi 95 milijuna dolara, a kojeg je u uredu koristio kao uteg za držanje papira! Navodno je bio vlasnik i 50 rolls Royce automobila.

7. William Osvajač

William Osvajač (1028.-1087.) je bio normandijski vojvoda i engleski kralj (1066. - 1087., kao Vilim I.). Izveo je zadnju uspješnu invaziju na Britaniju. Bio je jedan od trojice pretenadata na englesko prijestolje nakon smrti Eduarda III. U bitci kod Hastingsa pobijedio je Harolda II. te se okrunio za engleskog kralja i do Božića 1066. pokorio cijelu Englesku. U svojim je osvajanjima William sakupio bogatstvo koje bi danas iznosilo 229,5 milijardi dolara.

8. Moamer Gadafi

Muammar al-Gaddafi, libijski političar, državnik, vojni vođa i de facto vođa Libije. Definiran je do danas kao samoproglašeni revolucionarni vođa, bez formalnog mandata koji je vodio politiku Libije do svoje

smrti. Prema pisanjima medija, u trenutku smrti imao je skriveno bogatstvo u vrijednosti od 200 milijardi dolara. U mjesecima oko njegove smrti gotovo 70 milijardi dolara u gotovini zaplijenjeno je s njegovih bankovnih računa u stranim bankama. „Libija je od 1969. prodajom nafte i zemnog plina zaradila tri tisuće milijardi dolara. Pola toga novca završilo je na privatnim računima Moamera Gadafija i njegovih sinova“, tvrdi za Guardian libijski odvjetnik s Međunarodnog suda u Haagu Alhadi Schallouf. U svim procjenama bogatstva libijskog diktatora, tvrdi, barata se pogrešnim brojkama. „Tvrdnje da posjeduje 82 milijarde dolara su pogrešne, taj podatak je iz devedesetih i suma je daleko veća“, tvrdi Schallouf.

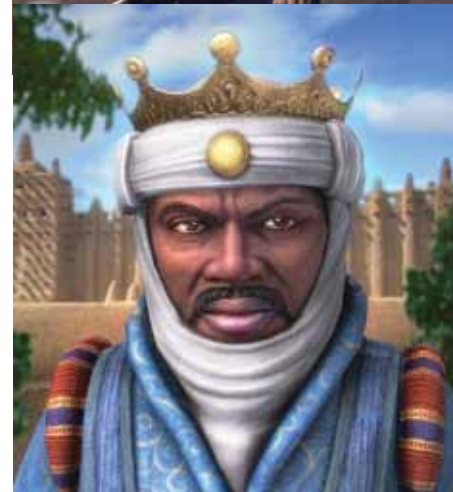
9. Henry Ford

Osnivač Ford Motor Companyja, iako nije izumio automobil, bio je među prvima koji su uveli masovnu proizvodnju automobila na pokretnoj traci. Svoju vlastitu tvrtku pod nazivom Ford Motor Company osnovao je 1903. zajedno s jedanaest ostalih inovatora i kapitalom od 28 000 dolara. Proizveo je i prvi automobil kojeg su si obični Amerikanci mogli priuštiti. Osnovao je Ford Motor Company čime je stvorio je brand kojeg i danas svi prepoznaju.

U vrijeme svoje smrti 1947. godine, Henry Ford je imao bogatstvo vrijedno 199 milijardi dolara u današnjem novcu, a njegova obitelj je i danas vlasnik kompanije koju je osnovao.

10. Cornelius Vanderbilt

Cornelius Vanderbilt je treći najbogatiji Amerikanac ikad rođen. Obogatio se u industriji proizvodnje parnih brodova, ali je njegovo bogatstvo naglo poraslo kad je u dobi od 70 godina uložio u željeznicu. U trenutku smrti 1877. godine, imao je bogatstvo koje bi danas iznosilo 185 milijardi dolara. Zanimljivost je i da je Vanderbilt pra-pra-pra-pradjed poznatog voditelja CNN-a Andersona Coopera.

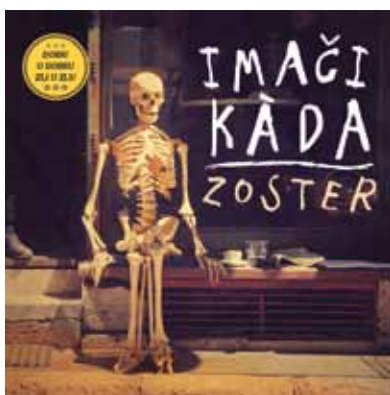
Pogledajte, Poslušajte, Pročitajte!

Pišu: **Antonijo Marijanović**
Marko Delić

DEATH CAB FOR CUTIE

Iako osobno nisam ljubitelj nove „moderne“ glazbe i rijetko kad slušam išta što je snimljeno poslije rata jer obožavam stare neponovljive evergreen-e, ipak postoje iznimke. Ponekad naleti neka pjesma ili možda čak cijeli album vrijedan pažnje. Jedan od takvih albuma je sedmi studijski album „Codes and Keys“ Američkog benda pomalo čudnog naziva „Death Cab for Cutie“. Na novom albumu se nalazi 11 novih pjesama zanimljivog indie rock/pop/alternative rock zvuka. Album je dobio dosta dobre ocjene kritike, a posebno se ističe njihov prvi single „You Are a Tourist“. Zvuk benda se nešto promijenio za razliku od prethodnog albuma. U pjesmama ne prevladava gitara nego je ostavljeno više prostora lijepim zvucima klavira koji odlično pristaju poetičnim tekstovima. Sve u svemu „Codes and Keys“ je album koji vrijedi poslušati.

ZOSTER - IMAČI KADA

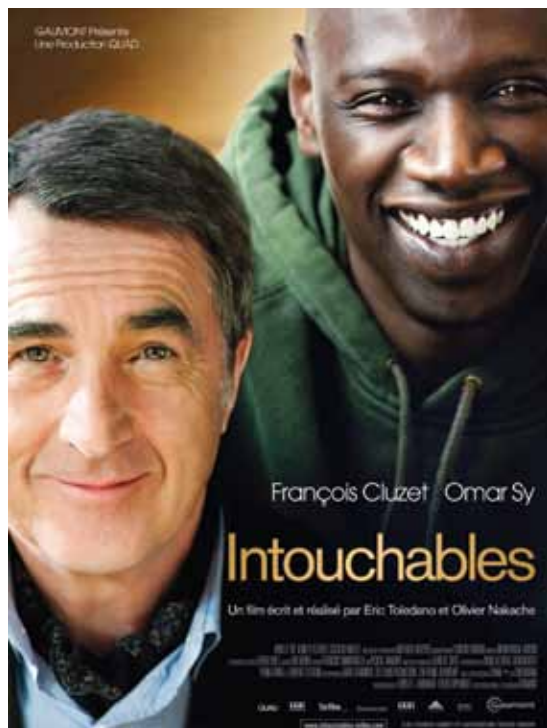
„Imači kada“ - s nazivom svojeg novog albuma bend Zoster je dao dobar opis današnjih mladih generacija. Prošlo je 5 godina od zadnjeg albuma ovog mostarskog benda „Festival budala“, ali novi album je definitivno vrijedilo čekati. Bend je bježeći od poznatog reggae zvuka pronašao inspiraciju u starom dobrom zvuku iz 60-tih i 70-tih godina sa upečatljivim zvucima klavira/orgulja/truba koji jako podsjeća na The Doorse i koji po mom mišljenju puno bolje pristaju Zosteru. Na albumu se nalazi 10 novih pjesama koje su u cijelosti autorsko djelo frontmana Maria Knezovića. Tekstualno se bend opet drži tema koje su dobro poznate svima, ali su tekstovi sada puno zreliji i odrasliji. Pjesme kao što su „Imači kada“, „Bezbolnim palicama“, „Izbjeglica“ slikovito opisuju život u jednoj nestvarnoj i nadrealnoj okolini poslijeratne BiH. Sa ovim izdanjem Zoster je konačno promijenio zvuk koji bi trebali njegovati i razvijati s vremenom i kreativnošću ili se možda čak i potruditi pa raditi glazbu ispred svojeg vremena, jer Zoster to sigurno može.

LANA DEL REY

Elizabeth Woolridge Grant, američka pjevačica bolje poznata po svom umjetničkom imenu „Lana Del Rey“, ove godine je izdala svoj drugi studijski album pod nazivom „Born to Die“. Album je postigao dobre rezultate diljem svijeta i jedan je od prodavanijih albuma ove godine. Prvi single „Video Games“ sa albuma „Born to Die“ je postigao ogroman online uspjeh i lansirao „Lanu Del Rey“ među sam vrh pop izvođača. Većina kritičara se slaže da je to jedan od najboljih singleova 2011. godine. Lana Del Rey se ističe posebnom, melankoličnom bojom svog glasa pomoću kojeg je doprla do publike. Na albumu se nalaze još dva singlea „Born to Die“ i „Blue Jeans“. Krajem godine se očekuje Lanin treći „extended play“ pod nazivom „Paradise“ na kojem će se naći još 9 pjesama.

INTOUCHABLES

Film „Nedodirljivi“ je francuska drama s elementima komedije, za koji već sama činjenica da je neki neamerički film dobio veliki prostor, kako u svjetskim medijima tako i u našim kinima, ukazuje na to da se radi o nečemu što zaslužuje dva sata vaše pažnje. Komičnu i dirljivu priču o dvojici naizgled nespojivih likova je do sada pogledalo preko 40 milijuna gledatelja diljem svijeta. Upoznajemo Drissa, nezaposlenog i bezbrižnog mladića koji je nedavno pušten iz zatvora, te preživljava na margini životne egzistencije od socijalne pomoći. Kako francuski politički sustav zahtjeva od nezaposlenih dokaze da ne ljenčare, nego da su u neprekidnoj potrazi za poslom, to je uslijedilo i Drissa. Prilikom njegove nabavke novih potpisa kao dokaza o nezaposlenosti za socijalnu službu, susrećemo imućnog ali i nesretnog bogataša Philippa, kojeg je teška nesreća učinila invalidom, tetraplegičarem. Pritom možete obratiti pozornost na sve kandidate za Philippovog njegovatelja prije nego što zaposli Drissa. Svi oni prezentiraju svoje diplome, prakse, životna iskustva i slične stvari, ali zapravo nitko od njih se ne pokušava približiti pacijentu na drugačiji, njemu potrebniji način. A uštogljenost, lažni humor, protokolna briga, bolničke kute i šarene fasade su za Philippa nepoželjne osobine, te je to razlog zašto odabire neobrazovanog i nezainteresiranog mladića pored mnoštva drugih. Driss predstavlja nešto više od običnog njegovatelja. On odbija prihvatiti Philippa kao teškog invalida, preiskren je, sarkastičan, ponekad i arogantan, a ni šale na tetraplegičarov račun mu nisu na odmet, što na kraju rezultira i vraćanjem jedine prave krive crte na Philippovo lice. Upravo su te kvalitete, prednosti ili nazovimo mane neukog mladića vratile Philippu želju za životom. Iako film nema nikakvu napetu radnju, te je namijenjen širokom krugu gledatelja, krasi

ga upravo dobra i hvale vrijedna strana što ne puca na jeftini sentimentalizam i patetiku. A činjenica da je sve ovo rađeno po istinitom događaju učinila ga je još boljim. Upravo taj spoj nespojivog, bijede i bogatstva, klasike i uličnog disco dancea, elegancije i neobrazovanosti, odijela i trenirke, učinit će glavne junake ovog filma posebnima, jednostavno nedodirljivima.

TED

Božić 1985-te nije bio sasvim običan Božić za dječaka Johna Bennetta. Sam i nesretan, otuđen od ostale djece, John je jedino želio imati prijatelja, barem jednog. A nakon što dobije za poklon plišanog medvjeda, želja mu se i ostvari. Medvjedić Ted preko noći oživi, postajući tako dječakov najbolji prijatelj. Gotovo trideset godina kasnije, Ted i John su i dalje najbolji prijatelji, ali jesu li i nerazdvojni? Johnova djevojka Lori nakon četiri godine „in a relationship-a“ želi nešto ozbiljnije i više od obične veze, a John kao veliko dijete u duši, ali i velik neradnik, se ne želi suočiti s odrastanjem. Uostalom, tko bi želio odrasti kad bi kraj sebe imao urnebesnog medvjedića Teda. Teda bismo mogli opisati samo s četiri riječi: alkohol, trava, kurve i psovke. Afinitet prema lakim ženama, konstantna napuštenost i beskrajna ciničnost su poroci preko kojih Lori ne može prijeći. A s obzirom na to da Ted ima ogroman utjecaj na Johna, John nakon mnoštva upropaštenih prilika dobiva ultimatum. „Ili ona ili ja“ rekla bi Rozga, samo što je ona ovaj put on (naglašavamo ne ono) – Ted. Ova neobična priča o iskrenom prijateljstvu je prvenstveno komedija koja će vas nasmijati, i to na originalan način. Ted je sve osim običnog klišeja i koliko god uobičajena radnja bila, on ju čini originalnom. U filmu ćete primijetiti i redateljovu sklonost osamdesetim godinama, pa će se kroz radnju provući i posvete Top Gunu, Ratovima zvijezda, Jamesu Bondu, Knight Rideru, te ponajviše Flash Gordonu koji se čak i pojavljuje u filmu, samo u malo drugačijem izdanju. Na kraju bih rekao da je Ted glavni i jedini razlog da se pogleda ovaj film. Originalnost i provokativnost koju ispoljava jedan naizgled naivni plišani medo je dojmljiva, a vjerojatno je on i jedino biće na ovom svijetu koje konstantno loče, šmirče i blago rečeno švalera okolo, a uz to je svima nama drag i simpatičan. Vrlo dobra komedija.

SKYFALL

James Bond se vraća na velika platna u trenutku kada ovaj, usudio bih se reći, najveći filmski serijal slavi svoj zlatni pir. Serijal koji je imao svoje uspone i padove, dobre i loše glavne protagoniste, serijal koji je izdržao i preživio pola stoljeća te postao jedan od najvećih brandova današnjice. Oscarom nagrađeni redatelj Sam Mendes (American Beauty) režirao je 23. nastavak, a James Bonda i dalje utjelovljuje Daniel Craig na najbolji mogući način. Skyfall svoja vrata otvara u Istanbulu, gradu koji je očito postao glavna meta akcijskih razaranja. Spisak svih tajnih agenata britanske MI6 organizacije pada u ruke odmetnutog špijuna, tehnološkog i pomahnitalog genijalca koji očito ima nezavršenog posla sa Bondovom šeficom „M“. A jedini koji će ga moći zaustaviti u svom pomahnitalom osvetničkom pohodu jest agent 007. Ne može se ne primijetiti kako je veliki utjecaj na Skyfall imao Nolan. Od vizualnih sekvenci poput borbe na Shanghai Toweru, pa potom odnos prema glavnom liku gdje redatelj kao i Nolan glavnog protagonistu ranjava, prikazuje ga u podređenom položaju u odnosu na negativce te na kraju uloga samog negativca. U ovom serijalu to je Silva (jedva prepoznati Javier Bardem, Oscarom nagrađen za No Country for an Old Man) koji je uvijek korak ispred Bonda i vodi cijelu igru miša i mačke u filmu. Moramo priznati da je izbor negativca ovom nastavku izvrstan pogodak. U bogatoj riznici bondovskih bad ass likova, Bardem će zasigurno ostati upamćen kao jedan od najupečatljivijih, ako ništa zbog loše frizure. U scenama suočavanja sa Bondom vjerovatno je preuzeo mnoge simpatije publike. Iako ovaj nastavak nije pobjegao od reklamiranja (Omega Seamaster i Aston Martin boli glava...), ipak je otišao daleko od predstavljanja niza spektakularnih gadgeta i trash oružja koje Bond i ostali koriste, što pozdravljamo. Najbolji dio filma, pored odlične uloge glavnih protagonista, su i vizualne sekvence počevši od dizajna, fotografije, okoliša i ogromne raznolikosti lokacija. Na

kraju, Skyfall će možda predstavljati i prekretnicu za serijal, barem dok je Craig Bond. I dok se od nekih protagonista opraštamo, druge objeručke prihvaćamo i najavljujemo najmanje još jedan nastavak u serijalu.

TAKEN 2

Prevedeno na hrvatski „96 sati: Istanbul“ predstavlja nastavak akcijskog hit filma iz 2009. godine koji je osvojio svijet i nakon kojeg je Liam Neeson postao sinonim za akcijskog junaka. No, kako to obično biva, nakon uspjeha prvog dijela i ogromne zarade diljem svijeta, bilo je pitanje vremena kada će se snimiti „dvojka“. Iako je redatelj promijenjen, glumačka postava je ostala ista te je još poduprta Radom Šerberdžijom kao glavnim negativcem. Liam Neeson utjelovljuje umirovljenog CIA-inog agenta Bryana Millsa koji odlazi u Istanbul na još jedan kratki posao, ali i produženi odmor sa svojom bivšom (moguće i budućom) suprugom i kćerkom. No, ono što nije znao jeste da on kao i njegova cijela obitelj postaju metom šefa albanske mafije, oca albanskog trgovca bijelog roblja kojega je Bryan ubio u prvom dijelu. I ovog puta uloge se mijenjaju. Bryan biva otet zajedno sa svojom suprugom, dok njegova kći Kim uspijeva pobjeći. Možete i sami pretpostaviti kako će se radnja odvijati. Film obiluje akcijom, nesumnjivo, ali nakon dvadesetak minuta ovaj uradak uistinu postaje primjer praznog, forsiranog uratka koji je napravljen samo zbog zarade bez ikakve druge ambicije. Dobro, sve je bruto i neto, pa je tako i sasvim logično da je film pravljen isključivo zbog zarade, ali pritom su mogli misliti malo više na gledatelje. Bryan i u ovom nastavku sređuje negativce na način na kojem bi mu pozavidio i Chuck Norris. Međutim, nerealno je očekivati od gledatelja da proguta scene poput abnormalne lude vožnje kroz uličice Istanbula bez ikakvih većih oštećenja na automobilu, probijanje američkog konzulata drito kroz bunker gnijezdo prepuno vojnika i pritom preživjeti, a da ne spomenemo da je za volanom bila Bryanova kćer koja treći put treba polagati vozački. Nažalost, pored, i za akcijski film nerealnih scena, možemo se argumentirano požaliti i na filmski kadar koji tijekom akcije prosječno traje pola

sekunde, ako i toliko. Prva dinamična scena i odmah vas uhvati dezorijentacija. Kamera malo s lijeva, s desna, pa s ptičje perspektive, pa sa žablje perspektive, pa u pravcu Bryanovog vidokruga, pa se okrenimo za 360 stupnjeva i ponovimo malo sve. Ako pak možete zanemariti prethodno navedene minuse, ovo može predstavljati solidan akcijski naslov za vas, kojeg vadi dobra gluma Liama Neesona i pokoja fora. A za ostale će ovaj nastavak, ili bolje reći ekspanzija, biti broj više. Upozorenje: ostavljeno je prostora i za treći nastavak...

ŽIVOTINJE MOGU PREDVIDJETI PRIRODNE KATASTROFE

Mnogo puta bili smo svjedoci tvrdnji da životinje posjeduju šesto čulo koje ih upozorava na dolazak velikih katastrofa kao što su potres, tsunami ili erupcija vulkana. Znanstvenici su oduvijek htjeli doznati kako neke životinje predosjećaju potres, ali nikad nije dokazano da imaju šesto čulo. Ono što jest dokazano jesu samo izoštrjena čula poput njuha i sluha koja im mogu pomoći da čuju, recimo, potmulu tutnjavu prije no što je čuje ljudsko uho ili možda osjete podzemne plinove koji se ispuštaju prije potresa. Znanstvena je činjenica također da mnoge životinje ipak ne reagiraju pravodobno i mnogo njih pogine u prirodnim katastrofama.

RAZBOLIJEVAMO SE OD HLADNOG VREMENA

Temperatura zraka nema veze s virusima kojima smo se zarazili. Kada smo prehladeni, uglavnom nam je hladno pa uvjerimo sami sebe da smo se zbog toga i razboljeli. Znanstvenici su dokazali kako nema razloga da ne izlazimo na hladan zrak ako smo prehladeni. Pretpostavljaju da smo češće bolesni preko zime jer više vremena provodimo u zatvorenim prostorima pa se onda bakterije i virusi lakše prenose.

KINESKI ZID SE VIDI IZ SVEMIRA

Dugo se vjerovalo i pričalo da je Kineski zid jedini, ljudskom rukom sagrađen, objekt koji je vidljiv iz svemira golim okom. To nije ništa čudno s obzirom na veličanstvenu kilometražu koju taj objekt posjeduje. Kao prvo, pitanje je što znači „iz svemira“, odnosi li se to na Zemljinu orbitu ili pogled s Mjeseca. Naime, iz Zemljine orbite (od 290 do 563 kilometra) vidljivi su i razni drugi objekti poput velikih aerodroma, autocesta ili mostova. No Kineski zid, bez obzira na svoju veličinu, i s tako «male» visine teško je vidljiv jer se svojom kamenom strukturom odlično uklopio u okolinu. Promatramo li pak Zemlju s Mjeseca, jedino što se može vidjeti jest poznata slika bijelih oblaka i plavih oceana.

MITOVI

Piše: Vlatko Saraf

Da priča bude bolja, legenda o Kineskom zidu lansirana je prije nego što je lansiran prvi satelit.

MAČKA SE UVIJEK DOČEKA NA NOGE

To je još jedan mit koji nije posve točan, ali ni posve netočan. Naime, dokazano je da se mačke uvijek pokušavaju okrenuti tako da se dočekaju na noge, ali to ne znači da će im uspjeti svaki put. Neki put mogu preživjeti skok s velikih visina, ali isto tako mogu se jako ozlijediti padom s vrlo male visine. U čemu je stvar? Mačji slušni aparat ima vrlo osjetljivo «računalo» odgovorno za ravnotežu. Ono se sastoji od uskih kanalića povezanih s osjetljivim dlačicama. Kad se mačka miče, miče se i tekućina u uhu prenoseći mozgu informacije o položaju tijela. Tako mačka uvijek zna što je gore, a što dolje i kako se dočekati na noge. No bez obzira na svu njenu spretnost, nemoj prozor držati otvorenim ili puštati macu da hoda po rubu balkona. Nikad ne znaš

koliko joj je od onih devet života ostalo.

NA DAN TREBA PITI BAREM OSAM ČAŠA VODE

Ovaj se mit pojavio 1945. godine. Odjel američkog Nacionalnog istraživačkog centra za prehranu tada je objavio da bi odrasli trebali konzumirati oko dvije i pol litre tekućine na dan. Mediji su odmah prenijeli tu informaciju, ali nisu rečenicu koja je slijedila. Naime, u preporuci je stajalo da se većina tekućine u tijelo unosi hranom, što znači da nije potrebno piti vodu ako niste žedni jer ste već dio vjerojatno već unijeli u organizam.

CJEPIVA MOGU UZROKOVATI GRIPU I OSTALE BOLESTI

Cjepivo protiv gripe sadrži mrtve viruse gripe koji nikako ne mogu «uskrnuti» i uzrokovati bolest. Oni se koriste kako bi tijelo razvilo antitijela kojima će se boriti protiv gripe. Postoji i mit da cjepivo protiv gripe uzrokuje autizam. Roditelji osmero autistične djece jednom su prilikom izjavili kako vjeruju da su njihova djeca oboljela zbog cjepiva. Međutim, studija koja je uključila 530 000 djece dokazala je da nema nikakve poveznice između cjepiva i oboljenja od autizma

MORATE OSTATI BUDNI AKO IMATE POTRES MOZGA

Potres mozga vrlo je rijetko opasan za život. Vjerovanje da morate ostati budni ako ste pretrpjeli potres mozga vjerojatno dolazi od nerazlikovanja dvaju tipova ozljeda glave. Naime, ako imate krvarenje mozga, nakon lucidnog razdoblja uglavnom slijedi padanje u komu ili još gore. Međutim, ovakve ozljede nisu česte, pogotovo ako imate dijagnozu potresa mozga.

JESTE LI ZNALI???

Rusija je gotovo dvostruko veća površinom od Amerike, a Amerika ima duplo više stanovnika od Rusije.

Jeste li znali da zarez napravljen na kori stabla uvijek ostaje na istom razmaku od tla iako stablo neprestano raste?

Na Aljasci je dozvoljeno ubijanje medvjeda, ali je buđenje medvjeda zbog fotografiranja zabranjeno.

Jeste li znali da su Hitlera proglasili fizički nesposobnim da služi vojsku? Termiti rade 24 sata dnevno i uopće ne spavaju.

Jeste li znali da je Napoleon navodno nosio čokoladu na svim svojim vojnim pohodima?

Ptica svakoga dana mora pojesti hranu, makar polovicu svoje težine, kako bi preživjela.

Jeste li znali da neki Eskimi koriste hladnjake kako bi spriječili potpuno smrzavanje hrane?

George Washington je jedini američki predsjednik koji je izabran jednoglasno.

Jeste li znali da Mexico City tone oko 25 centimetara godišnje?

Med je jedina hrana koja se ne kvari. Arheolozi su probali med koji su pronašli u grobnicama egipatskih faraona i ocijenili da je jestiv.

Jeste li znali da je najniža temperatura ikad izmjerena bila -88 C u Vostoku, Antarktiku?

Žene trepću gotovo duplo više puta nego muškarci.

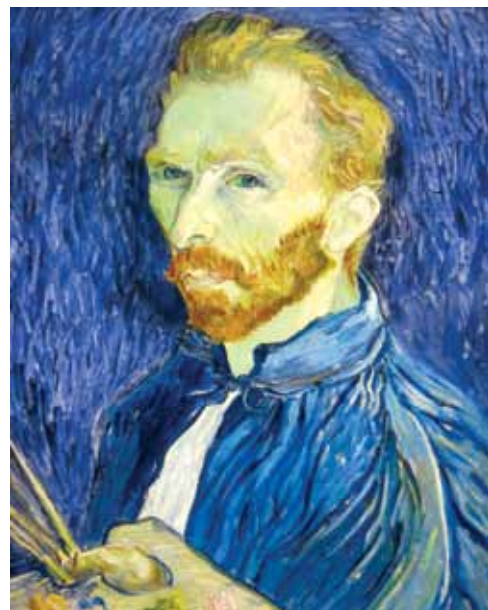
Jeste li znali da ruska riječ "Staljin" znači čovjek od željeza?

Van Gogh je slikao samo zadnjih 10 godina života, ali je naslikao više od 1000 slika.

Jeste li znali da alkoholna pića sadrže svih 13 minerala neophodnih za ljudski život?

Puževi mogu spavati čitave 3 godine.

Jeste li znali da je Muhammad Ali počeo boksati od 12 godine nakon što mu je bicikl bio ukraden, pa mu je jedan od policajaca savjetovao da nauči boksati?

Na sreću.

IMPERIUS MT7007
BUSINESS SMARTPHONE
FOR ALL WHO REQUIRE A LARGE SCREEN AND LONG LIFE BATTERY

IMPERIUS AERO MT7005
FOR DEMANDING USERS
SEARCHING FOR FREE INTERNET AND SAVING THE COSTS

IMPERIUS 4.3 HQ MT7006
FOR CREATIVE PEOPLE
WHO LIKE PLAYING WITH PICTURES, MAKING SHORT FILMS AND WATCHING THEM ON A BIG SCREEN WITH FRIENDS

IMPERIUS N3XT MT7008
FOR WORK AND PLAY WITH A LARGE 5.3" DISPLAY, COMFORTABLE EDITING DOCUMENTS AND WEB SURFING.

- ▶ WVGA 800x480 pixels display
- ▶ Dual Core CPU
- ▶ The battery capacity up to 3200mAh
- ▶ Supports WCDMA 2100/900

- ▶ 4.45" qHD IPS 540x960 pixels display
- ▶ Dual Core CPU
- ▶ Allows the use of free Internet with special SIM cards of local providers

- ▶ 4.3" qHD IPS 540x960 pixels display
- ▶ Dual Core CPU
- ▶ High-speed autofocus
- ▶ Shutter button for camera
- ▶ Micro HDMI slot

- ▶ 5.3" IPS qHD 540x960 pixels display
- ▶ Dual Core CPU
- ▶ Android 4.1.2 OS
- ▶ Lightweight: only 199g with battery

EACH OF THE MEDIA-DROID SMARTPHONES IS BASED ON DUAL SIM TECHNOLOGY. WITH SINGLE PHONE YOU CAN USE 2 DIFFERENT SIM CARDS NOW: BUSINESS CARD AND PRIVATE AND WHEN YOU ARE TRAVELLING ABROAD, YOU CAN SAVE MONEY BY OBTAINING THE LOCAL PROVIDER'S SIM CARD DELIVERING LOW COST INTERNET OR CALLS.

GRUDE:
Fra Gabre Grubišića 19
88 340 Grude
Tel: +387 39 660 600
Fax: +387 39 660 600

MOSTAR:
Kralja P. Krešimira IV., br 15
88 000 Mostar
Tel: +387 36 323 580
Fax: +387 36 333 867

Your European Leader In Accessories

HEAT BUSTER 3 MT2657

Z-CAM MT4029

XAMPLE MT1089

90W, NOTEBOOK, UNIVERSAL POWER ADAPTOR MT6254

HELLSTORM XQ MT1509

BALANCE MT3546

PLANO MT1091

